

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

27 Ekim 2023 Cuma
8'inci Toplantı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Diyarbakır Milletvekili Ceylan Akça Cupolo'nun TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2024 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

3.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Bingöl Milletvekili Ömer Faruk Hüçük'nün TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2024 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleleri

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi

b) Kamu Denetçiliği Kurumu

c) Sayıştay Başkanlığı

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Muş Milletvekili Sezai Temelli'nin, Konya Milletvekili Orhan Erdem'in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2024 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

2.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türelî'nin, bütçe görüşmelerinde görsel basının görüntü alması ve canlı yayın konusunun yeniden gözden geçirilmesini talep ettiklerine ilişkin açıklaması

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

8'inci Toplantı

27 Ekim 2023 Cuma

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 10.05'te açılarak üç oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş,

Komisyonun bugünkü gündemine,

Diyarbakır Milletvekili Ceylan Akça Cüpolo'nun TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2024 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

Bingöl Milletvekili Ömer Faruk Hülakü'nün TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2024 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkerelerinin görüşmelerine devam edilerek,

Türkiye Büyük Millet Meclisinin,

Kamu Denetçiliği Kurumunun,

Sayıştay Başkanlığının,

2024 yılı bütçeleri ile 2022 yılı kesin hesapları kabul edildi.

Muş Milletvekili Sezai Temelli, Konya Milletvekili Orhan Erdem'in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2024 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine,

İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türel, bütçe görüşmelerinde görsel basının görüntü alması ve canlı yayın konusunun yeniden gözden geçirilmesini talep ettiklerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, bütçe görüşmelerine devam etmek için 31 Ekim Salı günü saat 11.00'de toplanmak üzere 18.09'da toplantıya son verildi.

27 Ekim 2023 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.05

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayın Meclis Başkanımız, Sayıştay Başkanımız, Kamu Başdenetçimiz, kamu kurum ve kuruluşlarımızın kıymetli bürokratları, yazılı ve görsel basınımızın değerli temsilcileri; Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun 8'inci Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gündemimizde Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Sayıştay Başkanlığının bütçe ve kesin hesabı ile Kamu Denetçiliği Kurumunun bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporu bulunmaktadır.

Şimdi görüşmelere başlamadan önce kamu kurumlarımızın temsilcilerinin kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

Buyurun.

(Katılımcılar kendilerini tanıtmaya başladı)

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Başkanım, bölümler hâlinde öğrenebilir miyiz? Sayıştay Başkanlığı hangi bölüm?

(Katılımcılar kendilerini tanıtmaya devam etti)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi

b) Kamu Denetçiliği Kurumu

c) Sayıştay Başkanlığı (*)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, şimdi de konuşmasını yapmak üzere Meclis Başkanımız Sayın Numan Kurtulmuş'a söz veriyorum.

Buyurun Başkanım.

Süreniz otuz dakikadır.

(*) (1/276) ve (1/274) esas numaralı Kanun Teklifleri 20/10/2023 tarihli 4'üncü Toplantı Tutanağı'na eklidir.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Plan ve Bütçe Komisyonumuzun saygıdeğer üyeleri, kurumlarımızın değerli yöneticileri ve çalışanları, değerli basın mensubu arkadaşlarım; sözlerimin başında hepinizi saygıyla selamlıyor, çalışmalarımızın verimli ve başarılı olmasını temenni ediyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2022 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi görüşmelerinin ve kurumlarımızın 2024 yılı bütçelerinin Meclisimize, kurumlarımıza, milletimize ve ülkemize hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Plan ve Bütçe Komisyonunun yoğun ve yorucu çalışmalarının başlangıcında olmanız dolayısıyla hepinize gerçekten bu çalışmalarda üstün başarılar diliyorum, gayretleriniz dolayısıyla siz değerli milletvekili arkadaşlarımıza ve kıymetli çalışma arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; cumhuriyetimizin 100'üncü yılını idrak etmenin gururuyla toplantımızı başlatmak isterim. Milletimizin istiklal ve istikbal fikri olan cumhuriyet, Kurtuluş Savaşı'nı var gücüyle vermiş milletimizin tam bağımsızlık ve hürriyet ilanıdır. İstiklal Harbi'mizin tüm neferlerini, başta cumhuriyetimizin kurucusu ve Türkiye Büyük Millet Meclisimizin ilk Başkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve dava arkadaşları olmak üzere şükranla yâd ediyoruz.

Cumhuriyetimizin özünde demokrasiyi, hukuk güvenliğini, eşitliği, insan ve millet sevgisini, vatandaşlığa dair sorumluluğu ve millete aidiyeti, birbirimize olan saygıyı, millet kimliğini dünden yarına umutlarımızla birlikte taşıyoruz.

Birey olarak öz güvenimizi pekiştirerek bizi birbirimize sorumluluk bilinciyle bağlayan cumhuriyettir. Teklikten çokluğa, benlikten bizliğe, millet olma yolunu açan cumhuriyettir. Böylece, cumhuriyet hepimizin baş tacı, hepimizi içine alan kuşatıcı bir çatı olmuştur.

Cumhuriyetimizin 100'üncü yılında şeref ve onurla daha nice yüzyıllara taşımak hedefiyle hep beraber omuz omuza vererek çalışıyoruz ve çalışmaya devam edeceğiz. Akıl, ruh, onur bileşimiyle yarınlara güvenle yürüyoruz. Halka hizmetin Hakk'a hizmet olduğu anlayışıyla hiçbir ayırım yapmaksızın tüm vatandaşlara hizmet götürme aşkına cumhuriyetimizin verdiği imkanlarla eriştik. Sözü güçlü, gücü tesirli bir Türkiye idealiyle yürüdüğümüz bu yolda cumhuriyetimizin verdiği ilham ve güçle tüm dünyada adalet ve krizlere karşı insani yaklaşım konusunda da öncülük yapıyoruz.

Büyük milletlerin büyük hedefleri olur. Hele bizim gibi dünyanın en zor coğrafyasında asırlardır güçlü bir şekilde ayakta kalmayı başarmış olan bir milletin öyle gündelik hesaplarla vaktini geçirmesi asla kabul edilemez. Bizim değil yerinde saymak, değil geriye gitmek, iki günümüzün bile eşit olması kabul edilemez. 29 Ekim 2023 tarihi, bu amaçla cumhuriyetimizin 2'nci asrını Türkiye'nin yüzyılı yapabilmek için çıkacağımız büyük koşunun başlangıç tarihidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bildiğiniz gibi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin temel işlevi millî iradenin tecellisini sağlamaktır. Milletimizin vermiş olduğu yetkileri milletimiz için en doğru ve maksada uygun şekilde kullanmak tüm vekillerimizin temsil yetkisi ve görevinin dâhilindedir.

Gazi Meclisimizin dünyada bir eşi, benzeri daha yoktur. Hem İstiklal Harbi'ni yönetmiş hem paramparça olmuş bir cihan imparatorluğunun küllerinden yepyeni bir cumhuriyet kurmuş, devlet teşkilatlanmasını bizzat gerçekleştirmiş bir Meclisin mensuplarıyız. Keza, bu Meclis 15 Temmuz 2016'da hain darbe girişimiyle birlikte 2'nci kez gazi ünvanını kazanmış bir Büyük Millet Meclisidir.

Değerli arkadaşlarım, gazilik ünvanı sadece bir övünç vesilesi değildir. Gazilik ünvanı bu Meclise aynı zamanda millî olma özelliğini de bahşeder. Millî iradenin mesafesiz yansımaları olarak kurtuluştan kuruluşa, kuruluştan muasır medeniyetlerin üstüne çıkma, aşma davasına giden sürelerde Türkiye Büyük Millet Meclisi aslında her zaman milletimizin aynadaki sureti olmuştur. Ülkemizin her alanda

gelişmesi, milletimizin refahı, vatandaşlarımızın huzuru ve mutluluğu için çalışan Türkiye Büyük Millet Meclisi bundan sonra da mübarek vatanımıza ve aziz milletimize hizmet etmenin verdiği gururla çalışmalarını sürdürmeye devam edecektir.

Cumhuriyetimizin 100'üncü yılında devlet olma bilinci ve gururuyla demokrasinin değerini en iyi şekilde bilen, demokrasi mücadelesini bileğinin gücü kadar ruhunun özülü de vermiş olan bir milletin Meclisiyiz.

Yüz yıllık süreçte cumhuriyetimizi ilan edip onu değerler dünyasında yaşatarak, demokrasiye hayata geçirerek, milletin iradesinin üstünlüğüne inanarak ve koruyarak bugünlere geldik. Bu arada, millet olarak nice mücadeleler verdik, nice badireler atlatıp nice sıkıntıları hep birlikte göğüsledik. Cumhuriyetimizin ilk asrı bu anlamda nice badirelerin, nice zorlukların, nice yoklukların, nice yoksunlukların yaşandığı bir asır oldu. Şimdi cumhuriyetimizin güçlü bir çınar gibi, ilk yüzyılında kökleri sağlamlaştırılmış, 2'nci yüzyılda ise sağlam gövdesi ve güçlü dallarıyla boy atıp yücecek bir umudu geleceğe doğru taşımakta olduğuna görüyoruz. Bu kutsal çatı altında görev yapan milletvekilleri olarak en büyük şevk kaynağımız milletimizin Meclisimize duyduğu güven ve bu sene 100'üncü yılını kutladığımız cumhuriyetimizi sonraki asırlara daha güçlü bir şekilde taşıyabilme arzusunun verdiği heyecandır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; burada bütçeyi konuşmak üzere bulunuyoruz. Takdir edersiniz ki, bütçeyi konuşmak birtakım rakamların, sayıların, matematiksel işlemlerin toplamından ibaret değildir. "Bütçe" dediğimizde milletimizin tek tek her ferdinin hayat hikâyesinden de aynı zamanda bahsetmiş oluyoruz çünkü "bütçe" dediğimiz şey, kısaca, bizim hikâyemizdir yani halkımızın hayat hikâyesidir. "Bütçeyi konuşmak" demek her biri ayrı bir kamu hizmetini ifa etmek suretiyle vatandaşlarımıza hizmet etme yükümlülüğünde bulunan kamu kurumlarımızın yıl içerisinde milletimizin fertlerine somut olarak hangi hizmetleri sunacağını, onların ihtiyaçlarını ve beklentilerini ne ölçüde karşılayacağını konuşmaktır.

Sayısal verilere geçmeden önce bazı hususlara da temas etmek isterim. Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 28'inci Dönem, Türkiye Cumhuriyeti'nin 2'nci asrına girmesi dolayısıyla tarihsel öneme sahip olan bir Meclis dönemidir. Onun için bu Meclis döneminde üzerimize çok büyük sorumlulukların düştüğünü, bir kez daha, altını çizerek ifade etmek isterim. Hiç şüphesiz bunlardan biri cumhuriyetimizin 2'nci asrını yeni bir anayasayla karşılama görevidir. Bildiğiniz gibi önce 61 Anayasası, arkasından 82'de gelen darbe anayasası, her biri millet iradesine göre değil, milleti yöneten zedeğânın taleplerine göre şekillenmiş anayasalardı. Dolayısıyla Türkiye'nin artık sivil, tam manasıyla çoğulcu, katılımcı, milleti esas alan, bireyi esas alan, hak ve özgürlükler temelinde yeni bir anayasa yapmak mecburiyeti vardır.

12 Eylül darbesinin bu millete çok acılar yaşattığını hep beraber hatırlıyoruz. Yaşanan siyasi acıların, toplumsal acıların, kapatılan Meclisin, kapatılan partilerin ve yepyeni birtakım siyasi dengelerin ortaya çıkarılmasını, hep birlikte, maalesef büyük bir kısmını da Türkiye'nin kara günleri olarak hatırlıyoruz ama 12 Eylülün Türkiye'ye bırakmış olduğu, maalesef, en kötü miras 12 Eylül darbesinden sonra gerçekleştirilen 82 Anayasası'dır. Şimdi, 82 Anayasası'nın bütünüyle değiştirilmesi, tam manasıyla sivil, özgürlükçü, katılımcı ve Türkiye'yi ileriye taşıyacak; Türkiye'nin 2'nci yüzyıl hedeflerine yani sözü güçlü, gücü tesirli Türkiye Yüzyılı hedeflerine götürecek çalışmaları gerçekleştirmek zorundayız. Bunun için bu çalışmalara başlarken hiçbir ön yargı olmadan, bütünüyle, müktesebatımızdaki bilgileri, Türkiye'nin anayasa yapma tecrübesini, bütün siyasi partilerin son derece ciddiyetle ve büyük bir olgunlukla yansıtacağından hiç şüphem yoktur; eminim. Ayrıca bu tartışmaların doğru zeminde ve doğru yöntemlerle gerçekleştirilmesi de sonuç almak bakımından önemlidir. Bunun

için işin sahibi olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi başından sonuna kadar Türkiye'nin anayasa yapma iradesine sahip çıkmalı ve bunu gerçekleştirecek siyasal olgunluğu ortaya koymalıdır. Ayrıca başta üniversitelerimiz ve hukuk camiamız olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının tamamının işin içerisine girdiği ve herkesin kendi fikrini yapıcı bir şekilde gündeme getirdiği bir anayasa yapım sürecinin 28'inci Dönemde önemli sorumluluklarımızdan biri olduğu kanaatindeyim.

Ayrıca, yine, yıllar içerisinde çeşitli değişiklikler yapmış olduğumuz ve her zaman böyle ikili olarak ya da gruplar olarak bir araya geldiğimizde eleştirdiğimiz Türkiye Büyük Millet Meclisinin İktüzüğü meselesi... Türkiye Büyük Millet Meclisinin de, Mecliste bulunan partilerin, hatta grubu bulunmayan bağımsız milletvekili arkadaşlarımızın da sözlerinin ciddi şekilde çoğaltılarak ifade edilebildiği, tam bir demokrasi platformu hâline Türkiye Büyük Millet Meclisinin getirildiği, işleyişini hızlı ve etkin bir şekilde yapmasını sağlayacak, yasama kalitesini artıracak, milletvekilinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin itibarını artıracak yeni bir İç Tüzük çalışmasının da Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündeminde olmasının önemli olduğu kanaatindeyim.

Ayrıca, bu süre içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisi, özellikle Misakımillî anlayışımızda yeni bir döneme girdiğimizin de farkında olarak hareket ediyor, bununla ilgili çalışmaların da önümüzdeki dönemde yer alacağını görüyoruz. Bunlardan -başında ifade etmek gerekirse- artık Türkiye'de "mavi vatan", "siber vatan", "uzay vatan" ve "yeşil vatan" gibi kavramların yeni Misakımillî anlayışımızın da çerçevesini oluşturmak üzere genişletilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi bakımından da çalışma alanlarımızdan bir kısmını teşkil ediyor.

Değerli arkadaşlarım, yine Türkiye Büyük Millet Meclisinin dünyada sözü dinlenen bir ülkenin Parlamentosu olarak üzerine düşen bir büyük sorumluluk da özellikle son yıllarda dünyanın birçok ülkesinde artan ve artık tamamıyla sistematik bir insanlık suçu hâline gelen İslamofobiya karşısında da gerekli adımların atılması için bütün parlamentler diplomasi imkânlarını kullanarak bu mücadelede etkin bir şekilde yer almasını temin etmemizdir.

Yine aynı şekilde, özellikle çevremizde gelişen olaylara karşı Türkiye Büyük Millet Meclisinin büyük bir hassasiyetle tavrını ortaya koyduğunu görmekten de duyduğum memnuniyetin altını çizmek isterim. Son günlerde, bugün 21'inci gününe girdiğimiz İsrail-Filistin çatışmasında özellikle Gazze'de yaşanan insanlık dramının, büyük katliamın, hatta artık "etnik soykırım" anlamına gelebilecek olan bu vahşetin durdurulması konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk günden itibaren büyük bir duyarlılıkla hareket ettiğini görmekten büyük bir memnuniyet duyuyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisimizde grubu bulunan 6 siyasi partimizin ilk önce müştereken, hiç tereddüt etmeden, sorunun çözümü için siyasi konuların halledilmesi gerektiği konusuna da dikkat çekerek ama bir an evvel ateşkesin sağlanması ve insani yardımların Gazze'ye ulaştırılması konusunda ortak olarak yayınladığı bildiri sadece Türkiye Büyük Millet Meclisinin Genel Kurul Salonu'nda kalmamış, sizi temin ederim ki dünyanın bütün parlamentolarında ve dünyanın bütün siyaset merkezlerinde de etkili olmuştur.

Ayrıca, o ilk bildiriye 1967 sınırlarında egemen, toprak bütünlüğü sağlanmış, başkenti Kudüs olan bir Filistin Devleti var olmadan Orta Doğu'da barışın sağlanamayacağı konusundaki kararlılığınız dolayısıyla bütün siyasi parti gruplarımızı ve Türkiye Büyük Millet Meclisindeki bütün arkadaşlarımızı yürekten tebrik ediyorum.

Ayrıca yine Gazze'deki El-Ehli Baptist Hastanesinin bombalandığı akşam, burada Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına devam ederken 6 partimizin Grup Başkanları ve Başkan Vekilleri bir araya gelerek önce Meclis oturumu tatil edilmiş ve eş zamanlı olarak da 6 partinin bu insanlık suçuna karşı çok açık kınaması dünya kamuoyunda yer almıştır.

Ayrıca, 11 Temmuzda, bu yılın 11 Temmuzunda yine yakın dönem insanlık tarihinin en büyük yüz kızartıcı suçlarından biri olan Srebrenitsa katliamıyla ilgili olarak Mecliste bütün partilerin ortak bir şekilde görüşlerini ifade etmesi, bir bildiri yayınlaması da her türlü takdirin, her türlü övgünün üstündedir. Bir kez daha, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir ferdi, bir milletvekili olarak, bu gösterdiğiniz tavır dolayısıyla Mecliste grubu bulunan bütün partilerimizi ve aynı zamanda 600 milletvekilimizin tamamını yürekten tebrik ediyorum.

Değerli Başkan, kıymetli milletvekilleri; bu çatı altında bulunan her bir milletvekilimiz bilir ki Türkiye Büyük Millet Meclisi, cumhuriyetimizin, demokrasimizin, hukuk devleti ilkesinin teminatıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, ülkenin istisnasız bütün sorunlarının temel çözüm yeridir ve bu kutsal çatı altında sağduyu, vicdani özen, ortak akıl, diyalog ve uzlaşma kanallarını kullanarak çözemeyeceğimiz hiçbir mesele yoktur. Elbette Türkiye Büyük Millet Meclisinin çatısı altında siyasi partilerimiz farklı farklı görüşlere sahip olacaklardır. Hiç kuşkusuz, arkadaşlarımızın dile getirdiği bütün farklı görüşler temelde milletimize en iyi şekilde, en güzel şekilde ve en doğru şekilde hizmet edebilmenin çabasını yansıtmaktadır. Bizim medeniyet değerlerimizde şöyle bir söz vardır: “İhtilafta rahmet vardır.” İhtilafta rahmet vardır ancak tefrikada azap vardır yani ihtilaf, fikirlerin farklı olması bizim için bir kötülük değil, tam tersine “Barıkayıhakikat, müsademeyiefkârdan doğar.” fikri gereğince farklı fikirlerin bir araya gelmesi hakikatin kıvılcımlarını ortaya çıkaracak bir gerçektir, kıvılcımdır ve bu kıvılcımı ortaya çıkaracak farklı fikirler içerisinde ortak hareket edebilme becerisini sağlayabilecek bir dönemde olduğumuzu ifade etmek isterim.

Değerli arkadaşlarım, Meclisimiz, tarih boyunca Türkiye'nin güvenliği, milletimizin ali menfaatleri söz konusu olduğunda -demin örneğini gösterdiğim üç konuda olduğu gibi- millî menfaatler çerçevesinde birleşebilmeyi, ortak ses çıkarabilmeyi hep becerebilmiştir ve inşallah, bundan sonra da fikirlerimiz farklı olsa da ortak hedeflerimizde birleşebilmeyi başarabileceğimizi ümit ediyorum. Bu vesileyle, Meclisimizin yeni yasama yılında da önemli çalışmalar gerçekleştirileceğine inanıyor, yeni dönemde bu anlayışla Meclis çalışmalarına katkı verecek bütün milletvekillerimize şimdiden teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, elinizdeki sunumda -herhâlde dağıtıldı zannediyorum- burada çok detaylı olarak rakamlar var, onların üzerinde çok fazla durmayacağım, sorularınız olursa açabiliriz ama şunu ifade etmek isterim, çok kısaca bir iki noktanın altını çizeceğim. Türkiye Büyük Millet Meclisimiz, biliyorsunuz, milletimiz adına iki temel fonksiyonu görüyor; bunlardan biri yasama, diğeri denetimdir. Özellikle son yıllarda artan bir şekilde bir üçüncü fonksiyonun da gündeme geldiğini hatırlatmak isterim, bu da parlamenter diploması meselesidir. Artık günümüzde parlamenter diploması, geleneksel dış politikanın imkânlarının yanında, onlara ilaveten, belki zaman zaman onların da üstünde önemli bir diploması aracı olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla, bu üç konuyla ilgili birkaç temel hususu, rakamı sizlerle paylaşmak isterim.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin yasama faaliyetleri çerçevesinde, 28'inci Dönemde 1.700 kanun teklifi Meclise sunulmuştur. Bu kanun tekliflerinden 26 tanesi Mecliste yerini almış, 9 tanesi yasalaşmıştır. Bu teklifler, milletvekillerimizin talepleri doğrultusunda Teklif Destek Büromuzda... Bunu milletvekillerimizin bir kısmının çok iyi kullandığını biliyorum, özellikle bazı gruplar çok iyi kullanıyor, bütün milletvekillerimizin de bu Meclis destek grubundan yararlanabileceğini bir kere daha ifade etmek isterim. Burada istediğiniz konularda hazırlanacak olan bir yasa çalışmasıyla ilgili gerçekten Türkiye Büyük Millet Meclisinin çok nitelikli bir destek bürosu var. Burada 105 kanun teklifi hazırlanmış ve talep eden milletvekili arkadaşlara sunulmuştur. Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi

Başkanlığına sunulan 5 uluslararası anlaşmanın uygun bulunmasına dair kanun teklifi için inceleme raporu verilmiştir; 283 kanun teklifi için 6 inceleme raporu verilmiş ve 25 kanun teklifi kanun yapım tekniğine uygunluk açısından incelenmiştir.

Değerli milletvekilleri, demin de ifade ettiğim gibi, yine Meclisin önemli faaliyetlerinden biri, ortak deklarasyonlar, ortak bildirimler ve ortak kararlardır. Bu konuda da Meclisimiz son derece aktif bir şekilde çalışmaktadır. Diğer yandan, 28'inci Yasama Döneminde çeşitli konularda Türkiye Büyük Millet Meclisininin 24 kararı vardır, bu kararlar da Meclisimiz tarafından gündeme getirilmiş ve kararlaştırılmıştır.

28'inci Yasama Döneminde Başkanlığa verilmiş ve işleme alınan -denetim faaliyetleri bakımından söylüyorum- 5.265 önerge söz konusudur. Bunlardan 1.610'u cevaplandırılmış, 1 tanesi talep sahibi tarafından geri alınmış, 2.941'i henüz cevaplandırılmamış, bunun 713'ü de on beş günlük cevaplandırma süresi içerisinde.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına da verilen soru önergeleri var İç Tüzük'ün -malum- 100'üncü maddesi gereğince. Bu kapsamda, 28'inci Dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına yönelik soru önergelerinin sayısı 30'dur. Bunlardan 1 tanesi sahibi tarafından geri alınmış, 29 soru önergesinden 26 tanesi cevaplandırılmış, 3 önerge ise süresini beklemektedir.

Görüşme ve Meclis araştırması önergelerine bakacak olursak, 28'inci Dönemde 5 araştırma önergesi söz konusudur. Bunlardan bir tanesi Mecliste kararlaştırılarak kurulmuştur, o da bildiğiniz gibi balıkçılık ve su ürünleri sektöründe yaşanan sorunların tespit edilmesiyle ilgili araştırma önergesidir.

Yine, dış denetim raporları, Sayıştay tarafından çok titizlikle incelenmiş, 226 Sayıştay raporu Başkanlığımıza sunulmuştur.

Değerli arkadaşlarım, tabii ki üçüncü alan, parlamenter diplomasi alanındaki gelişmeler; bu alanı çok daha sıkı bir şekilde takip edeceğiz. Şunu, yine, gayet güzel bir şekilde ifade etmek, paylaşmak isterim: Mecliste grubu bulunan dostluk gruplarımızın, ayrıca bazı parlamenter asamblelerinin üyesi olan milletvekili arkadaşlarımızın güçlü bir şekilde çalıştığını ve bu çalışmaların önümüzdeki dönemde artırılarak, daha etkin hâle getirilerek sürdürülmesi gerektiğini ifade etmek isterim. Tüm dünyada parlamenter demokrasi en etkin yumuşak güç olarak son yıllarda işlerlik kazanıyor. Türkiye Büyük Millet Meclisimiz de bu parlamenter diplomasi faaliyetlerini en uygun şekilde ve küresel olarak en etkin biçimde sürdürmek durumundadır. İkili ve çok taraflı görüşmelerimizi sürdüreceğiz. Meclisimizin asıl üyesi olduğu 12, gözlemci üyesi olduğu 3 parlamenter asamble mevcuttur. Ve Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonuyla yürütülen faaliyetlere ek olarak, ihtisas komisyonlarımız ve dostluk gruplarımız da parlamenter diplomasiye katkıda bulunmaktadır. Bu anlamda Türkiye'nin dostluk grubu üyesi olan ülke sayısı 147'ye ulaşmıştır, önümüzdeki dönemde dostluk grupları henüz kurulmamış olan ülkelerle ilgili de dostluk gruplarının kurulmasını temenni ederiz.

Yine, bu anlayış çerçevesinde, bendeniz Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı görevine seçildikten sonra parlamenter diplomasi alanında yaptığımız faaliyetlerden birkaç tanesini sizlerle paylaşmak isterim: Tabii, öncelikle usul gereği Türkiye Cumhuriyeti'nin göreve gelen bir yetkilisi önce Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ve Azerbaycan'a seyahat ediyor. Biz, Kuzey Kıbrıs'ı ve Azerbaycan'ı ziyaret ettik. Aynı şekilde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclis Başkanı Zorlu Töre ve Azerbaycan Meclis Başkanı Sayın Sahibe Gafarova Hanımefendi, onlar da iadeziyarete bulundular. 27 farklı ülkenin ve 4 uluslararası örgütün üyeleriyle 53 ikili görüşmeyi de bu süre içerisinde gerçekleştirdim.

Yine, son zamanlarda, bu ay içerisinde, 3 önemli uluslararası toplantıya Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen katıldım. Bunlardan birincisi, İrlanda'daki Avrupa Parlamento Başkanları Toplantısı; ikincisi, Hindistan'daki G20 Parlamento Başkanları Toplantısı; üçüncüsü de bu haftanın başında -pazartesi-salı günü- Çekya'da gerçekleştirilen Kırım Platformu İkinci Parlamento Zirvesi'ydi. Burada da hem ikili görüşmeler hem de buradaki genel kurullarda Türkiye'nin görüşlerini anlatarak, özellikle dış politika alanındaki Türkiye'nin sesini dünyaya duyurabilme imkânına kavuşmuş olduk.

Ayrıca, İSİPAB yani İslam İşbirliği Teşkilatı Parlamento Birliği parlamento başkanlarıyla birlikte Filistin topraklarındaki gelişmeler ve Gazze'deki insanlık dramının sonlandırılmasıyla ilgili on-line ve çok verimli bir görüşmeyi de yaptık.

Diğer taraftan, hâlihazırda iki parlamenter asamblenin dönem başkanlığı görevini Türkiye olarak biz yürütüyoruz. Bunlardan biri APA yani Asya Parlamenter Asamblesi, bir diğeri de Türk Devletleri Parlamenter Asamblesidir. Bu iki asamble çerçevesinde de faaliyetlerimizi gerçekleştiriyoruz.

Süreyle ilgili bir kısıtımız var mı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Başkanım, şu an beş dakikanız var. Konuşmanıza ilave bir beş dakika daha ekleyebilirim, sonra sonlandıracağız.

Buyurun lütfen.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Tamam, peki.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, 28'inci Dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisinde gerçekleştirilen tören ve etkinlikleri de hatırlatmak isterim. Milletvekili ve Cumhurbaşkanı ant içme töreni, cumhuriyetin 100'üncü yılı bisiklet turu, 30 Ağustos Zafer Bayramı etkinlikleri, 1 Ekim yasama yılı açılış töreni ve aynı zamanda İkinci Yasama Yılı açılış resepsiyonu, ayrıca 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü anma törenleri ve 15 Temmuz resim sergisi gibi etkinlikleri Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında gerçekleştirdik. Çok sayıda etkinlikler var, bunları sizlerle paylaşmıyorum, zaten yazılı olarak bunlar verilmiştir.

Şimdi, tabii, önümüzde cumhuriyetimizin şerefle, onurla, gerçekten büyük bir övünçle karşılayacağımız, iki gün sonra kutlayacağımız 100'üncü yıl etkinlikleriyle ilgili davet buradan sizler vasıtasıyla bütün gruplara, zaten herkese, sadece grubu bulunan siyasi partilere değil, son seçime katılmış olan siyasi partilerin tamamının genel başkanlarına da gönderilmiştir. 29 Ekimin çok sembolik değeri var, cumhuriyetimizin 100'üncü yılı; onun için Birinci Mecliste yani cumhuriyetin ilan edildiği, kararın alındığı Birinci Mecliste sembolik değeri çok yüksek bir tören yapmayı planladık. Hepinizi, bütün parti gruplarını oraya davet ediyoruz, inşallah güzel bir etkinlik olacak. Orada bir asır sonra, ilk kuruluşun kahramanlarının evlatları, torunları olarak o ilk günkü onuru ve coşkuyu yaşayacağız ve hep beraber ayakta cumhuriyetimizin kuruluş metninin kararının okunmasını temin edeceğiz ve ümit ediyorum ki güzel bir tören gerçekleştireceğiz. Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi Şeref Salonu'nda belgelerle cumhuriyetin 100'üncü yılı fotoğraf sergisini açacağız, yine Cumhurbaşkanlığı himayelerinde geçit töreni kapsamında Türkiye Büyük Millet Meclisinin ön bahçesinde TSK Armoni Mızıkası ve mehteran birliği konserlere ev sahipliği yapacaktır. Ümit ederim ki 29 Ekimi Türkiye'nin her yerinde olduğu gibi burada da Türkiye Büyük Millet Meclisi çerçevesinde, çatısı altında coşkuyla kutlayacağız.

Birkaç tane de önümüzdeki dönemde Meclisin faaliyetleriyle ilgili çoğunuzun zihninde de yer aldığını düşündüğüm konuyu hızla aktarmak isterim. Bunlardan bir tanesi Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi arasında 7 Aralık 2021 tarihinde imzalanan protokol kapsamında, 16 Eylül 2022 tarihinde Florya Atatürk Deniz Köşkü ve Sosyal Tesislerine ait güçlendirme

ve tadilat işine başlanmıştır. Ben de bizzat gittim, tek tek oradaki binaların hepsini gördüm; orada kurulla ilgili olan birtakım sıkıntılar çok şükür ortadan kaldırıldı, süratle milletvekili arkadaşlarımızın çoğunun yakinen bildiği oradaki sosyal tesisin ve dinlenme tesislerinin hizmete açılması inşallah kısa bir süre içerisinde bitirilecektir. Yine, bu yazın başından itibaren yaşadığımız büyük bir sıkıntı Meclisteki sıkışıklık dolayısıyla 10 milletvekili arkadaşımıza oda verilememesiydi. Burada, yine, TOKİ'yle birlikte 14 Ağustos 2023'te yapılan anlaşma çerçevesinde TOKİ 10 milletvekili arkadaşımıza yeni binada ilave odalar yapmış, ilave odalara dönüştürmüş ve 1 Ekimde açıldığında milletvekili arkadaşlarımıza odaları teslim edilmiştir. Önümüzdeki dönemde sizlerin de destekleriyle, inşallah gerçekleştirebilirsek -Mecliste biliyorsunuz çok ciddi bir yer sıkıntısı var, özellikle yeni grup kurulduktan sonra bu bir kere daha net bir şekilde ortaya çıktı, milletvekillerinin yeterli odasının olmamasıyla ortaya çıktı- Burada, şimdi, kütüphane, sergi ve belki konferans salonu hepsini birlikte ortaya koyabileceğimiz, bu kampüsün içerisinde yeni bir binanın, çok büyük olmayan, buradaki tarihî yapıyla uyumlu, yüksek olmayan yeni bir binanın yapılarak burada bu fonksiyonların oralara alınması, nakledilmesi...

VELİ AĞBABA (Malatya) – İnşallah Halkla İlişkiler Binası'na benzemez de...

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Yok, yok, bu tarihî bina; Veli Bey, hiç şey yapma, tarihî binaya benzeteceğiz inşallah.

Tabii, şimdi, burada söylemeyeyim, aklımızda başka bir fikir daha var, eğer onu gerçekleştiresek daha elli sene Meclisin bir bina ihtiyacı olmayacak. İnşallah, bu binayı da yaparsak böylece kütüphane, sergi salonu, konferans salonları gibi çok amaçlı bir binayı oluşturup, burada bulunan o fonksiyonları dışarıya çıkardıktan sonra da Meclis olarak yerimiz daha rahat edecek, daha rahat olacak. Bunun için tabii Türkiye'nin bütçe imkânları çerçevesinde bunları gerçekleştirmeye gayret edeceğiz.

Müsaade ederseniz iki dakikada bitiriyorum. Bu yılki bütçemize baktığımızda, 2023 yılı bütçemiz 5 milyar 480 milyon 588 bin Türk lirası. Yıl içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisine ek bütçe kanunuyla 80 milyon lira eklenmiştir. Bu ödeneğin 19 Ekim itibarıyla 4 milyar 498 milyon 359 bin 585 lirası yani yüzde 80,3'ü harcanmıştır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Başkanım, ilave sürenizi veriyorum.

Buyurun lütfen.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Yıl sonu bütçe gerçekleşmesinin ise, bütçenin harcanma oranının yüzde 98 oranında olmasını bekliyoruz.

2024 yılı bütçe teklifi 9 milyar 536 milyon 586 bin Türk lirasıdır ve Komisyonumuza bu şekliyle sunulmuştur. 2024 yılı bütçe teklifinin yüzde 96,4'ü cari giderlerden, yüzde 3,6'sı ise yatırım giderlerinden oluşmaktadır. Görüldüğü gibi 2024 yılı bütçesinin yüzde 69 gibi büyük bir kısmı personel giderlerinden oluşuyor, detaylarda bunları görüyorsunuz.

Öte yandan, daha önceki yıllarda olduğu gibi bu yıl da Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinden 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu gereğince Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı Kamu Denetçiliği Kurumuna hazine yardımı olarak 235 milyon 42 bin lira pay ayrılmıştır. Bu tutar toplam bütçemizin yüzde 2,5'idir. Ayrıca, Radyo ve Televizyon Üst Kurumu da yine 6112 sayılı Yasa gereği Türkiye Büyük Millet Meclisinden kamu desteğini almaktadır. Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna hazine yardımı olarak 267 milyon 138 bin TL pay ayrılmıştır. Bu da genel bütçemizin yani Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinin yüzde 2,8'ini oluşturmaktadır.

2024 yılı bütçe teklifimiz 2023 yılı toplam ödeneği olan 5 milyar 598 milyon 588 bin liraya göre yüzde 69,3 oranında artarak 9 milyar 536 milyon lira olmuştur. Global olarak rakamlarını verdiğim Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçemizi bu şekilde size takdim etmiş olduk.

Hiç şüphesiz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarında birinci önceliği, milletvekillerinin çalışmalarının kolaylaştırılmasıdır. Teknolojik imkânlardan en üst düzeyde faydalanarak daha etkin, daha verimli, daha hızlı hizmet üretilebilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı İdari Teşkilat çalışmalarını aralıksız sürdürmektedir. Bu kapsamda, 2024 yılı bütçe hedefimiz de yasama ve denetim yetkisini kullanan siz değerli milletvekillerimiz için çalışma şartlarını iyileştirerek yasama sürecine ve özellikle yasama kalitesine destek sunmak olacaktır. Bu çerçevede, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2024-2026 dönemi bütçe teklifiyse 2024 yılı için -demin ifade ettiğim gibi- 9 milyar 536 milyon 586 bin lira; 2025 yılı için 12 milyar 257 milyon 956 bin lira; 2026 yılı için ise 15 milyar 482 milyon 258 bin lira şeklinde öngörülmüştür.

2024 yılı bütçemizin milletimize, Türkiye Büyük Millet Meclisimize, milletvekillerimize hayırlı uğurlu olmasını temenni ediyorum.

Siz, başta Plan ve Bütçe Komisyonu üyeleri olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden bütçemizle ilgili desteklerinizi talep ediyor, hepinize selam ve sevgilerimi sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Meclis Başkanımıza teşekkür ediyorum.

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri sükûneti koruyalım.

Şimdi de konuşmasını yapmak üzere Sayıştay Başkanımız Sayın Metin Yener'e söz veriyorum.

Sayın Yener, süreniz on dakikadır.

SAYIŞTAY BAŞKANI METİN YENER – Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanım, Plan ve Bütçe Komisyonunun Sayın Başkanı ve saygıdeğer üyeleri; konuşmama başlarken şahsım ve kurumum adına sizleri saygıyla selamlıyorum. Bu vesileyle cumhuriyetimizin 100'üncü yılını kutluyorum.

Anayasa'mıza göre, Sayıştay, merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek, sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak; mahallî idarelerin hesap ve işlemlerini denetlemek ve kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlemlerini yapmak; kesin hesap kanun tekliflerine genel uygunluk bildirimini vermek ve 3346 sayılı Kanun'un 68'inci maddesinde, Sayıştay tarafından yapılacak dış denetimin amacının, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde...

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Yener, bir dakika müsaade eder misiniz.

Değerli milletvekilleri, değerli hazırun; salonda bir uğultu var, uğultuyu eğer bitiremezsek sayın konuşmacının ne dediğini anlayamayız. Önemli bir kurumun...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Biraz daha yüksek sesle konuşsa...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Aslında konuşuyor ama uğultudan dolayı duyulmuyor Sayın Tanal.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Korkarak konuşuyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayıştay Başkanı korkmaz, niye korksun?

Hem milletvekillerimiz hem de salondaki kıymetli misafirlerimiz, katılımcılar, bürokratlar; sükûneti lütfen tesis edelim. Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Yener, buyurun lütfen.

SAYIŞTAY BAŞKANI METİN YENER – Sayıştay tarafından yapılacak dış denetimin amacının, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde mali faaliyet, karar ve işlemlerinin kanunlar ile kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanması olduğu belirtilmiştir. Sayıştay denetimi, kamu idarelerinin gelir, gider ve mallarına ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olup olmadığının tespiti, kamu idarelerinin mali rapor ve tablolarına dayanak oluşturan ve ihtiyaç duyulan her türlü belgenin değerlendirilerek bunların güvenilirliği, doğruluğu hakkında görüş bildirilmesi, mali yönetim ve iç kontrol sistemlerinin değerlendirilmesi, hesap verme sorumluluğu çerçevesinde idarelerce belirlenen hedef ve göstergelerle ilgili olarak faaliyet sonuçlarının ölçülmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir.

Sayıştay tarafından yapılan denetimlerin amacı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkının gereği olarak kamu kaynağı harcayan kamu idarelerinin faaliyet sonuçları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisine ve kamuoyuna güvenilir ve yeterli bilgi sunulması, kamu mali yönetiminin hukuka uygun olarak yürütülmesi, kamu kaynaklarının korunması, kamu idarelerinin performanslarının değerlendirilmesi, hesap verme sorumluluğu ve mali saydamlığın yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılması olarak belirtilmiştir. Sayıştay, bu kapsamda Anayasa ve yasalarla kendisine verilen görev, yetki ve sorumluluklarını sürekli gelişim anlayışıyla dünyadaki gelişmeleri de takip ederek yerine getirmektedir.

Sayın Başkan, değerli üyeler; 2023 yılında gerçekleştirilen faaliyetler ve 2024 yılı bütçesiyle yapılması planlanan faaliyetlerimiz hakkında kısaca bilgi vermek istiyorum. 2022 denetim programı; kalkınma planı ve yıllık programlardaki öncelikler, Sayıştay denetim stratejik planı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, kamuoyunun ve denetlenen kamu idarelerinin beklentileri, faaliyetlerin nitelik ve niceliği, bütçe büyüklükleri, denetlenme sıklığı, ihbar ve şikâyetler ile geçmiş yıl denetim sonuçları dikkate alınarak belirlenmektedir.

Sayıştayın denetim süreçleri; denetimin planlanması, denetim programının hazırlanması ve uygulanması, sonuçların ve tavsiyelerin raporlanması, raporların Türkiye Büyük Millet Meclisine ve/veya ilgili kamu idarelerine gönderilmesi ve raporların izlenmesi aşamalarından oluşmaktadır. 2022 yılına ilişkin olarak yürütülen denetimler sonucunda genel uygunluk bildirim, dış denetim genel değerlendirme raporu, faaliyet genel değerlendirme raporu ve mali istatistikleri değerlendirme raporu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Kamu işletmeleri genel raporu da hazırlanmasını müteakip Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderilecek ve Sayıştayın internet sitesinde yayımlanacaktır.

2022 yılı denetim programı kapsamında, 5018 sayılı Kanun'a tabi 39 genel bütçeli idare, 106 özel bütçeli idare yani yükseköğretim kurumları, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitüleri, 42 özel bütçeli ve diğer idareler, 2 sosyal güvenlik kurumu, 11 düzenleyici ve denetleyici kurum; 5018 sayılı Kanun'a tabi olmayan 6 kalkınma ajansı, 13 diğer kamu idaresi, 3 diğer kamu şirketi olmak üzere 222 adet Sayıştay denetim raporu ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş ve ilgili kamu idarelerine gönderilmiştir. Mahallî idarelere ilişkin olarak ise 11 il özel idaresi, 30 büyükşehir belediyesi, 33 büyükşehir belediyesi bağlı idaresi, 22 il belediyesi, 136 ilçe belediyesi, 48 mahallî idare şirketi, 9 yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı olmak üzere toplam 289 kamu idaresi denetlenmiştir. Kamu işletmelerinin denetimine ilişkin olarak ise 130 adet Sayıştay denetim raporu aralık ayı içerisinde

Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulacaktır. 2022 yılı denetimleri sırasında tespit edilen kamu zararlarına ilişkin olarak hazırlanacak yargılamaya esas raporlar ise 2023 yılı Kasım ayı sonuna kadar altı ay içerisinde hüküm tesis edilmek üzere ilgili Sayıştay yargılama dairelerine gönderilecektir.

2022 yılı denetim programı kapsamında 5018 sayılı Kanun'a tabi kamu idarelerinin bütçe ve bilanço büyüklükleri itibarıyla baktığımızda genel bütçeli idarelerin yüzde 100'ü, özel bütçeli idarelerin yani yükseköğretim kurumları, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitülerinin yüzde 97'si, özel bütçeli diğer idarelerin yüzde 100'ü, düzenleyici ve denetleyici kurumların yüzde 100'ü, sosyal güvenlik kurumlarının yüzde 100'ü, büyükşehir belediyelerinin yüzde 100'ü, büyükşehir belediyelerine bağlı idarelerin yüzde 100'ü, il belediyelerinin yüzde 44'ü, ilçe belediyelerinin yüzde 42'si, il özel idarelerinin yüzde 25'i denetlenmiştir. 5018 sayılı Kanun'a tabi olmayan yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının yüzde 27'si, diğer kamu idarelerinin yüzde 99'u, kalkınma ajanslarının yüzde 18'i denetlenmiştir. Düzenlilik denetimleri sonucunda tespit edilen hususlar Sayıştay Kanunu'nun 36'ncı maddesinde belirtilen çerçevede "mali rapor ve tabloları etkileyen bulgular" "mevzuata uygunluğa ilişkin bulgular" ile "mali yönetim ve iç kontrole ilişkin tespitler" olarak sınıflandırılmaktadır. 2022 yılına ilişkin düzenlilik denetimleri kapsamında kamu idarelerinde tespit edilmiş olan 2.247 adet mali rapor ve tabloları etkileyen bulgu ile 5.377 adet mevzuata uygunluğa ilişkin bulgu olmak üzere toplam 7.624 denetim bulgusu tespit edilmiştir. Bütçe türü itibarıyla en fazla bulgu mahallî idarelerde tespit edilmiş olup gerek kurumumuz tarafından gerekse kamu idarelerince müteakip denetimlerde yapılacak denetim, rehberlik ve kurumsal kapasite artırımı çalışmalarında bu hususun dikkate alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

2022 yılına ilişkin düzenlilik denetimleri kapsamında kamu idarelerinde mali yönetim ve iç kontrol sistemlerine ilişkin toplam 212 husus tespit edilmiştir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Yener, ilave iki dakika veriyorum.

Lütfen toparlayalım.

SAYIŞTAY BAŞKANI METİN YENER – 2022 yılı denetim programı kapsamında 109 kamu işletmesinin tamamı denetlenmiş olup raporlar KİT Komisyonuna sunulacaktır.

Bütçemizle ilgili kısaca bilgi vermek istiyorum. 2022 yılı kesin hesabında 723 milyon 247 bin 942 TL tutarındaki toplam ödeneğin 676 milyon 693 bin 470 lirası harcanmıştır. Sayıştayın denetimi Meclis Başkanlık Divanı tarafından yapılmış ve bu denetimde herhangi bir denetim bulgusu tespit edilmemiştir.

2024 bütçe teklifimiz 2 milyar 331 milyon 746 bin TL olup bu tutarın yüzde 71,1'i personel giderlerinden, yüzde 8,9'u SGK giderlerinden, yüzde 8,5'i mal ve hizmet alımı giderlerinden, yüzde 0,7'si cari transferlerden, yüzde 10,8'i ise sermaye giderlerinden oluşmaktadır.

Sayın Başkanım, değerli üyeler; 2024 yılı bütçe teklifimizi takdirlerinize bırakıyor, yapacağınız katkılar için şükranlarımı ve saygılarımı sunuyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Yener, ben de teşekkür ediyorum.

Şimdi, konuşmasını yapmak üzere Kamu Başdenetçisi Sayın Şeref Malkoç'a söz veriyorum.

Buyurun Sayın Malkoç.

Süreniz on dakikadır.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Türkiye Büyük Millet Meclisinin Değerli Başkanı, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun kıymetli Başkan ve üyeleri, kurum ve kuruluşlarımızın yöneticileri ve temsilcileri, basınımızın değerli mensupları; şahsım ve Kamu Denetçiliği Kurumu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bilindiği gibi Kamu Denetçiliği Kurumu gücünü Anayasa'dan ve Türkiye Büyük Millet Meclisinden alarak on yıldan beri faaliyetlerini sürdürmektedir. 6328 sayılı Yasa'nın 1'inci ve 5'inci maddesinde belirtildiği gibi, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını insan haklarına dayalı adalet anlayışı içerisinde hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönünden incelemek, araştırmak ve idarelere tavsiyelerde bulunmak üzere görevlendirilmiştir. “İnsanı yaşat ki devlet yaşasın.” ilkesiyle, “İnsanların hayırlısı insanlara faydası olandır.” inancıyla çalışmalarımızı sürdürmekteyiz. Bu doğrultuda idarenin hizmet kalitesinin yükseltilmesine, iyi yönetim ilkelerinin gelişmesine, insan haklarının yerleşmesine, hukukun üstünlüğünün sağlanmasına, hak arama kültürünün yaygınlaşmasına; şeffaf, hesap verebilir, insan odaklı bir idarenin oluşmasına ilişkin çalışmalarını sürdürmektedir.

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Malkoç, bir saniye.

Değerli milletvekilleri, değerli hazırun, kıymetli bürokratlar; lütfen sükûneti tesis edelim. Uğultu olunca maalesef anlamakta zorlanıyoruz. Bu sefer de hatip kendi sesini duyurmak için sesini yükseltmek durumunda kalıyor. Zaten az bir süre kaldı, sonra da müzakerelere geçeceğiz, sizlere söz vermeye başlayacağım.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Malkoç, ilave süreyi vereceğim.

Buyurun lütfen.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Kamu Denetçiliği Kurumu, devlet ile vatandaş arasında bir ara bulucu, bir hakem olarak görevini sürdürmektedir. Bu anlamda Türkiye'de zihinsel dönüşümü sağlamak için çabalarımız devam etmektedir. Kamu Denetçiliği Kurumu verdiği kararlarla ve yaptığı faaliyetlerle kamuoyunda ve idareler nezdinde farkındalık oluşturmaya çalışmış, sorun çözme yeteneğini geliştirmiş, tavsiye kararlarındaki dostane çözümler ve uzlaşmacı rolüyle insanımızın adalete kolay ve hızlı erişmesi için çaba göstermiştir. Bu anlamda mahkemelerin yükünü azaltmaya çalışmıştır. Önleyici ve eğitici rolüyle uzlaşmazlıklar doğmadan çözümüne katkı vermeye çalışmıştır. İyi bilinen, tercih edilen bir hak arama kurumu olma yolunda çalışmalarımız devam etmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kurumumuz bu süreçte 222.308 başvuru almış, 220.359 karar vermiştir. Yine maille, mektupla, faks yoluyla veya yüz yüze görüşmeyle 1 milyon 400 bin kişiye hukuki yardım ve destekte bulunmuştur. 2023 yılında 1 Ocak ile 10 Ekim tarihleri arasında 14.897 başvuru aldık, 14.718 dosyayı karara bağladık. Bunlardan 1.231'i tavsiye kararı, 1.551'i dostane çözüm, 469'u kısmen tavsiye kısmen ret ve 823'ü de ret kararıdır. Yine, bu süre zarfında yani 2023 yılında 96.478 kişiye telefonla, mail yoluyla veya yüz yüze görüşerek hukuki destek verdik, çözüm önerdik ve yardımda bulunduk.

Kamu Denetçiliği Kurumunda 293 personel bulunmaktadır. Bunlardan 135'i dosyaları inceleyen, kararın oluşmasına katkı veren uzman, uzman yardımcısı, hâkim ve savcılardan oluşmaktadır. Diğer personelimiz idari işlerde veya yardımcı personel olarak bize katkıda bulunmaktadır.

2022 yılı faaliyet raporumuzu süresi içerisinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunduk. 2022 yılında ek bütçeyle birlikte bütçemiz 70 milyon 376 bin idi; bunun 67 milyon 66 bin 919 TL'si harcanmış, 3 milyon 300 bin 95 TL'si kullanılmamıştır. 2022 yılında ödeneküstü giderimiz bulunmamaktadır. 2024 yılında 235 milyon 974 bin TL bütçe teklifi bulunmaktadır. Sayın Başkanımız Numan Kurtulmuş Bey'in ifade ettiği gibi, Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinin kırkta 1'i yani yüzde 2,5'i Kamu Denetçiliği Kurumuna tahsis edilmektedir. Yine, Sayın Meclis Başkanımızın ve Sayın Sayıştay Başkanımızın ifade ettiği gibi, kamu personeli giderlerimiz aşağı yukarı birbirine yakın; kamu personeli gideri yüzde 71 oranında, sosyal hizmet primi, sosyal güvenlik primi yüzde 9 civarındadır.

Cumhuriyetimizin 2'nci yüzyılının hukuk, adalet, insan hakları ve hakkaniyet üzerinde yükseleceğine inanıyoruz ve çalışmalarımızı da bu doğrultuda sürdürmeye devam ediyoruz. Kurumumuzun personelinin sorun çözme kapasitesini arttırmak için, bilgi ve görgüsünü, tecrübesini geliştirmek için başvuruların uluslararası hukuk standartlarında, hakkaniyete uygun, hızlı ve doğru bir şekilde sonuçlanması için eğitim faaliyetlerimizi 2023 yılında artırdık ve 2023 yılında çeşitli alanlarda 45 eğitim yaptık. Hak arama kültürünü yaygınlaştırmak için çocuk hakları, kadın hakları, engelli hakları, iklim ve çevre değişikliği konularında titiz çalışmalar yaptık, bu doğrultuda kararlar verdik. Sivil toplum kuruluşlarıyla, medyayla, üniversitelerle sıkı ilişkiler kurduk, onlardan faydalandık. Türkiye'nin birçok ilinde ombudsmanlığı anlatmak için, kararlarımızı anlatmak için "Ombudsman Halkla Buluşuyor" programlarını yaptık. Özellikle gençler arasında liselerde, üniversitelerde, hakkaniyeti, hak arama kültürünü yaygınlaştırmak için faaliyetlerde bulunduk. İlkokul, ortaokul kitaplarına Kamu Denetçiliği Kurumunu Millî Eğitim Bakanımızla görüşerek müfredata koydurduk. 210 üniversitenin 150'sinde ombudsmanlık topluluğu kurduk. Bu yılın ekim ayının başında, 1 Ekim ile 7 Ekim tarihleri arasında Kızılayın İstanbul'daki Heybeliada kampında bu ombudsmanlık kulübü başkanlarına bir haftalık hak arama kültürü konusunda eğitim verdik.

Uluslararası alanda 9 ombudsmanlık ağının üyesiyiz; Asya Ombudsmanlar Birliğinin, Avrupa Ombudsmanlar Enstitüsünün aktif Yönetim Kurulu üyesiyiz; Türk Devletleri Ombudsmanlar Birliğinin ve İslam İşbirliği Teşkilatı Ombudsmanlar Birliğinin Başkanlığını yürütüyoruz. 2023 yılının Ocak ayında Ankara'da yaptığımız uluslararası toplantıya 45 ülkeden 100'ün üzerinde ombudsman ve insan hakları savunucusu katılmıştır; bu, uluslararası düzeyde önemli bir katılımdır.

Ukrayna ve Rusya arasındaki savaşta Sayın Cumhurbaşkanımızın ve Türkiye'nin ara bulucu rolü gibi biz de Ukrayna ve Rusya ombudsmanlarını buluşturarak kadınların, çocukların, esirlerin değişimi konusunda çabalarımızı sürdürdük. Önümüzdeki haftalarda Ukrayna ombudsmanının teklifi üzerine Ukrayna'daki Rus esirlerini ve ardından da eğer Rusya kabul ederse Rusya'daki Ukrayna esirlerini ziyaret edip bu konuda uluslararası alanda bir rapor hazırlayacağız. Aynı faaliyetlerimiz Filistin-İsrail savaşındaki insan hakları ihlalleriyle ilgili devam etmektedir. İsrail'in insan hakları ve uluslararası hukuka aykırı eylemleriyle ilgili dünyadaki bütün ombudsmanları duyarlı hâle getirmek için on-line toplantılar ve bildirimler yayınladık.

Son yıllarda Avrupa'da ve Amerika'da ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslam karşıtlığı giderek artmaktadır, maalesef devlet kurumları da bunlara destek vermektedir. Kur'an-ı Kerim'in yaygın şekilde yakılmasıyla hem ifade özgürlüğü kapsamında olup olmadığı gibi gereksiz tartışmalar oluyor hem de 2 milyar Müslüman'ın inancına hakaret ediliyor. Bu konuda ombudsmanları duyarlı hâle getirmek için çalıştık. Avrupa'da bulunan 8 milyon insanımıza buldukları ülkelerdeki hak ve hukukunu anlatmak için sivil toplum kuruluşlarıyla onlarca program yaptık, her ülkeye göre haklarıyla ilgili o ülkelerin dilinde ve Türkçe broşürler hazırlayıp binlercesini Avrupa'da bulunan insanlarımıza dağıttık.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Bitiriyorum efendim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İlave süre veriyorum.

Buyurun.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Teşekkür ediyorum efendim.

Cumhuriyetimizin 2'nci yüzyılının hukuk, adalet, insan hakları üzerinde yükseleceğine inanarak 2024 yılındaki faaliyetlerimizde idarenin hizmetlerinin adalet ve hakkaniyet ölçüsü içerisinde verilmesi, toplumun bütün kesimlerince insan hakları konusunda daha kuvvetli bilinç oluşturulması hususunda çalışmalarımız devam etmektedir. İdare ile halk arasında dostane çözümler için hakemlik görevimizi sürdürmekteyiz. Kadın hakları, çocuk hakları, engelli hakları, iklim ve çevre konusundaki çalışmalarımıza kuvvetli bir şekilde devam edeceğiz. Üniversitelerle, sivil toplum ve medyayla çalışmalarımız artacak.

2024 yılı bütçesinin Kurumumuza, kurumlarımıza, Türkiye Büyük Millet Meclisimize, ülkemize, insanlığa hayırlar getirmesini diliyorum. Bu anlamda, bize kuvvetli destek veren Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımız Sayın Numan Kurtulmuş Beyefendi'ye hassaten teşekkür ediyorum; ayrıca, Dilekçe Komisyonumuza, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonumuza, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonumuzun Başkan ve üyelerine, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun Değerli Başkan ve üyelerine bize verdikleri destek için teşekkür ediyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum, başarılar diliyorum.

Konuşmamın detayı basılı olarak sizlere dağıtılmıştır efendim.

Sağ olun, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Malkoç, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi müzakerelere geçiyoruz.

İlk söz, HEDEP Grubu adına Sayın Temelli'de.

Sayın Temelli, buyurun lütfen.

Süreniz yirmi dakikadır.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Sayın Meclis Başkanımız, Değerli Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; herkesi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkan, konuşmanızı çok dikkatle dinledim, çok önemli noktalara değindiniz; konuşmanıza cumhuriyetin 100'üncü yılıyla başladınız, ben de oradan başlamak istiyorum.

Evet, cumhuriyetin 100'üncü yılını tamamladık, yeni bir yüzyılın eşliğindeyiz ama anladığımız kadarıyla yeni yüzyıla gerçek anlamda hazır değiliz çünkü cumhuriyetin 2'nci yüzyılını çok farklı karşılayabilirdik; en azından bugüne kadar yaşanmış olanları değerlendirirken “Neleri yapamadık, neleri eksik bıraktık, hangi hakikatlerimiz aslında bizim için çok çok önemli?” diye bunlarla yüzleşmek, bu hakikatler ışığında gelecek yüzyıla hazırlanmak hepimizin önemli bir kaygısı olmalıydı ama maalesef, bugün âdeta bu hakikatlerden kaçan, hatta bu 2'nci yüzyıl meselesini çok önemli başlıklar altında ele almayan bir gündemle karşı karşıyayız, maalesef böyle.

“Türkiye Yüzyılı” gibi bir kavram kullanıyorsunuz, bizce arkada bıraktığımız yüzyıl da Türkiye yüzyılıydı. Dolayısıyla, önümüzdeki yüzyıl ile arkada bıraktığımız yüzyıl arasındaki o bütünlüğü mutlaka ele alıp değerlendirmeliyiz. Cumhuriyetin yüzyılı 1923 öncesinden de başlıyor, aslında 1920'ye kadar gitmemiz gerekiyor. 29 Ekimde ilk Mecliste bir kutlama yapacağımızı söylediniz, gerçekten bu çok

önemli. 1920 Meclisi çoğulcu karakteriyle, bileşenleriyle aslında belki de cumhuriyetin 2'nci yüzyılı için yol gösterici olmaya devam ediyor. Hele hele sizin de dile getirmiş olduğunuz bir demokratik anayasa ihtiyacı, bir anayasa ihtiyacı belki de izlerini 1920'de, 1921'de yakalayabilir; toplumun çoğulculuğuna uygun, bir arada yaşama iradesine uygun bir anayasayı bugün hayata geçireceksek bu tarihe de çok ciddi anlamda sahip çıkmamız gerekiyor. 1920 Meclisinin tutanakları, 1920 Meclisindeki ortaya konulmuş olan iradenin öğretici, bugüne dair yol gösterici niteliğinin olduğuna inanıyoruz. Evet, maalesef 1924 Anayasası bunu sağlayamadı bize. 1924 Anayasası'yla beraber o çoğulculuktan hızla bir kopuşun yaşandığını... Şark Islahat Planlarıyla, umumi müfettişliklerle, Takrir-i Sükûn Yasalarıyla; tekçi, şefçi bir otoriter rejimin aslında cumhuriyetin demokratikleşmesinin önünde ne kadar önemli engeller oluşturduğunu belki de bir yüzyıl boyunca yaşadık. Bugün geldiğimiz noktada hâlâ bu sancılarla boğuştuğumuzu söyleyebiliriz. Bu hakikatlerden bahsetmeyi önemli bir sorumluluk olarak görüyoruz. Evet, yaptıklarımız da var ama yapamadıklarımız da var. Yapamadıklarımızın ne denli önemli sorunlar olarak önümüzde biriktiğini hep beraber yaşıyoruz. Evet, Şark Islahat Planı'ndan başlayan, Zilanlar, Dersimler, 6-7 Eylül olaylarından, Maraş, Çorum katliamlarından Madımak'a, Roboski'ye kadar gelen bir tarihimiz var; bununla yüzleşmek zorundayız.

Darbeden bahsettiniz, 12 Eylül'den bahsettiniz Sayın Başkan. 1960 darbesi de var, asılan Başbakan var bu ülkede. 1972 var, 1971 var, 1972'de asılan Denizler var, 12 Eylül var, 28 Şubat var ve 15 Temmuz var. Bir darbe mekaniğinin içinde yaşadığımızı inkâr edemeyiz, görmezden gelemez. Bu darbe mekaniği her zaman kendisini böyle açık cuntalarla ortaya koymuyor, bazen vesayetçi sistemiyle bizi vesayet altına alarak o darbe mekaniğinin gereklerine uygun bir rejime sıkıştırmaya devam ediyor. Bu rejimin bu vesayetçi hâlden, bu şefçi anlayıştan, bu tekçi otoriter anlayıştan çoğulcu anlayışa evrilmesi bence en önemli sorumluluğumuz diye düşünüyorum; tüm toplum olarak en önemli sorumluluğumuz.

Tabii, burada en önemli meseleler bütün bu süreci değerlendirirken “Neden cumhuriyet demokratikleşemedi?” meselesini çok ayrıntılı tartışmak zorundayız. Bugün baktığımızda özellikle iktidar yaptıklarını anlatırken “İşte şunları yaptık, bunları yaptık, her şeyi yaptık.” gibi bir duygu hâliyle anlatıyor. Evet, evin içinde badanayı boyayı yaptık, koltuk takımını değiştirdik, bayağı önemli işler yapıldı. Fakat “Binanın temeline dair yani yapısal sorunlara dair ne yaptık?” sorusu boşlukta kalmaya devam ediyor. Bu yapısal sorunların başında tartışmasız Kürt sorunu geliyor. Bu yapısal sorunları çözmediğimiz sürece her an bir afetle karşılaşacağımız duygusuyla, kaygısıyla yaşamının aslında büyük ızdırabına hep birlikte katlanıyoruz. Oysa, bu sorunu çözebiliriz. Başta Kürt sorunu olmak üzere bu ülkenin temel sorunlarını, yapısal sorunlarını çözebilecek bir güce sahip olduğu hâlde bu ülke, bunu çözmekten kaçınması aslında o vesayetçi sistemin bir dayatmasından başka bir şey değildir. Çoğulcu, toplumsal bir anlayışla, bir müzakere aklıyla, demokratik teamüllerle birçok meseleyi çözebilecek güce sahipken bugün yaşadığımız mesele vesayetçi bir dayatmanın aslında göz boyamasından başka bir şey değildir. Ayrıca, evin içinde huzur da yok. Huzuru sağlamak da demokratik bir sistemden geçiyor. Çatışmaya, kavgaya, savaşa, silaha son vermek mümkün. Bu bizi kemiren, bu bizi tüketen bir süreç. Onlarca yıldır süren bir meselenin hâlâ silahla, bu yöntemle çözümünü peşinde koşmak bence akıl tutulmasından başka bir şey ifade etmez. Demokratik bir çözümün mümkün olabileceği üzerinde artık konuşmalıyız.

Sayın Başkan, yine çok önemli bir meseleden bahsettiniz: Misak meselesi. Evet, bir misaka ihtiyacımız var. Eğer bir demokratik anayasa konusunda hemfikirsek, bugün bu ülkenin cumhuriyetinin demokratikleşmesi konusunda hemfikirsek bir misaka ihtiyaç var, bir toplumsal mutabakata ihtiyaç var, bir müzakereci akla ihtiyaç var. Bu misakı uzay boşluğunda, sanal ortamda, denizin altında bulamazsınız; bu misakı ete kemiğe bürünmüş bedenlerde, fikirlerde bulursunuz. O yüzden de toplumsal

barışı inşa edecek bir misakı ancak hep birlikte yaratabiliriz; Türkler, Kürtler, bu coğrafyada yaşayan bütün halklar, bütün inançlar. Bu ülkenin en önemli zenginliklerini gören bir yerden, bu buluşmayı sağlayan bir yerden bir misaka ihtiyacımız var. Belki de 2'nci yüzyıl bu misakı bekliyor başlamak için. Bunu sağlayabilecek iradeyi biz burada sergilemeliyiz.

Sayın Başkan, değerli üyeler; demokratik cumhuriyet her şeyden önce bir hukuk devletine ihtiyaç duyar. Bir hukuk devleti dediğimiz süreci hayata geçirebilmek, bunu var edebilmek bizim açımızdan en önemli adres olarak Meclisi işaret eder. Bu ancak ve ancak Meclisle mümkündür ama biz bu anlamıyla Meclisi de her şeyin üstünde yeni bir vesayet adresi olarak göstermiyoruz; toplumsal mutabakatın, en geniş müzakere zeminlerinin var edildiği bir yer olarak tarif ediyoruz. Bu buluşmaların, bu bir araya gelmelerin önemli olduğunu nitelendiriyoruz. Temsiliyetin ne kadar önemli olduğunu bugün burada bir nebze anlıyoruz. Bakın, yer sorunundan bahsettiniz, evet ama temsiliyetin genişlemesi anlamında sevinebileceğimiz bir şey var, keşke 6 değil de 7-8 grup olsa, keşke bugün Parlamenta giremeyen bütün partiler Parlamenta temsil edilebilse. Temsiliyet ne kadar genişlerse demokratik zeminin de o denli genişleyeceğini biliyoruz. Bu anlamıyla Meclisin çok çok önemli bir işlevinin olduğunu farkındayız.

Bütçe de bu anlamıyla önemli bir başlık, bütçe hakkı önemli bir konu. Meclis her şeyden önce bütçe hakkını savunmak zorunda. Tarihi siz de çok iyi bilirsiniz, meclisler yokken bütçe vardı, her şey bütçeyle başladı, toplumlara toplum yapan bütçeydi. Bütçelerin demokratikleşebilmesi için meclisler inşa edildi, bunun mücadeleleri verildi, saltanatlar böyle yıkıldı. Şimdi, halkın iradesini tesis edecek yer Meclisse Meclis bütçe hakkına olabildiğince sahip çıkmalıdır ve yine, Meclis denetim hakkına sahip çıkmalıdır çünkü denetim olmadığı sürece bir yerden vesayetçi sistem yükselirken bir yandan da toplumsal çürümeye kendisini gösterir. O yüzden denetim önemlidir ama bugün bakıyoruz, denetimden kaçan bir anlayışın hâkim olduğunu görüyoruz, oysa Sayıştay çok çok önemli bir üst mahkemedir, çok çok önemli bir yargı adresidir ve demokratikleşmenin belki de en önemli konularından, adreslerinden biridir. Bugün Sayıştay bile işlevini yitiriyorsa, yeterince denetim mekanizmaları çalışmıyorsa işte bu, önemli bir uyarıcı unsurdur. Biz "Meclisin rolü" derken bütçe hakkıyla, denetim hakkıyla bir anayasa yapma, demokratik, sivil bir anayasa yapma zorunluluğuyla, bunların hepsini bir arada düşünerek dile getiriyoruz. Meclisi savunmak gerek, Meclisi tüm vesayetçi yapılara karşı savunmak gerek. Meclisin hele hele böyle bir süreçte öncü olması gerek, aslında bu kuşatmaya karşı bir iradeyi temsil etmesi gerekiyor. Demokratik anayasa dedik, müzakere dedik, toplumsallaşma dedik; bütün bunların hayata geçirilebilmesi her şeyden önce bir hukuk devletinin, demokratik cumhuriyetin olmaz koşullarını bize ifade ediyor.

Kuvvetler ayrılığı... Bugün Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi kuvvetler ayrılığı dediğimiz çok çok önemli bir meseleyi tasfiye etmeye yönelik bir sistem olarak karşımıza çıkıyor; oysa kuvvetler ayrılığı olmadan bu bahsettiğimiz mevzularda, o toplumsallıkta, o misak anlayışında, demokratik anayasa anlayışında, bütçe hakkında ya da bahsettiğimiz hiçbir konuda yol alamayacağımızın da farkında olmamız gerekiyor. Ben burada Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin karşısına başka bir şey koyarak tartışmak istemiyorum ama başkanlık sistemi de olsa, parlamenter sistem de olsa kuvvetler ayrılığını içermelidir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine dair iktidar tarafından, bizzat Cumhurbaşkanı tarafından bile eleştiriler geliyorsa o zaman bunu sağlıklı bir şekilde artık düşünmek gerekiyor. Çok affedersiniz ama "kuş mu, deve mi" örneğinde olduğu gibi hiçbir şeyle bir şekilde tarif edilemeyen, nitelendirilemeyen bir sistem kuvvetler ayrılığını tıkayan bir yapı olarak karşımıza çıkıyor. Bunun birçok yansımaları görüyoruz. "Meclisi savunmak gerekir." derken aslında toplumun iradesini savunmak gerekiyor ama kuvvetler ayrılığının çalışmadığı durumda ne tür bir vesayet mekanizmasıyla karşı karşıya kaldığımızı ve onun bizleri nasıl tükettiğini hep birlikte yaşıyoruz.

Sayın Başkan, eğer bu ülkede kayyumlar varsa bu Meclis özgür değildir çünkü bu Meclisin yereldeki ayakları yerel meclislerdir. Yerel meclislere kayyum atamış bir idare aslında bu Meclise de bir vesayet sistemini dayatıyor anlamına gelir. Bizler kayyumlarla yönetilen bir ülkede yaşamak istemiyoruz. Bakın, Kamu Denetçiliği Kurumu burada, Sayıştay burada, raporları burada. Sayıştay bütün belediyeleri incelemiş, yüzde 100 performansla incelemiş hem de -kutluyoruz- ve belediyelerimizle ilgili bir tane bulgu yok, belediyelerimizle ilgili bir tane mahkeme kararı yok ama kayyum var. Bu, vesayettir; bu, bir Meclisin, demokratik hasletleri olan insanların kabul edebileceği bir durum değildir.

Sadece bu mu Sayın Başkan? Savcılar âdeta bir fezleke zinciri yaratıyor. Kürsü dokunulmazlığı var, siyaset yapıyoruz, sözümüzü özgürce söyleyeceğiz. Siz de çok güzel betimlediniz, tarif ettiniz -tabii, biraz eski, Osmanlı Türkçesiyle tarif ettiniz, genç arkadaşlar ne kadar anladı, bilmiyorum ama- çoğulculuğa atıfta bulundunuz, bu çok kıymetli bir şey fakat savcılar aslında sözün üzerinde bir vesayet yaratmak anlamında sürekli olarak fezleke yarışına giriyor ve sizin de raporunuzda bu fezleke sayıları karşımıza çıkıyor. Şimdi, bu kabul edilebilir bir şey değil. Eğer bir suç varsa maddi olur -bu yasada belirlenmiş zaten- ama söze bu anlamda yaklaşmak aslında bir vesayet sisteminin dokusundan başka bir şey bize tarif etmiyor.

Daha da ilginç var Sayın Başkan, bildiğiniz gibi, bazı üyelerimiz, arkadaşlarımız, milletvekillerimiz yurt dışına gidemiyor, tahdit var. Bir mahkeme kararı mı var? Yok. Böyle başka bir soruşturma mı var? Yok. Keyfi bir uygulama. Hatta Meclis Başkan Vekiliniz Sayın Sırrı Süreyya Önder'in bile var. Bunun her şeyden öte hepimiz adına yaralayıcı, hepimizi mahcup eden bir durum olduğunu düşünüyorum. Bu tahdidin nereden kaynaklandığına dair bir şey de yok; keyfi, herhangi bir kamu kolluk gücünün kendince bir kararıyla oluşmuş. İnanıyorum ki bunu en kısa sürede kaldıracaksınız çünkü sizin demokrasiye olan, vesayete karşı olan tutumunuzu geçmişten bugüne kadar izleyen birisiyim. Geçmişte çok çok önemli açıklamalarınız vardı. Özellikle Türkiye demokrasisinin gelişmesi adına, Kürt sorununun çözümü adına olan yaklaşımlarınızı biliyorum. Dolayısıyla, bu konuda hafızanın ne kadar önemli olduğuna da inanıyorum. Geçmişe dönüp baktığımızda, yakın tarihe baktığımızda bu meselelerin çözümü konusunda atılmış kıymetli adımların asla hafızalardan çıkarılmaması, unutulmaması gerektiğine inanıyoruz. Bugün 2013-2015 yılları arasında yaşanmış olan çözüm sürecinin aslında bir anda ortaya çıkmış bir süreç olmadığını hepimiz farkındayız.

Bakın, rahmetli Erbakan'ın kendisine sunulan Kürt raporu aslında hepimizin aklında, hafızalarında; dönemin İstanbul İl Başkanı tarafından hazırlanmış kapsamlı bir rapordan bahsediyorum. Sonrasında, aslında bu konuda toplumda önemli oyaşmaların, önemli ortaklaşmaların, mutabakatların yaratıldığı bir süreci de hep beraber yaşadık. Bazen farklı sözcüklerle, farklı kelimelerle de ifade ediyoruz, bazen tepkiler çekiyoruz ama aslanan, soruna işaret etmemizdir. Biz neden ısrarla Kürt sorununa işaret ediyoruz? Çünkü bakın, dün Zeren Ertaş isimli bir öğrenci asansörden düşerek vefat etti bir ihmalden dolayı, ondan bir süre önce Resul Alan isimli bir öğrencimiz intihar etti. İhmal, intihar, yoksulluk... Yaşadığımız bütün acılarda aslında dönüp dolaşıp geldiğimiz yer, bizi tıkayan bir mesele olduğunda, adını koymasak da hemfikiriz, bu mesele Kürt sorunudur; bunu çözmek zorundayız. Bunu çözmek aslında barışı inşa etmektir, bizim toplumsal barışa ihtiyacımız var. Türkiye'nin tesis edeceği, inşa edeceği bir toplumsal barış Orta Doğu'ya barış getirecektir, Filistin halkına barış getirecektir. Bugün İsrail devletinin yaratmış olduğu katliamlar, soykırımlar katlanılabilir acılar değildir. Evet, hep birlikte kınadık ama yetersiz olduğunu biliyoruz, bir şey yapmak istiyoruz, elimizden bir şey gelmiyor -yapmalıyız ama- iktidar adım atmalı, bu konuda çok ciddi refleksler üretmeli ama yapamıyoruz. Neden yapamıyoruz biliyor musunuz? Çünkü bir Kürt sorunumuz var. Eğer biz bu sorunumuzu çözmüş olsaydık, bölgedeki gücümüz, "sözümüzün gücü" diye tarif ettiğiniz şey o zaman gerçek anlamına kavuşabilecekti. İşte, biz o zaman Orta Doğu'daki bu emperyalist güçlerin, bu sömürü düzeninin

petrol uğruna, enerji hatları uğruna yaratmış olduğu bu kan deryasını sonlandırabilecektik ama biz sonlandırmak yerine âdeta bu sorunlar yaşanmıyormuş gibi inanılmaz bir şekilde silahlanmaya, savunma bütçelerine savaşa dair bir söylem üzerinden yol almaya çalışıyoruz ama alamıyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, ilave iki dakika veriyorum.

Toparlayalım lütfen.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Bir yüz yıllık yol aldık, dere tepe gittik; arpa boyu yol aldığımızı ben 2'nci yüzyılın eşiğinde anlıyorum. Evet, yollar yaptık; evet, binalar yaptık ama bütçeye dönüp baktığımızda, bunların toplumsal maliyetinin ne kadar yıkıcı olduğunu gördüğümüzde demek ki bunların nasıl yapıldığı, yapıldığı kadar önemli. Sorunlarımızı, bu yapısal sorunlarımızı çözmeden -zaten yirmi yıldır yapılan bütçelerden- iktisadi bir başarının da yakalanamayacağını izini de sürmek mümkün.

Ben bütçeyle bitireyim Sayın Başkan. Belki de bu bütçelerdeki en önemli meselelerden biri tabii ki kamu kurumlarının bütçeleri. Bu konuda mümkünse Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinin artırılmasını istiyoruz. İstiyoruz çünkü sizin bütçenize ayrılan payın yetersiz olduğunu görüyoruz, yetersiz çünkü burada özellikle bazı önemli sorunların, sizin yer olarak belirttiğiniz sorunların ötesinde, danışman arkadaşlarımızın özlük haklarına dair sorunlarının çözümü, burada çalışan emekçilerin sorunlarının çözümü, buradaki sosyal hayatın bazı sorunlarının çözümü açısından da bütçenizin artırılmasını da şifahen burada teklif ediyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, teşekkür ediyorum.

Şimdi de Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Ali Mahir Başarır.

Sayın Başarır, süreniz yirmi dakikadır.

Buyurun.

ALİ MAHİR BAŞARIR (Mersin) – Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri, milletvekili arkadaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün, Meclisin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçesini görüşüyoruz -bugün çok iyi şeyler söylemeyi ben de isterdim- bir Kurtuluş Savaşı'nı kazanan, Kurtuluş Savaşı'nda önemli kararlar alan bir Meclisin bütçesini konuşuyoruz, önemini biliyoruz ama üzülererek söylüyorum ki günden güne işlevini yitiren bir Meclisle karşı karşıyayız. Daha acısı -bunu biz söylemiyoruz; bunu Türkiye'deki tüm insanlarımız, halklarımız, barolar, üniversiteler, halk söylüyor- eğer ki bugün milletvekilleri "Ya, bu Meclis ne iş yapıyor, ne yapıyorsunuz, niye etkisizsiniz, niye bu kadar etkin denetim yapmıyorsunuz?" diyorsa düşünmeliyiz.

Şimdi, Sayın Başkanım, şuradan başlamak isterim: Biz bir denetim yapıyoruz. Evet, ilk görevimiz yasa yapmak ama denetim de yapıyoruz. Bunu da bakanlara vermiş olduğumuz, bakanlıklara, yürütmeye vermiş olduğumuz soru önergeleriyle yapıyoruz. Şimdi, 27'nci Dönemde 80.651 soru önergesi vermişiz, 26.773 önerge cevaplanmamış, 42 bin tanesi de süresi geçtikten sonra cevaplanmış; bu çok acı bir durum Meclis için. Yani burada Meclis ne yapmalı? Bence o cevap vermeyen bakana hesap sormalı. Sormuş kendince, Türkiye Büyük Millet Meclisi bakanlıklara bir teyit yazısı göndermiş. Mesela, şunu çok merak ediyorum: Kaç tane yollandı? Niye merak ediyorum kaç tane yollandığını? Şimdi, eğer ki milletvekillerine cevap verme tenezzülünde bulunmuyorlarsa ve bunun hesabını Meclis soruyorsa, Meclisi de hesaba almıyorlarsa bu artık vahim ötesi bir şey. Burada bakanlara bunun hesabını

sormalıyız. Umarım, önümüzdeki salı, bakanlar gelecek, bakanlara sorular yöneltilecek, eleştiriler yapılacak, bunu Komisyon üyelerimiz yapacak ama geçen sene bakanların davranışları bir faciaydı. Burada milletvekillerimize küfredildi, burada milletvekillerimizin üzerine yüründü, burada sanki bir savaşa gelmiş gibi hakaretler, tehditler savruldu. Ben utanç duydum, söyleyeyim size. Özellikle, İçişleri Bakanı buraya geldiği zaman tüm gruplara -bakın tüm grupları söylüyorum, bir parti için söylemiyorum- söylemediği laf kalmadı, etmediği hakaret kalmadı. Ha, peki, o gün İçişleri Bakanına bu soruları yöneltten milletvekilleri, Komisyon üyeleri haksız mıymış? E, haklıymış çünkü yerine gelen İçişleri Bakanı bizim sorduğumuz soruları bizim yerimize aslında attığı imzalarla ispatladı çünkü onun yapmış olduğu, atamış olduğu hemen hemen tüm bürokratları, Emniyet müdürlerini görevden aldı, hatta tutuklandı. Peki, biz niye hakaret duyduk? Gerçekten Meclis... Bunu AKP'deki arkadaşlarıma da söylüyorum, gelip burada bizim bir arkadaşımız konuşuyorken küfretmeler, hakaret etseler, ben bunu da kabul etmiyorum ama bir Bakanın gelip burada bir komisyon üyesine, bir Anayasa Komisyonu üyesine, bir komisyon sözcüsüne küfretmesini hiç kabul etmiyorum. Umarım, bu bütçe görüşmelerinde gerek komisyonlarda gerek Mecliste bunları yaşamayız. Bize yakışan seviyede, bize yakışan kalitede geçmesini isteriz.

Şimdi, biz bir bütçe yapıyoruz ve en önemli görevimiz de bu bütçeyi denetlemek. Bu bütçeyi denetlemeliyiz, Meclis olarak denetlemeliyiz. Neye göre denetlemeliyiz? Sayıştayın raporlarına göre denetlemeliyiz. 2020'de partim bana Cumhurbaşkanlığı bütçesinde söz verdi. Sayıştayın Cumhurbaşkanlığıyla ilgili, sarayla ilgili raporlarını aldığım da gerçekten çok güzel bir rapor vardı. Sarayın yan giderlerinden, sarayın paketleri -hediye demiyorum bakın- hediye ambalaj paketlerinden, içecek giderlerinden, yiyecek giderlerinden, lastik giderlerinden, mazot giderlerinden ayrıntılı bir rapor vardı ve gerçekten de bunun fazla olduğunu anlattık, Türkiye'de o gün o konuşma 70 milyon izlendi değişik yerlerde. Şimdi, bugün, Beştepe'nin harcamalarıyla ilgili raporu gördüğüm zaman -ayrıntıyı geçin- iletişim giderleri 1,5 milyar yaklaşık olarak. Ya, bu para nereye harcanmış? Bir dakika... 1,5 milyardan bahsediyoruz. Ya da sarayın yiyecek, temsil giderleri tek bir kalem altına alınmış, ayrıntıları yazılmamış. Şimdi, Sayıştay bu raporları bize vermezse, Sayıştaydan bu raporları almazsak neye göre denetleyeceğiz? Üzülerek söylüyorum ki 2020, 2021, 2022, 2023'e geldiğimiz zaman Sayıştay raporları kuşa dönmüş, azalmış, azalmış, azalmış, hatta herhâlde 2024'teki Komisyona geldiğimiz zaman işte "Toplam 8 trilyon gider var, ayrıntılarına bakarsınız." diyecek. Ya, böyle bir rapor olmaz, böyle denetim yapamayız. Denetim yapmazsak da ilk başladığım noktaya geliyorum "İşlevsiz bir Meclis." derler. Bakın, üzülerek söylüyorum bunu.

Şimdi, ikinci bir soru: Meclis Başkanımızı biz Genel Başkanımızla ziyaret ettiğimizde, çok teşekkür ediyorum, nezaket gösterdi, bir saatin üzerinde bizi dinledi, notlarını aldı, iyi bir yaklaşım gösterdi. Bir torba yasa rezaleti yaşıyoruz ki daha bu hafta yaşadık. Yüzde 97'si Turizm Komisyonunu ilgilendiren bir yasayla ilgili teklif Plan ve Bütçeye geliyor. Neden? Peki, bu yasaya kaliteli bir yasa diyebilir miyiz? Adalet Komisyonuna gelmesi gereken bir yasayı eğer Plan ve Bütçede görüşüyorsak bu komisyonların hiçbir önemi yoktur efendim. 45-46 maddesi Turizm Komisyonunu ilgilendiren bir yasayı Plan ve Bütçede görüşüyorsak en başta o ilgili komisyondaki arkadaşlarımıza hakarettir, bu komisyonların bir önemi yok. Geçen sene bunu defalarca yaşadık, buna son vermeliyiz dedik ama maalesef ki üzülerek söylüyorum ki bu sene daha beter başladı çünkü geçen sene Plan ve Bütçeye gelen torba yasalara baktığımız zaman yine yüzde 55, yüzde 60 gibi bir oran diğer komisyonlardaydı, şimdi yüzde 96'sı, yüzde 97'si başka bir komisyonun, net bir şekilde belli, biz Plan ve Bütçede görüşmek zorunda kalıyoruz. Sonra, yasa kalitesi...

Şimdi, araştırma önermeleri veriliyor ve tam da aslında gündem mafya, siyaset, derin devlet, çeteler, insanlar ölüyor, tefeciler. İnsanlar kendi hakkını artık yargıda değil mafya aracılığıyla... Bu mafyanın devletle olan ilişkileri, bir sürü şey... Şimdi, bununla ilgili "Meclis araştırın." deniyor Hayır. Peki, bunu Meclis yapmış mı? Bir trafik kazasındaki tutanaktan Meclis Susurluk Komisyonu buralarda oturmuş, Genelkurmay Başkanını, istihbaratı, bakanları dinlemiş mi, yüzlerce sayfa rapor yazmış mı? O gün eski bir bakan ceza almış mı? O gün en azından devlet mafyayla, kirli yapıyla mücadelede dünyaya, ülkeye bir mesaj verebilmiş mi? Vermiş. Vallaha da billaha da bugün biz Susurluk'tan çok daha beter durumdayız ama Meclis tek bir araştırma komisyonu kurmuyor? Ya, niye kurmuyor? Daha acısını söyleyeyim: Bakın, bu Meclis bir araştırma komisyonu kursa Süleyman Soylu dâhil, emniyet müdürleri dâhil, uyuşturucuyla ilgili iddialar da dâhil, Bodrum marina dâhil, eski içişleri bakanı dâhil, eski bürokratlar dâhil, bunları dinlese, bir rapor hazırlasa, topluma sunsa doğru olmaz mı? Bu Parlamento bunu Susurluk Komisyonunda yapmış. Bakın, az çalışsa da tehdit alsalar da ama Elkatmış, Fikri Sağlar, o dönemki milletvekilleri önemli yol almış arkadaşlar. Ama bugün biz komisyon kuramıyoruz, kurduğumuz komisyonlar da çalışmıyor, hazırlanan raporları da hiç kimse hukuken bir yere alıp koyamıyor. O zaman niye araştırma komisyonları var, niye alt komisyonlar var? "Alt komisyon" diye bir kavramı unuttuk biz neredeyse.

Şimdi, yine başa geliyorum; parlamentonun itibarı. Parlamentonun itibarını böyle koruyamayız Sayın Başkanım. Bir kez daha söylüyorum: Her gün bir cinayet, her gün bir mafya olayı... Eski İçişleri Bakanının yapmış olduğu yanlışlarla mücadele eden bir yeni İçişleri Bakanı ki doğru buluyorum adımlarını. Burada Süleyman Soylu'ya ne kadar eleştiride bulunuyorsam bu arkadaşımızın yaptıklarını da doğru buluyorum, doğru buluyorum ama ikisinden biri yanlış, ikisinden biri yanlış; bu, net bir şekilde ortada. Bu Meclis Ankara'nın ortasında öldürülen bir Doçent Sinan Ateş'in... Hepsini iç içe girmiş ilişkiler... Araştırma önergesi veriliyor, bunların hepsi birbiriyle bağlı; reddediliyor, 10 kez verildi, reddedildi. Neden reddediyoruz? Gelin, bunu yapalım.

MUSTAFA BAKİ ERSOY (Kayseri) – Yargıda zaten.

ALİ MAHİR BAŞARIR (Mersin) – Bakın, Susurluk da yargıdaydı. Bakın, Susurluk da faili meçhul cinayetlerin hepsi yargıdaydı ama Meclis geldi, Susurluk'ta kurdu değerli arkadaşım. Sonra yargı... Ne güzel yargıda Sinan Ateş cinayeti; dokuz ayda bir iddianame yok arkadaşım.

Değerli Vekilim, bakın, dokuz ayda böyle bir cinayette bir iddianame olmaması vicdanları zedelemiyor mu? Sinan Ateş bir örnek sadece. Sinan Ateş'e benzer yüzlerce, binlerce kirli ilişkiler var. Ama bir kez daha söylüyorum: Bunu, bu Parlamento otuz yıl önce yapmış, bakanlar istifa etmiş, burada verilen gensoruyla Hükümet düşmüş Türkbank olayında. Bir video, bakın, bir ses kasetiyle Hükümet düşmüş, bunu Parlamento yapmış. Böyle bir Parlamentodan bahsediyoruz. Şimdi neredeyiz peki? Şimdi "Gözü kapalı tüm araştırma önergelerine 'ret' verelim." Neden? Türkiye Cumhuriyeti'nin yüz yıllık tarihi, Cumhuriyet'in 100'üncü yılına giriyoruz, hukuk devletinden bahsediyoruz, erkler ayrılığında bahsediyoruz sözde; bunu hak ediyor muyuz biz? Bakın, faili meçhul cinayetler komisyonları kurulmuş, raporlar hazırlanmış; biz bunları okuyarak, sorarak, yaşayan milletvekillerinden dinleyerek görüyoruz ama üzülmeye söylüyorum ki Meclis sadece paket içerisinde gelen yasaları komisyonlarda iki gün tartışıp Genel Kurulda 30-40 kişiyle oylar hâle gelmiş. Yasa kalitemizi arttırmalıyız, Meclisin komisyonlarını işlevsel hâle getirmeliyiz. Bunu yapmadığımız sürece hiçbir sonuç alamayacağımızı ve yerimizde sayacağımızı biliyoruz.

İç Tüzük... Gerçekten demokratik bir iç tüzük gelecekse Meclisi etkili hâle getirecekse Sayın Başkanım konuşalım. Mesela ne güzel söylediniz: "Komisyonlar güçlenecek Avrupa'da olduğu gibi, komisyonlar canlı yayınlarla verilecek." Ya, basın video alamıyor ki şu anda, biz neyi konuşuyoruz?

Basın canlı yayın yapamıyor; niye yapamıyor? Ama bakın Tüzük'teki değişiklikteki en büyük sebeplerden bir tanesi: "Komisyonların güçlendirilmesi, komisyon görüşmelerinin canlı olarak yayınlanması." Şimdi, biz şu anda bu hâldeyiz zaten. Zaten süreler çok kısıtlı, bakın; bir dakika, üç dakika, beş dakika, on dakika, yirmi dakikalık süreler var. Zaten konuşamayan bir Meclis var ama biz "İç Tüzük'e Genel Kurulu susturalım, komisyonları güçlendirelim -güya- ona göre daha hızlı çalışan, daha etkisiz bir Meclis formatına dönelim." diyoruz. Olmaz ama gerçekten komisyonlar güçlü olsun, komisyonlarda tartışılın, alt komisyonlarda tartışılın, komisyon etkili olsun, hiç sözüm yok. Ama komisyonları güçlendirmek Genel Kurulun sesini kısma bunu asla ve asla kabul etmiyoruz.

Sayın Başkanım, yeni anayasa... 28'inci Döneme bir iç tüzükle ve yeni anayasayla başladık. Evet, üzülerek söylüyorum: 2 kez darbe görmüş bir Meclisten bahsediyoruz, defalarca fiilen ya da zımnî darbe teşebbüslerinden bahsediyoruz; hepsini lanetliyorum. Sivil bir anayasa, demokratik bir anayasa, özgürlükçü bir anayasa tabii ki hepimizin muradıdır. Tabii, 80 darbesinin ürünü olan bir Anayasa'dan hepimiz utanç duyuyoruz ama defalarca değişikliğe uğrayan, basın özgürlüğünden gösteri hürriyetine, sendikalaşmadan çevre haklarına kadar birçok maddesi sabit bir şekilde duran Anayasa'yı biz uygulayamıyoruz.

Yargı... Bakın, yürütmeyi denetleyecek iki kurum var: Yargı ve yasama. Yargı, yasama ve yürütmeyi denetleyecek ama yargının hâli ortada. O yüzden yeni bir anayasa tartışacaksak önce bu kafayı değiştirmemiz lazım, önce güçlü bir parlamentoyu, bağımsız bir yargıyı tartışmamız lazım. Yasamanın ve yargının bağımsız olmadığı hiçbir sistem demokratik olarak ayakta duramıyor dünyada; bu bir gerçek, bunu zaten altı yıldır görüyoruz. Ben merak ediyorum, -bu sistemi değiştirelim, Anayasa'yı değiştirelim- altı yılda saraydan gelen tek bir kelimeyi değiştirdi mi bu Parlamento, tek bir cümleyi değiştirdi mi bu Parlamento? Ama biz Anayasa'yı değiştireceğiz. Hayır. Güçlü bir parlamento, etkin bir parlamento, bağımsız bir yargıyı getirmedığımız sürece Anayasa değişiklikleri sözde kalacaktır, gündemi değiştirecektir, hiçbir faydası olmayacaktır. Eğer gerçekten, yürekte bu Parlamentodaki tüm gruplar inanıyorsa, özgürlükçü bir anayasaya inanıyorsa, güçlü bir parlamentoya inanıyorsa, bağımsız bir yargıya inanıyorsa, o Adalet Bakanını HSK'de oturtmayacak bir yapıya inanıyorsa, hâkimlerin, savcılarının kendi yönetimini seçtiği bir yapıya inanıyorsa, e, konuşalım ama bence bundan başka her şey konuşuluyor. 2 gündemden bahsediyorum: İç Tüzük ve Anayasa. Ama maalesef ki Parlamento da yürütme de kafa olarak buna hazır değil.

Değerli arkadaşlar, biz Sayın Meclis Başkanıyla görüştüğümüzde özellikle torba yasayla, özellikle soru önergelerine verilen geç yanıtlarla, özellikle alt komisyonların işlememesiyle, özellikle Kanunlar ve Kararlar Başkanlığının daha etkin, daha faydalı, daha efektif çalışmasıyla ilgili görüşlerimizi söyledik; Anayasa, İç Tüzük'le ilgili görüşlerimizi söyledik ve bir şeyi daha söyledik: Bugün Türkiye İşçi Partisinin Genel Başkanı Ankara'ya geliyor, buradan çıktıktan sonra kendisini Ankara girişinde karşılayacağım. Niye karşılayacağım? Bir milletvekili -ki geçen dönem bunu 2 kez yaşadık- cezaevinde, Anayasa Mahkemesinin kararına rağmen cezaevinde. Anayasa Mahkemesi daha önce 2 kez karar vermiş, 3 kez karar vermiş; 2'sinde somut, bire bir Can Atalay'la örnekleşen bir karar vermiş. Görüyorum ki bir kez daha Yargıtay bu karara direndi.

Gerçekten, Sayın Başkanım, evet, kelime, satır aralarında bunun böyle olmaması gerektiğini söylemenize rağmen biz halkın iradesini burada temsil ediyorsak niye tüm partiler, hepimiz buna direnmedik? Niye Anayasa Mahkemesinin 3'üncü kez kararını bekledik. E sonra "Yargı tartışılmasın." Ya, şimdi "ret" kararı veren mahkemeler ve hâkimler niye verdiğini nasıl açıklayacak? Hatay halkının, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesini gasbetmiş bir mahkeme kararı dünyanın neresinde var?

Şimdi, Anayasa Mahkemesinin o kararının karşısında gerçekten yüzleri kızarmayacak mı? Ama biz de Meclis olarak bir arkadaşımızı cezaevindeyken -ki Anayasa Mahkemesinde bunun somut bir şekilde hak ihlali olduğu ortaya çıktı- sustuk, sustuk. Ha, ne dedik? Yargının... Biz susmadık tabii, sustuk derken ben kurumsal yapıyı kastediyorum. Peki, bunu dünyaya nasıl anlatacağız? Sonra, Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde, şeffaflıkta, bunların hepsinde dünyada sonlardayız; e, oluruz, oluruz, oluruz.

Sayın Başkan, Adalet Bakanı dedi ki: “Yargıya müdahale etmeyiz.” Sayın Başkan da buna benzer söyledi “Haklılığı var, biz yargıya müdahale mi edeceğiz?” dedi. Ama ediyorsunuz. İşinize gelmediği zaman bu ülkedeki milletvekilleri, genel başkanlar, bakanlar Anayasa Mahkemesinin kapatılıp kapatılmamasını tartışıyor. Ama adalet istemek Yargıtaydan, yargıya müdahale değil. Bir milletvekilininin, bu yüzyılda seçilmiş bir milletvekilininin...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ALİ MAHİR BAŞARIR (Mersin) – Bitiriyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başarır, iki dakika ilave süre veriyorum size.

ALİ MAHİR BAŞARIR (Mersin) – Bu yüzyılda, cumhuriyetin 100'üncü yılında, egemenliğin tek kişiden alınıp millete verildiği cumhuriyetin 100'üncü yılında bir milletvekili cezaevindeyse ve -Yargıtay bilinçli bir şekilde bu karara- Yargıtay Anayasa Mahkemesinin kararına direniyorsa ve bugün o partinin milletvekilleri, Genel Başkanı Hatay'dan Ankara'ya yürüyüp Ankara sınırlarına gelmişse Meclis olarak çok şeyi düşünmeliyiz.

Sayın Başkanım, bir kez daha söylüyorum: Sizinle 3 Grup Başkan Vekilimiz, Genel Başkanımız, Meclis Başkan Vekilimiz, İdare Amirimiz geldik görüştük; gerçekten dikkat, özen, nezaket gösterdiniz; teşekkür ediyorum. Ama lütfen, hep beraber güçlü bir Parlamento olacaksak bu söylediklerimizi -not aldığımızı da gördüm- hep beraber yapalım çünkü Parlamento çalışırsa Türkiye de buraya güvenir; buranın itibarı artarsa hepimizin itibarı artar diyorum.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Başarır, teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası İYİ Parti Grubu adına Grup Başkan Vekili Sayın Müsavat Dervişoğlu'nda.

Buyurun lütfen.

Sayın Dervişoğlu, süreniz yirmi dakikadır.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) - Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Meclis Başkanım, siyasi partilerimizin değerli temsilcileri, Plan Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri; hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluşunun yani cumhuriyetimizin kuruluşunun 100'üncü yıl dönümündeyiz. İki gün sonra cumhuriyetin kuruluşunu müştereken idrak edeceğiz. Bunun öncesinde de yaşanmış birçok gelişmeler var. Sayın Meclis Başkanımızın Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesiyle ilgili konuşmasının içinde yer alan ve hassasiyetle üzerinde durulması icap eden cümleler var. O konulara da değineceğim ama önce Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün Onuncu Yıl Nutku'nda dile getirdiği sözlere dikkatinizi çekmek istiyorum: “Türk milleti, sonsuza akıp giden her on senede, bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, daha büyük saadetlerle huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim.” diyor cumhuriyetimizin banisi. Büyük Türk milletinin evlatları olarak şimdi geldiğimiz noktada Atatürk'ün kurduğu cumhuriyetin 100'üncü yılını kutlama arifesindeyiz. Bizler de büyük Türk milletinin Cumhuriyet Bayramı'nı sonsuza akıp

giden her yüz senede daha büyük şereflerle, mutluluklarla huzur ve refah içinde kutlamasını gönülden diliyoruz. Biz, aslında fırsatları eşitleyen, nice başarıların yolunu açan Türk milletinin o büyük hikâyesini kutluyoruz. Türk milleti olarak bu asırlık hikâyeyi hep birlikte yazmış olmanın gurur ve suuruyla da hareket ediyoruz. O karanlık işgal günlerinde millet olarak hep birlikte uyandık ve istikbalimize de yine müştereken sahip çıktık. Bundan sonra da şartlar ne kadar zor ve zorlu olursa olsun hür sesimiz daima semalarda yankılanacak ve Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır. Bu duygu ve düşüncelerle, başta cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere cumhuriyetimizin kurulmasında emeği geçen bütün istiklal kahramanlarımızı, şehitlerimizi ve gazilerimizi minnet ve şükranla yâd ediyor; vatandaşlarımızın 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nı da bugünden tebrik ediyorum.

Şu anda eşliğinde bulunduğumuz 100'üncü yıl gönül isterdi ki yüzyılda bir görülebilecek büyüklükte kutlamalara sahne olsaydı ve bu kutlamalar milletimizin hafızasında da önemli bir yer tutsaydı çünkü hepimizin malumudur, 10'uncu yıl kutlamaları, 50'nci yıl kutlamaları, 75'inci yıl kutlamaları kanunla gerçekleştirilmiştir. Defaatle ifade etmemize ve hatta Türkiye Büyük Millet Meclisine kanun teklifi vermemize rağmen Türk milletinin canıyla, canıyla, vizyonuyla oluşturduğu cumhuriyetin 100'üncü yıl kutlamaları diğer önemli kilometre taşlarında yapılan kutlamalar gibi kanunla gerçekleştirilememiş ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının keyfine terk edilmiştir. Şimdi, bir bakmamız da lazım daha önceki kutlamalarda ne olmuş? 50'nci yıl kutlamalarında önce kutlamaların gerçekleştirilmesi için 1969 yılında bir kararname çıkarılmış, sonra, yine, 1969 yılındaki bu kararnameyle yetinmemiş Türkiye Büyük Millet Meclisi ve hükümet, 1972 tarihinde yeni bir kararname çıkarmış ama hazindir, ne büyük bir tesadüftür ki aslında iki büyük kutlamaya da vesayet gölgesi düşmüştür. Biliyorsunuz 1973 yılında gerçekleştirdiğimiz 50'nci yıl kutlamalarının öncesinde 1971 yılında muhtıra verilmiştir ve dolayısıyla kutlamalar istendiği ve arzu edildiği şekilde gerçekleştirilememiştir ama bütün bunlara rağmen 299 kitap basılmış, bunların 62'sini bakanlıklar, 37'sini üniversiteler, 15'ini bankalar, 79'unu özel kişiler yapmış; 91 dergi cumhuriyetle ilgili özel sayı çıkarmış. Spor müsabakaları düzenlenmiş, 50'nci Yıl Kupası tertip edilmiş. Ben o zaman ortaokul öğrencisiydim, rahmetli babam 50'nci yıl kutlamalarının görkemine -çünkü yarım asırda bir geliyor, bir asırda bir geliyor- şahit olabilmem için yaşadığım yer olan Fatsa'dan beni Ankara'ya getirmişti; Galatasaray-Fenerbahçe 50'nci Yıl Kupası'nı oynamıştı -belki benden başkası da o şans yakalamıştır- sıfır-sıfır bitmişti, penaltılarla da Galatasaray kazanmıştı; Fenerbahçeliler alınmasın. Şimdi -espri olsun diye söylüyorum- buna benzer hiçbir şey yok. Türkiye'nin Süper Kupası oynanacak, o bile cumhuriyetin 100'üncü yılında maalesef ve maatteessüf Türkiye'de değil, başka bir ülkede oynanıyor. Türkiye açısından bu, üzerinde hassasiyetle durmamız, düşünmemiz hatta ders çıkarmamız icap eden bir durumdur.

Ayrıca, her kutlamanın abide eserleri olur. Bugün görüyoruz ki öyle bir şeye de sahip değiliz ama cumhuriyetin kuruluşunun 100'üncü yıl dönümünün arifesinde yani 29 Ekimin bir gün öncesinde 28 Ekimde, Gazze'de yaşanan dram için Hükümetimiz, iktidar partileri İstanbul'da miting yapıyor. Bunu anlayabilmek, bunun üzerinde değerlendirme yapabilmek aklıselim insanların kolay becerebileceği bir iş değil gibi de geliyor bana. Eğer böyle bir miting yapılacaksa bu, anmayla mutlaka birleştirilmeli ve cumhuriyet kutlamalarının görkemine de katkı sağlaması lazım. İkinci Dünya Savaşı devam ederken ülkeler kuruluşlarının yıl dönümlerini kutlamaktan bile imtina etmemişlerdi.

Devletimizin kuruluşunun 100'üncü yıl kutlamalarının kuruluş ilke ve amaçlarından saptırılmış olarak tertip edildiğinin biz farkındayız; Türk milleti de aslında farkında. Bir Cumhurbaşkanlığı kararıyla bu görevi üstlenen İletişim Başkanlığının açıkladığı programa bakıldığında cumhuriyetin 100'üncü yılında ilan edilen bir kutlama programı değil, âdeta bir anma programı olduğu da açıkça görülmektedir. Kaldı ki Atatürk'ün başkomutanlığında Türk milletinin kurtuluş ve kuruluş mücadelesinin de hakkıyla anıldığını görmek maalesef mümkün değildir.

Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin yanlış ekonomi politikaları sonucunda yoksulluk ve yoksunlukla sınıanan Türk milletine, kendi topraklarında bugününe ve istikbaline dair umutlarını kaybetmiş olan Türk gençliğine, ekonomik bunalımlarla yorulmuş, doğal afetlerle sarsılmış, coğrafi olarak bitmeyen savaşlar ile kanlı çatışmalar arasında kalmış Türkiye'ye bir 100'üncü yıl kutlaması maalesef çok görülmüştür. Bu konuda olup bitenlerden ders çıkarmanızı temenni ediyorum. Son kırk yıllık siyasi ve son yirmi bir yıllık iktidar mücadelenizi Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu değerlerine, iradesine ve kazanımlarına karşı mücadele etme gayreti içinde bulunmaktan da sizleri vazgeçmeye davet ediyorum. Siyasal gücü nispetinde cüret eden, cüreti nispetinde de cumhuriyetin kazanımlarıyla kavga eden bir iktidar olarak gördünüz ve anlaşıldı ki yirmi bir yılın sonunda bir arpa boyu mesafe alınamamıştır. Türk milletini yönetme şerefine nail oldunuz ancak Türk milletinin hasletlerini hiçbir zaman tam ve kâmil bir şekilde tanıyamadınız, anlayamadınız.

İktidar sahipleri yani sizler, cumhuriyetin 100'üncü yıl kutlamalarındaki anma programları akışından Mustafa Kemal'in ismini çıkararak onu Türk milletinin kalbinden ve zihninden çıkaracağınızı zannetmeyiniz. Bugün iktidarda olan 67'nci Hükümettir ve bu ülke, inşallah, daha nice hükümetler görecektir ama şunu anlayın: Bu ülkede hükümetler gelir geçer ancak Atatürk ve onun kurduğu Türkiye Cumhuriyeti sonsuza kadar yaşayacaktır. Beyhude çabalarla yalnızca Türkiye'nin keyfini kaçıırır ve cumhuriyetin 100'üncü yıl kutlamalarına zarar vermeye kalkarsınız.

Şimdi, tabii, kalkmış -bu da bir tesadüf eseri değil- bilerek ve isteyerek sebep olduğunuz bu sönük ve Türkiye'ye yakışmayan cumhuriyetin 100'üncü yıl kutlamalarının her köşesine bir de "Türkiye Yüzyılı" sloganı ilıstiriyorsunuz. Bundan önceki yüzyıl sanki bir başka yüzyılmış gibi, bundan önceki yüzyıl sanki Türkiye yüzyılı değilmiş gibi Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümeti, kendi propagandası olan "Türkiye Yüzyılı" sloganıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100'üncü yılı konseptini birleştirerek memleketi sürüklemek istediğı parti devleti sisteminin en somut örneğini ortaya koymaktadır. Hükümet ne yaparsa yapsın, hangi yola başvurursa başvursun, Türk milletinin her zaman zorluğa karşı vakur duruşu, bağımsızlığa, cumhuriyete, demokrasiye, çağdaş bir geleceğe olan talebi ve arzusu kaimdir. Türkiye, kadını erkeğıyle, yaşlısı genciyle bir bütün hâlinde cumhuriyetin etrafında toplanma ölküsüne sonsuza kadar sahip çıkacaktır ve bu ölkü, bu kararlılık inşallah yüzyıllar boyunca da devam edecektir.

Değerli milletvekilleri, Adalet ve Kalkınma Partisinin yirmi bir yıllık iktidarı döneminde Türkiye'deki siyaset kurumuna verdiğı belki de en büyük zarar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin en temel görev ve sorumluluklarını yani yasama ve denetleme fonksiyonunu erozyona uğratmasıdır. 2017 yılında yapılan şaibeli referandum ve ardından geçen altı senenin sonunda geldiğimiz nokta şudur: Kararnemelerle etkisizleştirilmiş bir yasama, mutlak atama yetkisiyle bağımlı hâle getirilmiş bir yargı ve en nihayetinde tüm siyasi gücün tek bir noktada toplandığı, devletin işleyişindeki denge ve denetleme mekanizmalarının tamamen yok sayıldığı bir siyasal düzen ortaya çıkarılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti devletini kuran bu Gazi Meclisin devlet mekanizmasındaki hayati önemi haiz işlevleri âdeta paralyze edilmiştir. Meclisin yürütme üzerindeki denetim fonksiyonlarını fiilen yok eden ve onun milletimiz adına kullandığı devredilemez bütçe hakkını dahi elinden alan bu tek adam sisteminin bütçe üzerindeki yıkıcı etkilerini somut delillerle heyetinize arz ediyorum.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçildikten sonra yapılan 6 merkezî yönetim bütçesinde bütçe gelirleri yüzde 858 artarken bütçe giderleri yüzde 1.055 oranında artırılmıştır. Bu ne demektir? 2019'da 80 milyar lira olarak belirlediğiniz bütçe açığının 2024 sonunda tam 2 trilyon 655 milyar liraya yükselmesi demektir. Bir başka ifadeyle, bütçe yüzde 1.054 büyürken bütçe açıkları bunun yaklaşık 3 katı büyümüştür, o da yüzde 3.200'e tekabül etmektedir. Eğer Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümeti ve

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi görevini layıkıyla yerine getirmiş olsaydı biz bugün bütçe fazlası veren, hiç değilse bütçe açığı vermeyen bir tabloyu konuşuyor olacaktık. Ancak geldiğimiz noktada, bütçe açığı yüzde 8'den yüzde 25'e yükseldiğine göre, oranlar ve rakamlar somut olarak önümüzde durduğuna göre her şey açık bir biçimde ortadadır ve malumu ilan etmeye gerek yoktur.

Değerli milletvekilleri, değerli Komisyon üyeleri; biz inanıyoruz ki dünya üzerinde Türk milleti kadar temiz, haysiyetli ve yürekli başka bir millet yoktur. Ancak görüyoruz ki dünya üzerinde Türk milleti kadar gayretli ve alın teri sömürülen bir başka millet de yoktur.

İşte, aziz milletimizin 2024 bütçesinde faiz giderlerine ödeyeceği para tam 1 trilyon 254 milyar lira olarak görünüyor. Bu ne demektir, biliyor musunuz? Bu, 85 milyon vatandaşımız bir yılda 1 trilyon 254 milyar, bir ayda 104 milyar 500 milyon, bir günde 3 milyar 435 milyar Türk lirası faiz ödeyecektir demektir. Milletimizin her bir ferdi yılda 14 bin 750 lira, ayda 1.230 lira, her gün 41 lira faiz ödemek mecburiyetinde kalacaktır demektir. Yani nassa karşı çıkacaktır.

Yıllarca bu ülkede muhalefeti dış güçlerin maşası, faiz lobisinin uzantısı gibi hamasi nutuklarla yaftaladınız. Kusura bakmayın ama Türkiye'nin başında sizin gibi bir iktidar varken uluslararası faiz lobisi ve muhalefete asla ve kata ihtiyaç yoktur.

Rakamlara devam edelim: Kişi başına millî gelir hedeflenenin, vadedilenin yarısının dahi altında kalırken, işsizlik oranı 2 katına, daha da vahimi enflasyon 12 katına çıkmıştır. İşsizliği yüzde 5'e çekecektiniz; sonuç, işsizlik şu an yüzde 10'da ve onu yüzde 10 bandında tutmak sizin için "başarı" diye tarif ediliyor. 2023'te millî gelirimiz 25 bin dolar olacaktı, şimdi 9 bin dolara razı bir yönetimle karşı karşıyayız. 2023'te ihracatımız 500 milyar dolar olacaktı, sonuçta şimdi 250 milyar dolar ihracat. Ama yine ortaya koyulan, ancak illüzyonistlerin yapabileceği bir başarı hikâyesi.

Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetinin yıllarca propagandasını yaptığı, millî gelirimizin dünya sıralamasında ilk 10'a girme hedefi On İkinci Kalkınma Planı'yla da ertelenmiştir. Bu ertelenmenin ilginç olan kısmı ise millî gelirde ilk 10 içerisine girme hedefi bu Hükümet tarafından 2053 yılına ertelenmiştir. Sayın Erdoğan "2053, 2071 hedefleri" derken demek ki bunu kastediyormuş. Ben de diyorum ki: Böyle bir şeye gülelim mi, ağlayalım mı, eleştirelim mi; ne yapacağımızı bilemiyorum.

Değerli milletvekilleri, burada net bir argüman ortaya koyuyoruz ve diyoruz ki: Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetleri döneminde ekonomik kalkınma gerçekleştirildiği iddiası, savı yalnızca boş bir propagandadır. 1993 yılında dünyanın en büyük 18'inci ekonomisi olan Türkiye, otuz yılın ardından 2023 yılında 19'uncu sırada yer almaktadır.

Saatime de bakayım bu arada da hızlanayım efendim.

CAVİT ARI (Antalya) – İki dakikanız var.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – Şimdi, böyle spordan örnekler veriyor ya Sayın Cumhurbaşkanı, işte, bir futbol takımının teknik direktörü o takımın başına geldiğinde, şayet o takım ligde 18'inci sırada ve yirmi bir yılın sonunda da 19'uncu sıraya düşmüş; o teknik direktöre acaba "Başarılıdır." diyebilecek aramızda herhangi biri var mı, doğrusunu isterseniz espiyiyle de bu sorunun cevabını merak ediyorum.

1992 yılında Türkiye'de kişi başına gelir, gelişmekte olan ülkelerin ortalama kişi başına gelirinin tam 4 katıydı; bu oran otuz yıl sonra, 2022 yılında 1,7 katına gerilemiştir. Değerli muhataplarımızın idrak kabiliyetine güvendiğimi, bunun için de kişi başına gelirdeki bu erimeyi somut bir örnekle müşahhas bir hâle getirme gereği hissetmediğimi de ifade etmek isterim. Ekonomik verilerle ilgili son olarak söyleyeceğim, Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümeti geleceğe yönelik bir projeksiyon çizmiş ve 2023 yılının muhtemel enflasyon verilerini kamuoyuyla paylaşmıştır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Dervişoğlu, iki dakika ilave süre veriyorum.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – Teşekkür ediyorum.

Bu hükümet bir ay sonrasının enflasyon oranını tahmin edemiyorken, 2053 yılıyla ilgili enflasyon verisi paylaşması ziyadesiyle gayriciddidir, inandırıcı da değildir.

Konuşmama son vermeden önce -söyleyecek aslında birçok şey var ama- Sayın Meclis Başkanına özellikle Anayasa ve İç Tüzük'le ilgili değişikliklerden bahsetmiş olmaları münasebetiyle bir şey söylemek istiyorum: Bizim hukuk sistemimizde Anayasa'mız değiştirilmesi zor, sert anayasa olarak tanımlanıyor ve dolayısıyla yeni anayasa yapmanın zorluklarına da bir anlamıyla işaret ediyor. Bu Anayasa'nın üzerinde elbette ki ortaya çıktığı dönemle alakalı birtakım vesayetler vardır, söz konusudur ama bu Anayasa 19 kez değiştirilmiştir ve 184 değişikliğe uğramıştır hatta bu Anayasa'da yapılan değişikliklerden bir tanesi Türkiye'de sistem bile değiştirmiştir. Bu Anayasa'nın üzerinde askerî darbelerin gölgesi vardır ortaya çıktığı tarih itibarıyla ama bu değişikliklerin çok büyük bir çoğunluğu da bugün iş başında bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi hükümeti döneminde yapılmıştır yani bu Anayasa'nın üzerinde Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın da vesayeti vardır. Yeni bir anayasa talebi gündeme geldiğinde bütün vesayetlere karşı ortak bir tavır geliştirilmesi hususunu burada ifade ediyorum. Türkiye'de parlamenter demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, güçler ayrılığı ilkesini, adil bir devleti, adil bir toplumu, güçlü, müreffeh bir Türkiye'yi yeniden inşa edinceye kadar mücadelemizin süreceğini buradan ifade ediyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyoruz.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışanlarının bir talebi var. Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev alan milletvekili danışmanları, siyasi parti gruplarında danışman ve büro görevlisi kadrosunda bulunan personelin maaş ve özlük haklarıyla ilgili sorunları bulunmaktadır. Aynı personel Türkiye Büyük Millet Meclisinde açıktan sözleşmeli olarak görev alıp herhangi bir iş güvencesine sahip değildir. 27'nci Dönemde bununla ilgili bir adım atılmıştır hatta eski Meclis Başkanımız Sayın Mustafa Şentop tarafından 12 Aralık 2022 tarihinde bir kanun teklifi sunulmuştur Türkiye Büyük Millet Meclisine. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçesini konuşuyoruz ama Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının hazırladığı kanun teklifinin Türkiye Büyük Millet Meclisine bile getirilemediği bir Meclisten ve Meclis işleyişinden bahsediyoruz. Bu hususu da bilgilerinize sunuyorum.

Hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Dervişoğlu, teşekkür ediyorum.

Milliyetçi Hareket Partisi adına Sayın Kalaycı, buyurun lütfen.

Süreniz yirmi dakikadır.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) – Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Değerli Başkanı, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayın Sayıştay Başkanı, Kamu Başdenetçisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, değerli bürokratlar, basın mensupları; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Türk milletinin başardığı en önemli tarihi olayların başında gelen ve ilelebet payidar kalacağına inandığımız Türkiye Cumhuriyeti'nin 100'üncü yıl dönümünü kutlamanın verdiği gururu yaşıyoruz. Cumhuriyet, ezelden ebede akıp giden tarihimizde çok önemli bir dönüm noktasıdır. Cumhuriyet, milletimizin tarih sahnesinde yeniden dirilişinin adıdır. Milletimiz cumhuriyet rejimiyle kazandığı

değerleri toplum hayatımızın vazgeçilmez unsuru olarak benimsemiş, karşılaştığı sorunları cumhuriyete olan bağlılığı sayesinde birlik ve beraberliğinden ödün vermeden aşmayı bilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, milletimizin namus ve haysiyetine emanettir. Cumhuriyet, millî iradenin varlığıyla anlamlı ve baki kalacaktır. Bu düşüncelerle cumhuriyetimizin kuruluşunun 100'üncü yıl dönümünü kutluyor; devletimizin kurucusu, ilk Meclis Başkanımız, ilk Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere kurucu kahramanları, şehitlerimizi ve gazilerimizi rahmet, şükran ve minnetle anıyorum.

Sayın Başkan, hiç kuşku yok ki Türkiye Büyük Millet Meclisi hem bir asır önce hem de 15 Temmuzda işgalcilere direnen, istila emirleri karşısında devleşen gazi bir Meclistir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk milletinin irade ve egemenliğinin temsil kurumudur; millî hassasiyetlerin, millî gayelerin, millî birlik ve kardeşliğin ana karargâhı burasıdır; egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.

Bilindiği üzere 16 Nisan 2007 tarihinde aziz milletimizin iradesiyle bir anayasa değişikliği yapılmış ve hükümet sisteminde köklü bir reforma gidilmiştir. Milletimiz 2018 seçimlerinde, 2019 seçimlerinde ve 2023 seçimlerinde bu kararını tekrar tekrar onaylamıştır. Zira bu seçimlerde muhalefetin temel politikası Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine yönelik eleştiriler ve güçlendirilmiş parlamenter sisteme dönüş önerisi olmuştur ancak milletimiz bunu dikkate almamıştır. Ülkemiz yönetimde istikrarın, temsilde adaletin temin edildiği bir yönetim sistemine kavuşturulmuştur. Seçmen iradesinin Meclise yansıma oranı yaklaşık olarak 2018 seçimlerinde yüzde 98, 2023 seçimlerinde yüzde 93 olmuştur.

Milleti esas alan bir sistem daha demokratiktir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin merkezinde millet vardır; yürütmeyi de yasamayı da doğrudan millet seçmektedir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle kuvvetler ayrımı net olarak sağlanmıştır ancak kuvvetler ayrılığı olmadığı yönünde eleştiriler getirilmekte hatta parlamenter sisteme geri dönüş önerilmektedir. Aslında parlamenter sistemde kuvvetler ayrılığı sağlıklı bir şekilde işlememektedir. Parlamenter sistem yumuşak kuvvetler ayrılığına dayanmakta olup yürütme organı ikili bir yapı arz etmekte, yürütme yasama organı tarafından seçilmekte ve yasama organına karşı sorumlu olmaktadır. Hükümet yasama organı içinden çıktığı için yürütme yasama üzerinde tahakküm oluşturmakta dolayısıyla kuvvetler birliği hasıl olmaktadır. Parlamento çoğunluğunu elde eden hükümet, içinden çıktığı çoğunluk partisinin ya da partilerinin desteğine de sahip olduğu için sağlıklı bir Parlamento denetiminden de söz edilememektedir. Yani parlamenter sistemde yürütmeyi elinde bulunduran siyasi güç Parlamento'ya da mutlak anlamda hâkim olmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ise katı kuvvetler ayrılığına dayanmaktadır. Dünyada başkanlık sistemlerinde uygulandığı üzere Türk tipi başkanlık sisteminde de tek başlı yürütme bulunmaktadır. Tek başlı yürütme başkanlık sisteminin ayırt edici özelliğidir. Yürütmeyi doğrudan halk tarafından seçilen başkan ile kabinesi teşkil etmektedir; yasamayı ise Parlamento oluşturmaktadır. Başkanlık sisteminin avantajları doğrudan demokrasiye dayanmasının yanında temel olarak meşruluğunu doğrudan halktan alan güçlü yönetim, hükümet krizlerinin olmaması neticesinde siyasi istikrar, hesap sorulabilirliği yüksek olmasından dolayı daha demokratik bir yönetim olarak belirtilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi asıl fonksiyon ve vasfına kavuşturulmuştur. Şu an bulunduğumuz Plan ve Bütçe Komisyonunun üye dağılımı demokratik hâle getirilmiştir. Bilindiği üzere Komisyon 25'i iktidar ağırlıklı 40 üyeden oluşmaktayken yeni sistemle birlikte Komisyon üyeleri diğer komisyonlar gibi partilerin milletvekili sayılarına göre belirlenmekte olup böylelikle denetim fonksiyonunu daha fazla etkin kullanabilme kabiliyetine sahip olmuştur.

Kanun yapımında Meclis iradesi ön plana çıkarılmış, Meclis münhasıran milletvekilleri tarafından verilen kanun teklifleri üzerinde yasama yapmaya başlamıştır. Yürütme Meclise sadece bütçe ve kesin hesap kanun teklifleri sunabilmekte, bütçe kanun teklifini aynen ya da değiştirerek onaylama yetkisi ise yine Türkiye Büyük Millet Meclisine ait bulunmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe yetkisinin devredildiği iddiaları boş ve asılsızdır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi döneminin 6'ncı bütçesini görüşüyoruz, uygulamadan da açık ve net görüleceği üzere Cumhurbaşkanı tarafından sunulan bütçe kanunu teklifi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından görüşülüp karara bağlanmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe yetkisinin devri asla söz konusu değildir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle birlikte yetki kanununa dayalı kanun hükmünde kararname çıkarma uygulaması kaldırılmıştır. Böylelikle, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yasama yetkisinin elinden alınması anlamına gelen bu uygulamaya son verilmiş, yasamanın ve yürütmenin asli fonksiyonlarına döndürülmesi sağlanmış, kuvvetler ayrılığı tahkim edilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisine ilk kez Hâkimler ve Savcılar Kurulunun çoğunluğunu oluşturan 7 üyenin nitelikli çoğunlukla seçilmesi yetkisi verilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle Meclisin yazılı soru, genel görüşme, Meclis araştırması ve Meclis soruşturması yoluyla denetim fonksiyonları aynen devam etmektedir. Yazılı soru önergelerine on beş gün içinde cevap verilmesi Anayasa'da öngörülmüştür. Yazılı sorulara cevap verilmesinde parlamenter sistem döneminde de sorunlar yaşanmıştır. Bu dönemde soru önergelerinin on beş gün içinde cevaplandırılması kuralına tümüyle uyum sağlanamadığı görülmektedir. Bununla birlikte yazılı soru önergelerinin cevaplandırılma oranının yükseldiği verilen bilgilerden anlaşılmaktadır bu son dönemde.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle yürütme yetkisini doğrudan milletin vermesi sağlandığından, yürütme Meclis içinden çıkmadığı ve güvenoyunu bizzat milletten aldığı için güvenoyu ve gensoru mekanizması kaldırılmıştır, zira vekil değil asıl olan millet Cumhurbaşkanını seçmek suretiyle güvenoyu vermiş olmaktadır.

Cumhurbaşkanının her türlü eylem ve işlemleri yasama ve yargı denetimine tabi hâle getirilmiştir. Cumhurbaşkanına cezai sorumluluk yüklenmiştir. Bu amaçla getirilen suçlandırma mekanizması yeni sistemin güçlü bir denetim aracı olarak Anayasa'da yerini almıştır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine yönelik bir eleştiri Cumhurbaşkanlığı kararnameleri yoluyla Meclisin kanun çıkarma yetkisinin elinden alındığı yönündedir. Hatta buna gerekçe olarak da Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin madde sayısının fazlalığı örnek gösterilmektedir. Aslında böyle bir tespitin hiçbir hukuki, bilimsel yanı yoktur. Bugüne kadar çıkan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin toplam madde sayısının fazla olmasının sebebi sistem değişikliğinin hemen sonrasında bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat mevzuatının Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle yeniden düzenlenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu sebeple de örneğin, 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 539, 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ise 802 maddeden oluşmaktadır. Tek başına bu 2 kararnamenin madde sayısı 1.341'dir. Dolayısıyla yeni sisteme geçiş dönemi tamamlandıktan sonra çıkarılan kararnamelerin madde sayısı bu şekilde değildir. Cumhurbaşkanının yürütme alanıyla ilgili kararname çıkarması başkanlık sisteminin rutinlerindedir ve yaygın olarak başvuru bir yetkidir. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi Cumhurbaşkanının asli düzenleme yetkisini kullanmak suretiyle Anayasa'da belirlenen sınırlar çerçevesinde olmak ve kanunlara aykırı olmamak kaydıyla yürütmeye ilişkin konularda yaptığı düzenlemelerdir. Cumhurbaşkanlığı kararnameleri normlar hiyerarşisinde kanun hükümlerinden sonra gelmektedir. Cumhurbaşkanlığı kararnameleri Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir.

Sayın Başkan, bildiği üzere Meclisin çalışma usul ve esasları İç Tüzük'le düzenlenmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün yepyeni bir anlayışla ele alınması gerektiği ve Meclis çalışmalarında hem kurumsal hem de işlevsel yeniliklere ihtiyaç olduğu açıktır. 1 Eylül 1970 tarihinde yürürlüğe giren Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün aradan geçen elli yılı aşkın süre içinde çeşitli maddelerinde birçok değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler ihtiyaca binaen yapılsa da İç Tüzük'ün sistematüğını bozmuştur. Mevcut bazı hükümler hiç uygulanmazken İç Tüzük'te dayanağı olmayan bazı uygulamalarda da çok güçlü teamüller oluşturulmuştur. Öteden beri yasama sürecinin istenilen kaliteye ulaşamaması, kanun yapım sürecinin yavaşlığı, komisyonların etkin çalışmaması, denetim sürecinin etkisizliği, Meclis çalışmalarının planlı ve programlı olmayışı ve milletvekillerinin bireysel olarak yasama ve denetim süreçlerine yeterli düzeyde aktif katılım sağlamadıkları konuları siyasi parti grupları ve milletvekillerince hep dile getirilmiştir. Bundan dolayı, Meclis İçtüzüğü'nün yenilenmesine yönelik oluşturulan iki uzlaşma komisyonu tarafından 2009 ve 2013'te taslak metinler ortaya çıkarılmış ancak siyasi parti gruplarınca önemli boyutta uzlaşma sağlanmakla birlikte hayata geçirilememiştir. Bu çerçevede, daha önce Mecliste oluşturulan uzlaşma komisyonlarınca ortaya konulan çalışmaların dikkate alınması, hatta bir uzlaşma ürünü olan 2009 tarihli metnin esas alınması hâlinde kısa sürede yeni bir iç tüzüğün çıkarılabilmesi mümkündür. Milliyetçi Hareket Partisi daha demokratik, hızlı, etkin, şeffaf, katılımcı ve kaliteli bir yasama sürecinin ortaya çıkarılmasını sağlayacak yeni bir iç tüzüğün hazırlanması konusunda katkı ve destek vermeye hazırdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi yasama faaliyetleri yanında idari teşkilat aracılığıyla Meclis faaliyetlerinin verimli ve etkin yürütülmesi için faaliyet göstermektedir. Bu sürecin etkili unsurları olan Meclis çalışanlarının mali ve sosyal haklarındaki farklılıklar ile çalışma şartlarına ilişkin düzenlemelerin yapılması verimliliği artıracak, hakkaniyet sağlayacaktır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin bütün kurum ve kurallarıyla yerleşmesi, sistemin tamamlayıcı unsurlarını gerçekleştirmesi için atılması gereken başka adımlar da bulunmaktadır. Bu kapsamda, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi yeni ve demokratik bir anayasa ile taçlandırılmalıdır. Milliyetçi Hareket Partisi, Anayasa teklifini cumhuriyetin 100'üncü yıl dönümünü esas alarak 100 maddeyle hazırlamıştır. Demokratik ve sivil nitelikli bir anayasa hazırlayıp Türkiye'yi ayak bağlarından tümüyle kurtarmak, bu suretle önümüzdeki yüzyıla Türk milletinin mührünü vurmak en temel gündem konusudur.

Seçim sistemlerinde temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkeleri arasında denge sağlamak esas olup seçim kanunları bu ilkeleri dikkate alacak şekilde yeniden düzenlenmeli, darbe dönemi ürünü olan Siyasi Partiler Kanunu değiştirilmeli, siyaset kurumu demokratikleştirilmelidir. Amacı ülkeye ve millete hizmet olan siyasetin ahlaki değerlerle bezenmesi bize göre bir mecburiyettir. Siyasetin, siyasetçinin ve tüm devlet düzeninin saygınlığını geliştirmek için her şeyden önce siyasi etik kurallarına uygun davranan bir parlamentonun varlığı tesis edilmelidir. Temiz siyasetin temiz toplum için ön şart olduğu düşüncesinden hareketle Mecliste siyasi etik komisyonu kurularak yasama faaliyetlerinin ve milletvekillerinin etik kurallar çerçevesinde hareket etmesi temin edilmelidir.

Milletvekili dokunulmazlığı kamu vicdanının kabul edeceği makul esaslara bağlanarak belli durumlar dışında kaldırılmalıdır. İşlenmiş suçlar hiç kimsenin yanına bırakılmamalıdır. Türk siyaseti ahlaki ve hukuki bir arınma dönemi yaşamalıdır. Bu ihtiyaç herkes için geçerlidir. 1961 Anayasası'yla Türk hukukuna giren Anayasa Mahkemesi yeni hükümet sisteminin doğasına uygun şekilde yeni baştan yapılandırılmalıdır.

Sayın Başkan, bütçe, yasama organınca yürütme organına izin ve yetki verilmesini düzenleyen bir kanun olup bu izin ve yetkinin mevzuata ve bütçeye uygun şekilde kullanılıp kullanılmadığının izlenmesi ve belirlenmesi gerekir. Bütçe hakkı Parlamenta'ya vatandaşlar adına gelir toplama ve bu gelirleri belli alanlara ve amaçlara tahsis etme yetkisini vermektedir. Bu hakkın kullanılması, kamu mali yönetim sisteminin belirlenen usullere uygun şekilde denetlenmesi sorumluluğunu da beraberinde getirmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkının kullanımına ve denetim görevini yerine getirmesine katkı sunan Sayıştay çok önemli anayasal bir kurumumuzdur. Türkiye Büyük Millet Meclisinin önemli fonksiyonlarından biri olan denetim yetkisini daha etkin bir şekilde kullanmasını teminen Meclis İçtüzüğü'nde yapılacak bir düzenlemeyle kesin hesap kanun teklifi ve Sayıştay denetim raporlarının oluşturulacak ayrı bir komisyon tarafından görüşülmesi yerinde olacaktır. Sayıştay denetimleri saydamlığın ve hesap verme kültürünün kamu yönetimine iyice yerleşmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Sayıştay denetim raporlarının detaylı incelemelere dayandığı, yapılan denetimlerin idarelerin mevzuata uygunluk ve kamu kaynaklarının rasyonel kullanımına katkıda bulunması bakımından yararlı olduğu anlaşılmaktadır. Sayıştay denetim raporlarında yer alan önerilere titizlikle riayet edilmesi büyük önem arz etmektedir. Esasen idareler tarafından Sayıştay bulgularına önceki yıllara göre daha çok dikkat edildiği ve uygun düzenlemelerin yapıldığı denetim raporlarında görülmektedir.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak tarihimizden ve geleceğimizden gelen kamu denetçiliği sisteminin sağlıklı işlemlerini, vatandaşlarımızın idareden kaynaklanan mağduriyetlerinin süratle giderilmesi bakımından önemli görüyoruz ve takip ediyoruz. Kurum, verdiği kararlarla kamu hizmetlerinin kalitesinin artırılmasını temin etmekte, diğer taraftan mahkemelerin yükünü hafifletmekte, on binlerce davanın idari veya adli yargıda açılmasının önüne geçmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sayıştay ve Kamu Denetçiliği Kurumunun 2024 yılı bütçelerinin ülkemiz ve milletimiz için hayırlar getirmesini ve bereketli olmasını diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Kalaycı, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Meclis Başkanımız, milletvekillerimiz, kurum Başkanları ve birim amirleri için Tören Salonu'nda saat 13.00'te yemek hazırlanacaktır.

Oturuma saat 13.45'e kadar ara veriyorum.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 12.31

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 13.50****BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)****BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)****SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)****KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)**

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, 8’inci Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Gruplar adına konuşmalara devam ediyoruz.

AK PARTİ Grubu adına İsmail Güneş.

Süreniz yirmi dakikadır.

Buyurun Sayın Güneş.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Çok teşekkür ederim Başkanım.

Çok Değerli Başkanım, çok Değerli Meclis Başkanımız, Sayıştay Başkanımız, Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanımız, çok değerli milletvekillerimiz, değerli bürokratlarımız ve basın mensuplarımız; ben de hepinizi saygıyla hürmetle selamlıyorum.

Öncelikle milletin tecelligâhı olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçesinin hayırlara vesile olmasını diliyorum. Tabii, bugün çok önemli bir gün. İki gün sonra cumhuriyetimizin kuruluşunun 100’üncü yılını kutlayacağız. Hem ülkemizin kurtuluşunda hem de akabinde cumhuriyetin ilan edilmesinde emek ve gayret sarf eden, canlarını feda eden, başta şehitlerimize Cenab-ı Allah’tan rahmet diliyorum ve bu ülkenin kurtulmasında çok büyük emekleri olan başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarına şükranlarımı arz ediyorum. Tabii ki cumhuriyet çok önemli bir kazanımdır ve cumhuriyet eğer olmasaydı belki bizler burada olmayacaktık.

Tabii ki cumhuriyete karşı çıkmak mümkün değildir ama şöyle bir şey var: Sanki Türkiye’de cumhuriyete özellikle muhafazakâr kesimin karşı çıktığı yönünde birtakım algılar oluşturuldu ve yıllarca bu algı devam etti. Oysa cumhuriyete yani halkı yönetecek kişinin halk tarafından seçilmesine kim karşı çıkabilir, böyle bir şey olabilir mi? Dolayısıyla da cumhuriyet sayesinde -biraz önce ifade ettiğim gibi- bizler buradayız fakat sizler eğer cumhuriyet adı altında insanların giyim kuşam hakkına müdahale ediyorsanız, eğitim hakkını engelliyorsanız, kamu hizmeti almasını engelliyorsanız ve bunu da cumhuriyete dayandırarak yapıyorsanız insanların karşı olduğu esas mesele budur tamamen. Yani cumhuriyetin kendisine asla karşı değildir ve cumhuriyet adı altında bazı kesimlerin diğer toplum kesimlerine dayatmasına karşıdır. Bu yıllar boyunca hep yanlış algılandı. Tabii, burada, biz, 85 milyon, hepimiz cumhuriyetin sahibiyiz, bu ülkenin sahibiyiz ve dolayısıyla da birlik ve beraberlik içinde bugüne kadar çok büyük mücadeleler vermişiz ve dolayısıyla da bu ülkemizi buralara taşımışız. Buradan sonra bize düşen bunu daha ileriye taşımaktır.

Tabii ki cumhuriyet ilan edildikten sonra sizi yönetecek Anayasa’yı ve yasalarımızı diyelim ki kendi kültürünüze de dayandırabilirsiniz ve neticede seküler kültürlerine de dayandırabilirsiniz. Bu tamamen oradaki idarecilerin veya sizi temsil eden kişilerin irdesine kalmış bir şey. Tabii ki şöyle garip bir durum var: Rahmetli Uğur Mumcu “Türk milleti kimdir?” veya “Türk vatandaşı kimdir?” diye diye bir tanım yapıyor. Benim çok ilgimi çekti, sizlerin de malumudur. “Türk vatandaşı İsviçre Medeni Kanunu’na göre evlenen, İtalyan Ceza Yasası’na göre cezalandırılan, Alman Ceza Muhakemeleri

Yasası'na göre yargılanan, Fransız idare hukukuna göre idare edilen ve İslam hukukuna göre gömülen kişidir.” demiştir ve gerçekten de biz isteriz ki kendi örf ve âdetlerimizin daha ön plana çıktığı, kendi yerli ve millî bir Anayasa'mızı oluşturmamız bu ülkenin en büyük görevidir diye düşünüyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Onu o amaçla söylemiyor ama.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Tabii, şimdi...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Güneş, bir saniye...

Sayın Tanal, bir müsaade eder misiniz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Başkanım, o kanunların yurt dışından alındığını göstermek için söylüyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, bakın, dün laf atışmalarından dolayı tansiyon yükseldi. Lütfen siz söz hakkı geldiği zaman söz hakkınız içerisinde görüşlerinizi ifade edin.

CAVİT ARI (Antalya) – Sayın Başkanım, laf atmak ayrı, hakaret etmek ayrı; bunun ayrımını iyi yaparsanız seviniriz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bunlara müdahale edelim olur mu, sonra...

Değerli arkadaşlar, bakın...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Ben bir şey söylemedim ki, bu kanunları biz o dönem yurt dışından aldığımız için öyle...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, bakın, söz vereceğim size, değerlendirmeyi o zaman yapın. Rica ediyorum, lütfen... Yoksa bu sefer iş kırıcı noktalara gidiyor. Tamam mı? Gerek yok, dün üzüldük çünkü.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Peki, sözü kestiğim için özür dilerim.

BAŞKAN – Buyurun.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Diğer taraftan, tabii ki Türkiye Cumhuriyeti devleti kurulduktan sonra, 1923'te hükümet sistemi olarak parlamenter sisteme geçmişti. Tabii ki parlamenter sistemin faydalı tarafları da vardır, eksik tarafları da vardır. Parlamenter sistemde eğer hükümetler güçlüyse yani o iktidar güçlüyse ve tek başına geliyorsa problem olmamıştır ama ne zaman ki siyaset parçalı bir yapıya girmiş, o zaman büyük problemlerle karşılaşmıştır.

Şimdi, 1923'ten bu yana 67 tane hükümet kurulmuştur. 1960 ile 2002 arasında 17 koalisyon hükümeti kurulmuştur ve koalisyon hükümetlerinin ortalama ömrüne baktığınız zaman aşağı yukarı bir yıldan biraz fazla bir süredir yani bir yıllık bir sürede siz diyelim ki başbakan olsanız, cumhurbaşkanı olsanız bu ülkenin geleceğine dair ne planlarınız olabilir, neleri icra edebilirsiniz? Tabii ki AK PARTİ iktidarlardı geldikten sonra -AK PARTİ'nin güçlü bir şekilde iktidara gelmesiyle beraber- parlamenter sistemde de bu aksaklıklar ortadan kaldırıldı. Ama ne zaman ki tek başına bir parti büyük çoğunluğu alamıyor, o zaman sorunlarla karşılaşıyoruz biz. Bunun neticesinde 16 Nisan 2017 referandumunda Cumhurbaşkanlığı sistemine geçildi. Cumhurbaşkanlığı sisteminin şöyle çok avantajları var: Diyelim ki hükümeti kim kuruyor? Millet kuruyor ve dolayısıyla da hükümetin herhangi bir gensoruyla yıkılma ihtimali var mı? Yok. Beş yıl boyunca burada hizmet edecek mi, o garantisi var mı? O garantisi var ve diğer taraftan, bu Cumhurbaşkanlığı sisteminin hızlı karar verme yetkisi var. Önceden Parlatonun bir cumhurbaşkanı bile seçemediği dönemler olmuş. Seçtiği cumhurbaşkanının milletin seçtiği başbakanının bakanları atayıp atamayacağına karar verdiği bir sistemi yani “Egemenlik kayıtsız şartsız

milletindir.” diyoruz ama millet tarafından seçilen bir başbakanın istediği bakanı seçemediği günleri yaşamışız biz. Dolayısıyla da bunların hepsinden kurtulduk. Bu sistemin en güzel tarafı seçimlerden sonra hükümetin belli olması, garanti olması.

Şimdi, bazı arkadaşlar diyorlar ki: “Biz güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçeceğiz?” Arkadaşlar güçlendirilmiş parlamenter sistem nedir tam bilmiyorum ama mesela yerel seçimlerde biz belediye başkanını niye parlamenter sistemdeki gibi seçmüyoruz da Cumhurbaşkanlığı sistemindeki gibi seçiyoruz? Niye belediye başkanlarını ayrı seçiyoruz, oradaki meclisleri ayrı seçiyoruz? Eğer böyle bir yapı olsaydı, orada da aynı şekilde belediye meclis üyeleri istediği zaman belediye başkanını düşürebilirlerdi. Dolayısıyla da burada beş yıl boyunca hizmet etmesi bakımından bir garantiye alınma süreci var.

Diğer taraftan, bazı arkadaşlar işte parlamenter sistemin etkinliğinin, parlamenter sisteme göre Cumhurbaşkanlığı sisteminde Meclisin yetkisinin azaldığını ifade ettiler. Hayır, daha fazla arttı. Şöyle arttı: Eskiden kanunların büyük bir kısmı kanun tasarısı şeklinde geliyordu ve milletvekilleri daha az kanun teklifi veriyordu, şimdi kanun teklifi verme yetkisi tamamen milletvekillerine ait; Cumhurbaşkanımız sadece bütçe kanunu teklifini verebiliyor, onun haricinde tamamen milletvekillerine ait.

Diğer taraftan, tabii, burada bazı arkadaşlar temsil oranının düşüklüğünden bahsetti. Ben size söylüyorum, parlamenter sistemde 2002 yılında AK PARTİ iktidara geldiğinde temsiliyet oranı kaçtı arkadaşlar, bugün temsiliyet oranı kaç? Bugün milletin temsiliyet oranı -biraz önce Mustafa Bey de söyledi- 93. 2018’de kaç? 97. Peki, 2002’de kaç? 50 küsurlarda temsiliyet oranı. Dolayısıyla bu anlamda baktığımız zaman parlamenter sistemde sırf hükümet kurulabilsin diye, çoğunluk sağlanabilsin diye il barajları vardı ve ülke barajı da yüzde 10 civarlarındaydı. Hem o il barajlarının kaldırılması hem de Türkiye barajlarının 7’ye düşürülmüş olması bu anlamda önemli mesafeler katettiirdi.

Şunu ifade etmek istiyorum: Diğer taraftan, arkadaşlar yazılı soru önergeleriyle ilgili bazı serzenişlerde bulundular. Arkadaşlar, haklarımızı doğru ve düzgün olarak kullanırsak bu mekanizmanın çalışması çok rahat olur ama çok ayrıntılı demeyeyim de, gerekli gereksiz konularda çok fazla soru sorulursa tabii ki Bakanlarımızın buna cevap verme zamanı da daralıyor arkadaşlar.

ABDURRAHMAN TUTDERE (Adıyaman) – Gereksiz olur mu ya! Milletvekiline nasıl “gereksiz” dersin?

CAVİT ARI (Antalya) – Nereden biliyorsun İsmail Bey?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Şimdi, arkadaşlar, ben şunu söyleyeyim: Diğer taraftan, biraz önce bir arkadaşımız bu cumhuriyetin 100’üncü yılında sanki biz bunu kutlamaktan imtina ediyormuşuz gibi, birlik beraberlik içinde değilmişiz gibi birtakım söylemlerde bulundu. Bunlar tamamen yanlışlar arkadaşlar. Cumhuriyet 86 milyon insanımızın, hepimizindir.

CAVİT ARI (Antalya) – Hep hasta oluyordu Cumhurbaşkanınız, Başbakanınız! Aşırı grip oluyordu!

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Birlik beraberliğe en çok ihtiyaç duyduğumuz bugünlerde bir Grup Başkan Vekili maalesef farklı bir tutum sergilemiştir. Cumhuriyetimizin yeni yüzyılına girerken, yeni anayasadan bahsetmişken Meclis Başkanımızın kapsayıcı ve içimize inşirah veren konuşması, muhalefet partisi sözcülerinin de bu insicama uygun fikirler beyan etmiş olmaları memnuniyet verici iken “Cumhuriyetimizin değerleriyle ilgili kavga ediyorsunuz.” ithamını, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’le ilgili bize isnat edilen yakışsız, seviyesiz iftiralara, yeni Türkiye Yüzyılı vizyonumuzla

ilgili vizyonsuz tespitleri, 2023 yılı hedeflerimizi görmezlikten gelme basiretsizliğini reddediyoruz. Kendi beceriksiz ve sığ bakış açılarını örtmek adına yapılan bu yakışıksız kalkışma girişimlerinin tamamını reddediyoruz.

Değerli arkadaşlar, tabii ki burada biz hem Meclisimizin hem de Sayıştay Başkanlığımızın ve Kamu Denetçiliği Kurumumuzun bütçelerini görüşüyoruz. Burada tabii ki Sayıştayın görevini tam yapmadığı, sanki Cumhurbaşkanlığını denetlemediği gibi bazı ifadelerde bulundular. Bu son derece yanıltır yani Sayıştay birtakım bulgular bulduğu zaman bunları kullanıyorsunuz “İşte, Sayıştay bunları buldu.” diyorsunuz, orada Sayıştaya “İyi çalışıyor.” demiyorsunuz ama diğer taraftan işinize gelmeyen şeylerde “Sayıştay sanki çalışmıyormuş.” gibi bir ifadeye bulunuyorsunuz. Sayıştay kurumumuz ta 1862 yılında Osmanlı döneminde Divan-ı Muhasebat olarak kurulmuş, 1924’te onunla ilgili bir kanun çıkmış, 1961’de kanun çıkmış ve görevini son derece tarafsız bir şekilde yapan bir kurumdur. Ben de başhekimlik yaptığımda Sayıştayın denetimine maruz kaldım ve gerçekten de en ayrıntılı şöyle bir şey vardı: İşverenlere devletin bir teşviki vardı fakat devlete hizmet verenler de... Bu teşvikin normalde devlete yatırılması gerekirken bizim kurum bir ay geciktiği, geriden geldiği için, bir ay eksik yatırdıkları için ta onu buldular ve onu ödemek zorunda kaldık. Bu şunu gösteriyor: Sayıştayın işine ne kadar hâkim olduğunu gösteriyor.

Diğer önemli kurumlarımızdan bir tanesi de bizim Kamu Denetçiliği Kurumu. 2012 yılında kanunlaşan ve on bir yıldır da hizmet veren bu kurum... Gerçekten önceden kamu kurumlarıyla problemi olan insanların nereye gideceği belli değildi ve hak arama yolları çok açık değildi, anca mahkemeye gitmeleri gerekirdi. Bu mahkemeye gitmeden hak arama yolları açısından Kamu Denetçiliği Kurumu hayata geçti. Ben Başkanımıza buradan teşekkür ederim, tebrik de ederim yani gerçekten çok iyi hizmet veriyorlar. Bugüne kadar aşağı yukarı 22 bin dosya, az değil, 22.200 dosya Kamu Denetçiliğine başvurmuş...

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – 220 bin.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – 220 bin mi? 220 bin dosya başvurmuş ve bunun sadece 2 bini cevaplanmamış, 220 bini cevaplanmış ve bu gerçekten de takdire şayan bir şey. Bu, şunu göstermektedir: Eğer vatandaşlarımız herhangi bir kurumdan sonuç alabiliyorsa, hizmet alabiliyorsa o kuruma başvurabiliyorlar. Burada ayrıyeten, başvuru olmaksızın telefonla da bir sürü vatandaşımızın problemlerini çözme anlamında çok büyük başarı göstermişler. Ben bu başarılarımızın devamını dilerim.

Tabii ki burada söylenecek çok şey var ama tabii, ben görüşlerimi bu şekilde ifade ediyorum.

Bu bütçenin hem Meclisimize hem Sayıştay Başkanlığımıza hem Kamu Denetçiliğimize hayırlı uğurlu olmasını diliyorum, hepinizi saygıyla hürmetle selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Güneş, teşekkür ediyorum.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Hakaret var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Genel Kurul görüşmesi değil ama, oraya çevirmeyelim.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Ama hakaret, hakarete böyle konuştuk.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir şey demedi size.

Sayın Temelli, ben de dinledim. O zaman hatipleri temiz bir dil kullanmaya davet ediyorum, buna özellikle dikkat ediyorum. Sizden istirhamım şudur: Biz, Genel Kuruldaki uygulamalara burada geçsek... O tartışmaları dünde bırakmak istiyorum artık, özellikle istirham ediyorum sizden.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sadece hakaret konusunda...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İsmail Bey, öyle bir şeyi ben...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Nerede?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Aynen, hangi kelimeyle... Dikkat ettim, öyle bir şey olursa müdahale ediyorum, onu bilmenizi isterim. Yani bir hakaretse eğer, herhangi bir grubun, başka birisinin bir gruba karşı; buna müsaade etmiyorum ama Genel Kuruldaki gibi İç Tüzük'ün 69'uncu maddesini Komisyonunda işletemeyiz.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Yok yok, o anlamda demedim. Dün konuştuk, hatırlayacaksınız.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bu anlamda sizden istirham ediyorum.

Eğer müsaadeniz olursa değerli milletvekilleri, şimdi Komisyon üyesi grup sözcülerimizden sonra Komisyon üyesi milletvekillerinin söz taleplerini karşılayacağız. Yalnız, burada 2 milletvekilimizin bir maruzatı var; birisi Sayın Cavit Arı, ayrılması gerekiyor. Sayın Cavit Arı'ya öncelikle söz vereceğiz.

CAVİT ARI (Antalya) – Başkanım, iki buçuk gibi... Sırada arkadaş varsa konuşabilir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, o zaman o şekilde yapalım.

Bir de Komisyon üyeleri tamamlandıktan sonra Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin söz taleplerini karşılıyorum. Eğer burada muvafakatiniz olursa Sayın Mahmut Tanal...

Sayın Tanal, 14.40 gibi mi ayrılacaksınız?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Yani hemen konuşup ayrılabilirim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ayrılmak istiyor, uygun görürseniz onun söz talebini karşılayalım, bir işi var, gitmesi gerekiyor. Ondan sonra devam edelim.

O zaman Sayın Tanal, size söz veriyorum, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Efendim, çok teşekkür ederim.

Değerli Başkanlarım, değerli milletvekili arkadaşlar; bu muvafakatiniz için hepinize çok çok teşekkür ediyorum.

Değerli Meclis Başkanım, Değerli Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanımız, Değerli Sayıştay Başkanımız, kamu kurumu temsilcileri, basın mensupları, milletvekili arkadaşlar; hepinizi saygıyla hürmetle selamlıyorum.

Önce Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçesinden başlamak isterim.

Değerli Başkanım, sizin ne kadar özgürlükçü, eşitlikçi olduğunuzu milletvekili olmadan önce bilen bir arkadaşınızım. Ancak, Meclis Başkanlığı döneminizden daha önceki dönem de öyleydi, ben bunu hep dile getirdim ama bir türlü düzelemedi. Türkiye'de yayınlanmış olan tüm gazetelerle Türkiye Büyük Millet Meclisinin sözleşme yapması gerekirken maalesef, Yeni Yaşam Gazetesi'yle ilgili herhangi bir sözleşme yapmamıştır yani diğer gazeteler geldiği hâlde Yeni Yaşam Gazetesi gelmiyor. Meclise gelip de Genel Kurula gelmeyen gazeteleri söylüyorum: Analiz Gazetesi Meclise gelip Genel Kurula gelmiyor, Diriliş Postası gelmiyor, Dünya Gazetesi gelmiyor, Evrensel gazetesi gelmiyor. Tüm gazetelerden en az 2 tane alınırken Evrensel gazetesinden 1 tane alınıyor. Karar gazetesi gelmiyor Genel Kurula, Korkusuz gazetesi gelmiyor, Nasıl Bir Ekonomi gazetesi Genel Kurula gelmiyor, Posta gazetesi gelmiyor, Takvim gazetesi gelmiyor, Türkgün gazetesi gelmiyor, Yeni Asır gazetesi gelmiyor, Yeni Birlik gazetesi gelmiyor, Yeni Mesaj gazetesi gelmiyor, Agos gazetesi gelmiyor. Yani netice itibarıyla, neden bu gazetecilik ayrımı yapılıyor; bu bir.

İkincisi, şimdi, biraz önce kendiniz konuşmanızda dediniz ki: “6 grubumuz var.” 6 grubumuzdan bu gazetelerin gitmediği gruplar var. Gitmediği gruplar: Saadet Partisi Grubuna gitmiyor, HEDEP Grubuna gitmiyor. Neden bu gruplar arasında ayrımcılık yapıyor? Bunun listesi var bende çünkü.

Bir başka konu, Ziyaretçi Salonu’nda tüm gazeteler bulunmuyor. Akşam gazetesi var, Cumhuriyet gazetesi var, Hürriyet var, Milliyet var, Sabah var, Türkiye ve Yeni Şafak var. Diğer gazetelerin hiçbiri yok, ne Sözcü’sü ne Karar’ı ne Millî Gazetesi. Mesela Millî Gazete de buraya gelmiyor yani Genel Kurula Millî Gazete de gelmiyor. Bu ayrıştırma doğru bir hadise değil. Basın Bürosuna 2 gazete gidiyor. Adı üzerinde, Basın Bürosu; Basın Bürosuna Hürriyet ile Sabah gidiyor. Yani bu kadar bir şey olabilir mi? Genel Sekreterlik bekleme salonuna, Sayın Başkanım, Hürriyet geliyor, Posta geliyor, Sabah geliyor; diğer gazetelerin hiçbiri gelmiyor. 19 tane komisyonumuz var; 19 komisyonumuzdan sadece Anayasa Komisyonuna gazeteler gidiyor, diğerlerine gitmiyor.

Gelelim kütüphaneye. Efendim, evet, vurguladınız, kütüphanemiz yetersiz, oturulacak yer yok. Gerçekten ihtiyaç var, bu doğru ama kütüphanemize gelen dergilere baktığımız zaman, Kamu Denetçiliği Kurumunun dergisi “Ombudsman Akademik” oraya gelmiyor; geliyor oraya, sergilenmiyor. Kişisel Verileri Koruma Kurulunun dergileri geliyor oraya, sergilenmiyor. Sorduğumuzda “Aylık gelmiyor.” deniliyor.

Şimdi gelelim bütçeye. Bir: Kaç personelimiz var belli değil Sayın Başkanım. İki; kaç tane araç kiralık? Orada 27-29 denilmiş ama şurada elimdeki belgede Türkiye Büyük Millet Meclisinin sahip olduğu 130 araç var. Peki, 130 araç var ama bu 130 aracın mayıs ayı itibarıyla Meclis tarafından kiralık mı vesaire mi ne olduğu belli değil. Meclise ait olan bir araç var deniliyor, trafik kazasına karışmış, 1 polis arkadaşımız yaralanıyor; şu anda engelli konumunda. Meclise yazı yazıyor cumhuriyet savcısı, Meclis cevap vermiyor, bu aracı gizliyor. Yani bu doğru bir olay değil.

Efendim, gelelim Sayıştaya. Sayıştay, gerçekten şimdi bu sizin raporunuz. Türkiye’de 800 tane belediye, 300’ün üzerinde kurum var, bunları denetliyorsunuz... Bu da Kamu Denetçiliği Kurumunun raporu. Allah rızası için ya, ikisinin sunuş konuşmasına bakın, hangisi daha ayrıntılı, hangisi daha ayrıntılı? Kamu Denetçiliği Kurumunun o kadar şeffaf yazılmış ki kaç tane personeli var, kaç tane personel açığı var... Ne olduğu tafsilatlı bir şekilde var burada. Ben size dilekçe veriyorum “Şanlıurfa Milletvekiliyim. 13 tane ilçemiz var, , Allah rızası için, denetleyin.” Diyorsunuz ki “Deprem bölgesinde olduğu için biz denetlemiyoruz.” Cumhurbaşkanlığı kararı “Şanlıurfa deprem bölgesinde değil.” diyor, siz diyorsunuz “Deprem bölgesinde.” Ben size mi inanacağım Cumhurbaşkanlığı kararına mı inanacağım? Şanlıurfa Belediyesini bu kadar denetlemişsiniz, niye Urfa’yı denetlemiyorsunuz?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Tanal, bir dakika ilave ediyorum, bir daha uzatmayacağım.

Buyurun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Değerli Meclis Başkanım, Kamu Denetçiliği Kurumuyla ilgili sizden istirham ediyorum, on birinci yılına girdi, güzide bir kurum, bu kurumun eksiklikleri var. Kurumun eksikliklerinin başında; bir: Kararları resen değil. İki: Bağlayıcılığı yok. Üç: İdari işlemle ilgili eğer sulh cezayı gerektiren işlem varsa süreler durmuyor; Kamu Denetçiliği Kurumuna müracaat ediyor, gönderme kararını veriyor, diğer taraf eğer gönderme kararına rağmen idare bakarsa süresi geçiyor. Burada İdari Yargılama Usulü Kanunun’da bir hüküm konmuş yönetmeliğe acil işlerden olursa ancak bundan istisna diye. Bu istisnaya bu kurumu çalışamaz bir duruma getiriyoruz. Bu

kurum normalde mahkeme öncesi olan bir kurum. Bu kurumu lütfen bu konuda güçlendirmiş olalım. Dört: Tüm kamu kurumlarını Kamu Denetçiliği Kurumu denetliyor, özlük haklarıyla ilgili denetlediği kurumun personeli...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Tanal, teşekkür ediyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Peki, söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum.

İyi çalışmalar diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi, öncelik sırasına göre söz taleplerini karşılamaya devam edeceğim.

Sayın Bakırlıoğlu, buyurun

Süreniz on dakikadır Sayın Bakırlıoğlu.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Şimdi, biraz evvel burada Sayıştayın sunumunu birlikte dinledik. Ben burada mahallî idarelere yapılan denetimler konusundaki sayılara baktığım zaman, 11 tane il özel idaresi, 30 büyükşehir belediyesi, 33 büyükşehir belediyesi idaresi iştiraki, 22 il belediyesi, 136 ilçe belediyesi, 48 mahallî idare şirketi, 9 yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı 2022 denetim programı kapsamında incelenmiş. Ancak, şöyle bir şey var: Bize göndermiş olduğunuz, Plan ve Bütçe Komisyona göndermiş olduğunuz bilgilendirme notundaki rakamlarla aralarında farklar var. Herhâlde daha sonradan, bu notta olmayan, başka denetim raporları da var anladığım kadarıyla. Ben şöyle bir çalışma yapmıştım -yani özellikle dikkatimi çekti- bize göndermiş olduğunuz bu bilgilendirme notunun kapsamında kendime göre bir çalışma yaptım; burada şöyle bir şey gözüme çarptı: Büyükşehir belediyeleri haricinde bir tane kayyum belediyesinin denetlenmediğini ben fark ettim bu süreç içerisinde yani 2022 denetim raporları içerisinde bir tane kayyum belediyesi yok. 22 tane il belediyesi denetlenmiş ancak bir tane kayyum yok dediğim gibi; 116 tane ilçe belediyesi denetlenmiş, aralarında bir tane kayyum yok; 48 tane belediye iştiraki şirketi denetlenmiş, aralarında bir tane kayyum belediyesinin şirketi yok. Bu durum sizce tuhaf değil mi yani böyle bir şey rastlantı olabilir mi? İl, ilçe, büyükşehir olarak baktığımız zaman -yanlış hatırlamıyorsam, doğru tespit ettiysem- 48 tane kayyumla idare edilen belediye var. Kayyum uygulamasının antidemokratik olduğu bilinen bir gerçek, bunu tartışmaya gerek yok, bu uygulamanın hukuksuz olduğunu biliyoruz; bu tartışmadan bağımsız olarak bunun tesadüf olup olmadığını ben size sormak istiyorum çünkü mesela, bendeki notta 116 tane belediyeyle ilgili rakamlar var, hangi belediyelerin denetlendiği burada ifade edilmiş. Siz sunumunuzda 136 olduğunu söylemişsiniz, arada 20 fark var. Mesela, bu 20 belediye arasında kayyum belediyesi var mı, ilçe belediyesi var mı? Onu sormak istiyorum. 48 tane kayyum belediyesinin içinde 32 tane ilçe belediyesi var yani bu 48 tane kayyum belediyenin 32 tanesi ilçe belediyesi konumunda ve sunumunuzda da ilçe belediyelerinin yüzde 42'sinin denetlendiğinden bahsetmişsiniz yani kabaca bir hesap yaparsak bu 32 tane ilçe belediyesinin en az 6-7 tanesinin denetlenmiş olması gerekli. Ve ben daha sonra şuna baktım: Bu kayyum belediyelerinin hadi bu sene denetlenmedi hiçbir tanesi, geçtiğimiz dönemlerde denetlenmiş mi diye baktığımız zaman, orada da denetlenmenin yapılmadığını görmekteyiz. Mesela, Şırnak'ta 2018 yılında denetlenmiş en son, 2019 yılında kayyum atanmış, o tarihten sonra Şırnak bir daha Sayıştay tarafından denetlenmemiş. Mahallî idare şirketleri içerisinde, denetlenen bir tane kayyum belediyesine ait bir şirket yok.

Peki, denetlenen şirketlere baktım daha sonra, hadi kayyumların hiçbir tanesi denetlenmemiş, denetlenenler hangi partili belediyeler diye baktığım zaman; bakıyoruz il belediyelerine, 22 tane il belediyesi denetlenmiş, bunların 10 tanesi Cumhuriyet Halk Partisi, 1 tanesi TKP -zaten 1 tane var

TKP'nin- 4 tanesi Milliyetçi Hareket Partisi, 7 tanesi de Adalet ve Kalkınma Partisi yani şu anda Cumhuriyet Halk Partisininin 10 tane belediyesi var, 10'u da 2022 yılı içerisinde denetlenmiş. Biz burada, esasında "CHP'li belediyeler niye denetleniyor?" diye bir şey demiyoruz yani bu söylediklerimizden böyle bir çıkarım yapılırsa üzülmürüz. Bizim buradaki sıkıntımız şu: CHP'li belediyeleri denetlemekten neden AKP'li belediyelere sıra gelmiyor, niye kayyumlara sıra gelmiyor? Onu öğrenmek istiyoruz biz burada. Benzer bir durum, biraz evvel il belediyeleri için söylediğim durum ilçe belediyeleri için de geçerli. 116 tane -bendeki kayıt 116- ilçe belediyesi denetlenmiş, bunların 52 tanesi -yani bakın, neredeyse yarısı- Cumhuriyet Halk Partili belediye, 4 tanesi İYİ Partili, 6 tanesi MHP'li, gerisi de Adalet ve Kalkınma Partili belediyelerden oluşuyor. Bu konuda izahat verirsiniz sevinirim.

Bir diğer husus -burada, diğer arkadaşlarımız da bahsetti- biz, biliyorsunuz, denetim konusunda, Meclise denetim konusunda ancak yazılı soru önergesi verebiliyoruz, sözlü soru önergesi verme hakkımız yok. Burada da 27'nci Yasama Dönemine baktığımız zaman, özellikle milletvekillerimizin vermiş olduğu soru önergelerinin -gelen cevaplarda- çok ciddi bir oranda, büyük bir oranda cevaplanmadığını görmekteyiz; belli bakanlıklarda da bu göze çarpmakta. Mesela, Adalet Bakanlığına 9.931 tane soru önergesi vermiş milletvekillerimiz 27'nci Yasama Döneminde, bunların cevaplanmayan 8.235 tane yani cevaplanan yaklaşık 1.400 tane, süresi içinde cevaplanan 111 tane. Diğer bir konu, en fazla verilen bakanlıklardan bir tanesi İçişleri Bakanlığı; İçişleri Bakanlığına 8.043 tane soru önergesi verilmiş, bunlardan da süresi içerisinde cevaplananın yalnızca 216 tane, süresi geçtikten sonra cevaplananın 3.974 tane, cevaplanmayanın da 3.655 tane olduğunu görmekteyiz. Sağlık Bakanlığına hakeza, Sağlık Bakanlığına 6.454 tane soru önergesi verilmiş, süresi içerisinde cevaplanan sadece 119 tane. Partiler olarak bakıldığı zaman da burada enteresan bir şey var, Cumhuriyet Halk Partisi 47.817 tane soru önergesi vermiş, bunlardan cevaplanmayan 11.671, Halkların Demokratik Partisi -27'nci Dönem için söylüyorum- 19.773 tane soru önergesi vermiş, cevaplanmayan 11.664 yani neredeyse hiçbir tanesi cevaplanmamış.

Bir başka husus da -yine, benden önceki milletvekillerimiz de bahsetti- Türkiye Büyük Millet Meclisinde görevli, 6253 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı İdari Teşkilatı Kanunu'nun "Sözleşmeli personel" başlıklı 30'uncu maddesi hükümlerine göre çalışan Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı danışmanlarının, siyasi parti grubu danışman ve personelinin, milletvekillerinin birinci, ikinci, üçüncü danışmanlarının iş sonu tazminatı hakkına sahip olmaması. Yani Türkiye Büyük Millet Meclisinde çalışan personellerin iş sonu tazminatı hakkına sahip olmaması bence kabul edilir bir durum değil. Bu, Avrupa Sosyal Şartı'na, ILO'nun 158 no.lu Hizmet Sözleşmesi'ne, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı bir durum. Türkiye Büyük Millet Meclisininin bu konuda gerekli çalışmayı yapması gerekir diye düşünüyorum. 27'nci Dönemde de Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sayın Şentop bu konuda bir kanuni düzenleme yapmış, bir kanun teklifi vermiş fakat kadük kalmış. Sayın Başkanım, bu konudaki düzeltmeyle -sizin imzanızla bir kanun teklifi olursa- bu arkadaşlarımızın bu mağduriyetinin giderilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisininin de böylesi bir ayıplı durumdan kurtulması gerektiğini düşünüyorum.

Şimdilik söyleyeceklerim bu kadar.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Bakırloğlu, teşekkür ediyorum.

Sayın Özlale, buyurun.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) – Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri, hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben de ilk önce cumhuriyetimizin 100'üncü yılıyla başlamak istiyorum konuşmama. Dün de bahsettim, burada farklı şehirlerden, farklı gelir gruplarından, farklı kimliklerden gelen insanlar olarak bulunuyoruz ve bu topraklarda fırsat eşitliği sayesinde vekil olabildiysek, üst düzey bürokrat olabildiysek bu, cumhuriyetin bize sağladığı fırsat eşitliği sayesinde. Bu coğrafyanın emperyalizme karşı kazandığı en büyük zafer, millî bağımsızlığımızı cumhuriyetle taçlandırmaktır. O yüzden, bizler bugün, başta, şu anda neredeyse bir soykırıma maruz kalan Filistin halkına destek olmak istiyorsak, başlarındaki kuklaların sessizliğine isyan eden Orta Doğu'daki halklara örnek olmak istiyorsak cumhuriyetimizi çok daha coşkulu kutlamalıydık. Bu cumhuriyetin sadece Türkiye için değil bütün coğrafya için anlamı çok büyük. Eğer geçtiğimiz yüzyıla biz "Türkiye Yüzyılı" dediysek bu, cumhuriyet sayesinde oldu. Farklı kimliklerden, farklı siyasi görüşlerden gelen insanlar Meclis çatısı altında buluştu ve cumhuriyetin kazanımları sayesinde Türkiye'yi geçmiş yüzyılın da bu coğrafyadaki en önemli ülkesi hâline getirdik. Bugün Türkiye bu coğrafyada pırıl pırıl parlıyorsa cumhuriyet sayesinde. O yüzden, ben hem yüce Meclisimizin, Gazi Meclisimizin hem de bütün ülke olarak hepimizin, kamu kurumlarının cumhuriyeti çok daha coşkulu kutlamasını beklerdim.

Şimdi Sayın Başkanın konuşmasına geçmek istiyorum. Burada iki gün kalkınma planını tartıştık, daha sonrasında, dün bütçenin geneli üzerinde görüştük, bugün de Meclis Başkanımızın konuşmasını dinledik. AK PARTİ'li arkadaşlardaki temel eksiklik şu: Söylemler ile bütçeye yansıyan veriler arasında hep bir fark var, bir uyumsuzluk var. Mesela, dün neden bahsetmiştik? Buradaki Cumhur İttifakı'nın üyeleri eğitime verilen önemden bahsetmişti; oysa, gösterdi ki son dört beş sene içerisinde bizzat sizin bize verdiğiniz bütçede eğitimin bütçe içerisindeki payı azalıyor.

Şimdi bugün de Sayın Başkan siber vatandan bahsetti, uzay vatandan bahsetti. Bunlar bizim çok önemseydiğimiz şeyler fakat baktığımız zaman, tekrar dün burada tartıştığımız bütçeye baktığımız zaman bilgi ve iletişimin, uzay ve havacılığın programdan, bütçeden aldığı payın azaldığını görüyoruz. Yani söylemler gerçekten güzel, bence de bizim siber vatani, uzay vatani tartışmamız lazım ama bunların aynı zamanda bütçeye yansımaları da görmek lazım. İşte onu göremediğimiz zaman, söylemler ile veriler arasında bir uyumsuzluk gördüğümüz zaman insan ister istemez hangisinin doğru olduğunu sorgulamaya başlıyor.

Meclis Başkanımız, tekrar, yasama ve denetim kabiliyetinin güçlendirilmesi gerektiğinden bahsetti, yüzde yüz katılıyoruz. Peki o zaman torba yasa mantığını bunun neresine koyacağız? Burada tartıştığımız son torba yasanın bütün maddeleri neredeyse turizmle ilgiliydi ve biz biliyoruz ki ilgili ihtisas komisyonunda bu işe hâkim bir sürü insan var, bir sürü milletvekilimiz var, onların bunu tartışması daha doğrudurken bu torba yasa geleneğinin bu yasama döneminde de devam etmesi yasama kabiliyetimizi artırmaz. Sonrasında, çok haklı bir şekilde, burada hep şunu dile getiriyoruz: Kesin hesap komisyonu ayrışmalı ve bir kesin hesap komisyonu kurulmalı; bütçe, kesin hesap komisyonu, Sayıştay raporları ayrı ayrı ele alınmalı. Eğer bizler gerçekten yasama faaliyetini güçlendirmek istiyorsak burada bu komisyonların sayısını artırmalı ve ihtisas komisyonlarını biraz daha etkin hâle getirmeliyiz. O yüzden de yasamanın daha da önemli hâle geleceğini söyledikten sonra torba yasanın devam etmesi, artarak devam etmesi, artı bu komisyonlara, ihtisas komisyonlarına neredeyse hiç iş düşmemesi bana göre, yine, söylemler ile yapılanlar arasında bir farklılık olduğunu gösteriyor.

Bir başka nokta da araştırma önermeleri. Muhalefet partilerinin verdiği bütün araştırma önermeleri reddediliyor, bunu görüyoruz. Şimdi, mesela, geçen hafta çok önemli bir araştırma önergesi verdik. İstanbul'da Anadolu Cumhuriyet Başsavcısı hepimizi, gerçekten, şaşırtan, üzen, korkutan bir açıklama yaptı ve bizim Meclis olarak bunu araştırmamız gerekiyordu ve bir araştırma önergesi verdik. Bu, aynı zamanda hepimizin şüphelerinin giderilmesi ve siyaset ile yargı arasındaki o ilişkinin -Sayın

Başsavcının dediği gibi- olmamasına dair bütün şüphelerin ortadan kalkması anlamına geliyordu. Bu araştırma önergesi de reddedildi. Ben muhalefetin verdiği araştırma önergelerinin tarafsız bir gözle Meclisimiz tarafından kurulacak komisyonlarla mutlaka incelenmesi gerektiğini düşünüyorum, yasama bunu gerektiriyor.

Denetim tarafına gelecek olursak da Sayıştaydan zaten benden önceki değerli konuşmacılar bahsetti, tek bir konu var benim burada üzerinde durmak istediğim: Varlık Fonu ve Sayıştay.

Şimdi, Türkiye Varlık Fonunun içerisindeki şirketler bizim şirketlerimiz yani buradaki herkesin içinde hissesi olan şirketler. Türk Hava Yollarına baktığımız zaman bunun içerisinde her bir vatandaşımızın bir hissesi var. Dolayısıyla Türkiye Varlık Fonu bir anonim şirket fakat bunun sahibi vatandaşlar, bizleriz. Şimdi, bu Varlık Fonunun Sayıştay denetiminin dışında kalması anlaşılır gibi bir şey değil. İlk önce bunu vurgulamak gerekiyor.

İkincisi de -tabii ki Varlık Fonu geldiğinde de bundan fazlasıyla bahsedeceğiz ama- Türkiye, varlık fonu literatürüne önemli iki tane katkı yaptı. Bir, cari fazla ya da ihracat fazlası vermeden ya da bir doğal kaynağı olmadan bir varlık fonu kurarak literatüre katkı yaptı.

Bir de dünyadaki hiçbir varlık fonunda varlık fonunun başındaki kişi aynı zamanda ülkenin Cumhurbaşkanı değil. Bu konuda da literatüre bizim Varlık Fonumuz önemli bir katkı yapmış oldu.

Konuşmanın sonuna gelirken de bir başka bahsetmek istediğim konu şu: Bizler eğer Türkiye’de emeğe sahip çıkacaksak, daha iyi bir çalışma ortamını topluma göstermek istersek bizlerle beraber çalışan emekçilerin de hakkını savunmalıyız, o emekçilerle beraber biz burada yasama faaliyetlerini yürütüyoruz. Bizler bizim danışmanlarımız olmasa, grup danışmanlarımız olmasa, burada stenograflar olmasa, idari çalışanlar olmasa yaptığımız işin onda 1’ini bile yapamayız. Bu arkadaşlarımızın ve özellikle de danışmanların çok haklı talepleri var, onları da izin verirseniz biraz okumak istiyorum, yüzde yüz katılıyorum şuna: Birincisi, emek veren, güvencesiz ve esnek koşullarda yıpranan danışmanlar iş sonu tazminatına sahip değiller. Bu Avrupa Sosyal Şartı’na, ILO’ya, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne aykırı. İlk önce bunu bizim mutlaka düzeltmemiz gerekiyor. Biliyorsunuz 27’nci Dönemde Sayın Şentop İş Sonu Tazminatı Kanun Teklifi getirmişti ve o büyük bir umut yaratmıştı fakat bu, sonrasında rafa kalktı, bu da danışmanları, Meclis çalışanlarını çok büyük bir hayal kırıklığına uğrattı. Bunun mutlaka bu dönemde giderilmesi gerektiğini düşünüyorum. Peki, başka ne yapılmalı? Mutlaka maaş göstergeleri artırılmalı, tazminat hakkı olmadan; esnek, güvencesiz, yıpranma payı almadan çalışan bu arkadaşlarımızın maaşları yıllar içerisinde eski satın alma gücünden uzaklaşmış, buna mutlaka bir iyileştirme getirmemiz gerekiyor. Bunun dışında, danışmanlara kadro verilmesi yine onların çok haklı taleplerinden bir tanesi. Bugün belediyelerde özel kalem kadrosunda çalışan bir birey altı ayda devlet memuru kadrosuna sahip olurken aynı şey bizlere yardımcı olan, bütün bu faaliyetlerde yardımcı olan danışmanlarımız için maalesef geçerli değil. Güvencesiz ve esnek çalışmaya mutlaka son verilmeli. Bakın, danışmanların iş sözleşmelerinde “Çalışma saat ve koşulları milletvekili tarafından belirlenir.” ibaresi bulunmaktadır. Bu iş hukukuna, iş huzuruna, çalışma huzuruna aykırı bir ibare. Ne demek “Çalışma saat ve koşulları milletvekili tarafından belirlenir.” İnsana yakışır iş ilkesiyle bunun bağdaşır bir tarafı yok. Dolayısıyla bence bu ibarenin kaldırılması gerekiyor. Ayrıca, aynı görevde bulunan danışmanların farklı standart çalışma koşullarına maruz kalması da bizim bu dönemde mutlaka düzeltmemiz gereken olumsuzluklardan bir tanesi ve tabii ki kamu kurumundan gelen geçici görev danışmanlarının özlük hakları alması, bu da önemli şeylerden bir tanesi. Burada ağır çalışma koşulları altında kendi kamu kurumlarındaki sınavlara çalışmıyorlar, burada danışmanlarımızın, işini layıkıyla yapan danışmanlarımızın ne kadar yıprandığını biliyoruz. Dolayısıyla bu konularda da kendilerinin durumlarının iyileştirilmesi gerektiğini düşünüyorum, herkesi saygılarımla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Özlale teşekkür ediyorum.

Sayın Arı, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

CAVİT ARI (Antalya) - Sayın Başkanım, Değerli Meclis Başkanım, Sayıştay Başkanım, sayın başkanlarım; hepinizi öncelikle ben de saygıyla selamlıyorum.

Cumhuriyetimizin 100'üncü yılını bir kez daha kutluyorum. Biraz önce bir konuşmacı arkadaşımız iktidarı döneminde cumhuriyetin kutlanmasıyla ilgili "Savsamalar mı var?" diye bir söylemde bulundu. Evet, gerçekten de öyle, ben de bunu söylemek isterim. Bu dönemlerde cumhuriyetin içeriğinin boşaltılmaya çalışıldığı, işte kutlamaların neredeyse sıradanlaştırıldığı günleri yaşadığımızı ifade etmek isterim. Geçtiğimiz dönemlerde, bu ülkede Cumhurbaşkanının ve Başbakanların böyle günlerde sıkça grip olduğu günleri hatırlarız ve yine, bugün cuma, basına düşen bir haberi de yine paylaşmak istiyorum. Cuma ve cumhuriyetin 100'üncü yılında Diyanet İşleri Başkanı başta olmak üzere hutbede cumhuriyetle ilgili ve Atatürk'le ilgili bir ifade geçmedi. Bakın, bu Atatürk'e bir şey kaybettirmez ancak Atatürk'ün kurduğu Diyanete çok şey kaybettirir. Bu konuda hassas olunması ve bu değerlere herkesin saygı göstermesi en büyük temennimizdir.

Sayın Başkan, Sayıştayla ilgili de şunu söylemek istiyorum, biraz önce özellikle raporlarda bazı hususların görmezlikten gelindiğine dair ifadelerde bulunuldu, ben olaya şöyle bakıyorum: Aslında Sayıştayın yetkin personeliyle görevini layıkıyla yapmaya çalıştığına ben inanıyorum, bu konuda benim hiçbir tereddüdüm yok ancak Sayıştayın bulgularının gerçek anlamda yansıtılması konusunda engellendiği konusunda netim. Bakın, Sayıştay bulgularıyla ve Sayıştay rapor özetleriyle ilgili -benim buradaki 6'ncı bütçe dönemim- ilk dönemdeki bulgu özetleri ile bugünkü bulgular ve raporlarla yansıma arasında çok fark var. Ben bunu, Sayıştayın görevini yapmadığı şeklinde değerlendirmiyorum, Sayıştayın yaptığı tespitlerin buraya yansımalarının engellendiği şeklinde bakıyorum.

Sayıştayan bahsetmişken de Sayın Sayıştay Başkanımıza bir hususu hatırlatmak istiyorum. Yerel yönetimlerden sorumlu Genel Başkan Yardımcımız Sayın Seyit Torun'un Başkanlığında Cumhuriyet Halk Partisi milletvekilleri olarak hem dönemin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını hem de Sayıştay Başkanı olarak sizleri makamınızda ziyaret ettik. Ziyaret etme konumuz Belediyeler Birliğinin o döneme kadar uyguladığı -ki sonrasında da devam etti- haksızlıklar ve usulsüzlüklerle ilgili bir inceleme yapmanızı sizlere önermekti. Buna gerekçe olarak da örneğin; belediyelerin bankası olan İLBANK'ın bir önceki yıl -yani bizim size geldiğimiz yıl öncesi- kredi ve hibe desteği verdiği 1.156 projenin yüzde 94'ünün Cumhur İttifakı'na ait olan belediyelere verildiğini; yine, bu ödeneklerden sadece yüzde 4,3'ünün Cumhuriyet Halk Partili belediyelere verildiğini; 2021 yılında yüzde 100 hibe desteği verilen 191 projenin yüzde 98,4'ünün -yani zahmet etmişler, keşke yüzde 100'ünü verselerdi- Cumhur İttifakı ve kayyum belediyelerine verildiği, Cumhuriyet Halk Partili belediyelere ise sadece yüzde 1'lik bir hibe desteği yapıldığını, bu hibe desteğinin Konya ve Trabzon Belediyelerine verilenlerden bile daha düşük olduğunu orada ifade ettik. Yine, bu haksız uygulamalarla ilgili de son dönemde Çevre Bakanlığı tarafından yapılan desteklerde belediyelere 3 bine yakın araç hibe desteği yapıldığı, bunların yine yüzde 97'sinin Cumhur İttifakı'na ait belediyelere yapıldığını ifade etmiştik. Bununla ilgili bizim sizlere gelip Belediyeler Birliği Başkanıyla ilgili -bakın, bizim oradaki bürokratla bir işimiz yok ama- talebimiz oldu; bu konuda bir araştırma ve inceleme yapmanızı sizlerden rica etmiştik, takvimi geldiğinde incelemeye alacağımıza dair siz de bize söz verdiniz. O konuyla ilgili bugüne kadar bize yansıyan bir şey olmadı. Bilmiyorum, siz de herhangi bir çalışma yapıldı mı yapılmadı mı? Eğer yansımış olsaydı veya siz bir çalışma yapmış olsaydınız daha doğrusu, bu haksızlıklar Sayıştay tarafından herhâlde tespit edilirdi diye düşünüyorum.

Sayın Meclis Başkanımıza da bir konuyu sormak istiyorum: Sayın Başkanım, sizden önceki Meclis Başkanı yani 27'nci Dönemin Meclis Başkanı, seçim takvimi içerisinde -yani son günlerde, öyle diyelim- 27'nci Dönem kapanmadan önce, Türkiye Büyük Millet Meclisinde 27'nci Dönem milletvekili olarak görev yapan AK PARTİ'li ve milletvekili arkadaşlarımızın listelerde yer almayan ya da seçilemeyecek durumda olan milletvekili arkadaşlarımızın 200 danışmanını kadroya aldığına dair söylentiler var. Bu doğru mu değil mi? Bakın, 200'e yakın danışman. AK PARTİ'li ve milletvekili arkadaşlarımız kendi danışmanını önceki Meclis Başkanı döneminde kadroya almış. Eğer böyle bir uygulama olduysa bu bir haksızlıktır, hukuksuzluktur yani başka bir şey de demek istemiyorum. Bu ülkede sadece AK PARTİ'li ve MHP'li milletvekillerinin mi danışmanı var? Bu ülkede her yere yeterince kadroları yerleştirdiniz zaten, yerleştirmeye devam ediyorsunuz. Şu Mecliste bizim Cumhuriyet Halk Partili milletvekili arkadaşların da danışmanları vardı. Onların bir kısmı şu an işsiz ve iş arıyor. Onların içinde de liyakatli arkadaşlar vardı ve şu an sadece 200'e yakın böyle bir kadro şişirilmiş vaziyette.

Değerli arkadaşlar, sonuç itibarıyla şunu da söyleyeyim: Bakın, bu talebimizi, özellikle Sayıştayla ilgili talebimizi Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanımıza da geçen yıl hatırlatmıştım “Bu konuda bir çalışma yapmanızda fayda var.” diye, belki burada söyledim diye konu atlanmış olabilir. Cumhuriyet Halk Partili belediyelere ve Millet İttifakı belediyelerine yapılan bu haksızlıkların üzerine gidilmesi ve adaletli bir şekilde değerlendirme yapılması gerektiğini ifade ediyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Arı, ben de teşekkür ediyorum.

Şimdi de HEDEP Grubundan Sayın Gülcan Kaçmaz Sayıgıt...

Buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYIĞIT (Van) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın TBMM Başkanı, kurumların temsilcileri ve tüm emekçi arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Biliyorsunuz, insanlığın gelişiminden günümüze parlamentolar bir ülkenin demokrasi kültürünü yansıtan aynalar olmuşlardır çünkü parlamentolar halkların iz düşümüdür, sorunların çekinilmeden tartışıldığı mekânlardır ayrıca. Zaten “parlamento” kelimesinin kökeni de hepimiz çok iyi biliyoruz, konuşmaktan gelmektedir. Bu nedenle Türkiye Büyük Millet Meclisi söz konusu olduğunda bütçe kalemlerini de açacak tartışmaların yürütülmesi gerekmektedir diye düşünüyoruz. Özellikle son sekiz yılda Meclisin işlevsizleştirildiği, sorun çözme kabiliyetinin kaybettirildiği, denetim mekanizmalarının zayıflatıldığı bu süreçte buna eğilmek yararlı olacaktır. Bu anlamda, demokrasi kültüründe yeri olmayan söylem ve pratiklerin tekrar etmemesini ümit ederek başlamak istiyorum. Her ne kadar bizler ümidimizi korumak istesek de halkın iradesini temsil eden milletvekillerini savunmayan bir durumla da maalesef karşı karşıya olduğumuz aşikârdır. Siyasi iktidarın dokunulmazlıkları hedef aldığı, dokunulmazlıkları kaldıramadığında ise kolluk güçleri tarafından milletvekillerine baskı yaptığı süreçlerde üyesini korumayan bir Meclis gerçekliği var ortada. Özellikle Kürt halkını temsil eden siyasetçilere karşı ciddi bir tahammülsüzlüğün olduğu ortadadır. Bu nedenle son yıllarda Kürt sorunu konuşulmasın, Kürt sorununda çözüm ortaya konulmasın diye ciddi bir çaba sarf edilmektedir. Sokaklarda gösteri, yürüyüş, protesto yapmak her yurttaşın doğal anayasal hakkı iken milletvekilleri kolluk güçleri eşliğinde engellenmeye çalışılıyor. En son geçen ay Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde içinde benim de olduğum; Ağrı Milletvekilimiz Nejla Demir, Van Milletvekillerimiz Zülküf Uçar, Mahmut Dindar ve Gülderem Varlı, Hakkâri Vekillerimiz Onur Düşünmez ve Öznur Bartin'in de

olduğu bir açıklama esnasında kolluğun hem yurttaşa hem de bize karşı saldırısı basına da yansımıştır, sizler de belki izlemişsinizdir ama maalesef Mecliste bununla ilgili tek bir ses çıkmadı, Mecliste bunu duyan hiç kimse olmadı. Konuyla ilgili milletvekili arkadaşlarımızla beraber Sayın TBMM Başkanımız Kurtulmuş'a da cevaplaması istemiyle bir önerge verdik, milletvekillerine yapılan bu saldırılara karşı tedbir alınıp alınmayacağını, yasama dokunulmazlığının ihlal edilmesine karşın ne yaptıklarını sorduk ama maalesef, bize gönderilen cevaba baktığımızda milletvekillerine yönelik şiddetin kendilerini ilgilendirmedığını gördük çünkü şu cümle geçmekteydi: "Meclisin faaliyetleri arasında değil." denilerek sorularımız yanıtız bırakıldı. Bu şekilde mi Meclisin itibarı korunacak? Açıkçası bunu da merak ediyor ve buradan tekrar soruyoruz. Sadece bu değil, bununla beraber başka örnekler de var; onları da ifade etmek istiyorum.

Yine, 2022-2023 yılları arasında polis saldırısına uğrayan milletvekillerimiz var. Musa Piroğlu Vekilimiz 12 Nisan 2022'de İstanbul'da bir protesto esnasında, ona katıldığı için tekerlekli sandalyeden bir şekilde düşürülmüştür. Ayşe Başaran Vekilimiz 5 Mayıs 2022'de HDP Genel Merkezi önünde yine bir polis memuru tarafından "Seni çivilerim ha!" sözüyle tehdit edilmiştir. Semra Güzel 2 Eylül 2022'de polisler tarafından gözaltına alınırken işkenceye varan şiddetlere maruz kalmıştır. Habip Eksik ve Sait Dede 9 Ekim 2022'de yine Yüksekova'da polisler tarafından darbedilmişlerdir, hatta Vekilimiz Habip Eksik'in ayağı kırılmıştır. Yine, 28 Mayıs 2023 tarihinde Urfa Haliliye'de Yeşil Sol Parti Vekilimiz Ferit Şenyaşar'ın, HDP'nin, DBP'nin ve Urfa Barosu'ndan avukatların da bulunduğu heyete taş ve sopalarla bir saldırı düzenlenmiştir. 1 Mayıs 2023 tarihinde Ömer Faruk Gergerlioğlu'nun Kocaeli'deki seçim çalışmaları sırasında, Arzu Eylem Kayaoğlu kolluk gözetiminde fiziki ve sözlü şiddete maruz kalmıştır. Özgül Saki, Çiçek Otlu, Keziban Konukcu, Celal Fırat, Ceylan Akça 24 Haziran 2023 tarihinde Cumartesi Annelerinin açıklamasına destek vermek için gittiklerinde yine, maalesef, polis tarafından ablukaya alınmışlardır. Perihan Koca 9 Temmuz 2023 tarihinde polis tarafından darbedilip yine ters kelepçe takılarak gözaltına alınmak istenmiştir. Ömer Öcalan 20 Ağustos 2023 tarihinde anmaya katıldığı için polis tarafından darbedilmiştir. 12 Ekim 2023 tarihinde protestoya katılan Ayten Kordu Vekilimiz polisler tarafından kalkanlarla sıkıştırılarak darbedilmiştir. Yine, en son DBP Eş Genel Başkanı ve Milletvekilimiz Sayın Keskin Bayındır 17 Ekim 2023 tarihinde katıldığı bir yürüyüşte polisler tarafından darbedilmiştir. Bunlar sadece bazı örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Elbette ki nasıl bugüne kadar partimizin üzerinde büyüdüğü mirasa uygun olarak halkımızla beraber direndiysek bu saatten sonra da daha güçlü bir şekilde direnmeye devam edeceğiz. Sadece milletvekillerimizin değil, hiçbir yurttaşın anayasal hakkının ihlal edilmesine parti olarak sessiz kalmayacağız, bunu buradan bir kez daha belirtmek istiyorum. Radikal demokrasi ve üçüncü yol çizgimizde ısrarımızı da sürdüreceğiz. Mesele "Meclisin 100'üncü yılı, cumhuriyetin 100'üncü yılı" denilip yapılan demokrasi güzellmelerine rağmen ortada bir dürüstlüğün olmaması, ayrımcılığın devam ediyor olmasından kaynaklanmaktadır. Birkaç yıl önce Meclisin de 100'üncü yılı kutlandı ama Meclisin hakkının teslim edildiği, Meclisin toplumsal sorunları çözdüğü bir sonuç yok ortada maalesef. Kutuplaştırmayı bitiren, toplumsal barışı sağlayan, yoksulluğu ortadan kaldıran, Kürt sorununda çözümü başaran bir Meclisin itibarının daha yüksek olduğunu düşünüyoruz.

Filistin-İsrail çatışmasında tüm siyasi parti gruplarımızın uzlaşması bizim için nasıl kıymetliyse aslında, sonraki süreçlerde, Suriye'de yaşayan Kürtler ve Kürtlerin yoğunluklu yaşadığı bölgelerde de sivil yerleşim alanları, sivillerin bulunduğu yerdeki altyapı ve üstyapı tesisleri bombalandığında da hastanelere ve camilere yönelik saldırılar olduğunda da yine Meclisteki bütün gruplardan aynı tepkiyi beklediğimizi belirtiyor ve bundan sonra bu tepkinin verilmesi gerektiğini düşünüyoruz ama maalesef, söz konusu Kürtler olunca bu konuda yine herkes bir sessizliğe bürünüyor.

Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisi cumhuriyetin 100'üncü yılında savaş tezkerelerine değil, barış tezkeresine imza atmalı çünkü bu Meclisin ülke insanlarına bir borcu var, bir barış borcu var, bir gelecek borcu var. Yüz yıllık dönemde bir şeyler değişmeli, sorunlar çözülmelidir.

Sayın Başkan, halklar geçmişlerinde büyük acılar yaşadılar, bu nedenle hassas oldukları birçok nokta var. Bu nedenle bazı konularda da refleksler gösterirler. Kürtler, Lazlar, Çerkezler, Pomaklar ve diğer halklar ciddi bir inkâr ve asimilasyon sürecine maruz kalmışlardır. Bugün, UNESCO, Türkiye'de Kürtlerin Zazaki lehçesi dâhil olmak üzere 15 dilin tehlike altında olduğunu söylüyor. Coğrafyanın kendisi halklar bahçesi ama tek dil, tek millet, tek din dayatıldı. Ülke uygarlıklar beşiğinde kuruldu ama bazı uygarlıklar inkâr edildi maalesef.

Gelinen süreçte evde, sokakta ana dilinde konuşmak serbest ama eğitimde hâlâ yasak, ana dilinde kamusal hizmet yok. Sadece Kürtçeyle ilgili bu tablo bile Kürt sorununu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Açık bir şekilde şunu ifade etmek gerekiyor: Kürt sorunu aynı zamanda bir Kürtçe sorundur da. Nasıl ki sizlerin dili sizin için kırmızı çizgiyse Kürtçe de bizler açısından kırmızı çizgidir ama halkımızın bu hassasiyeti yok sayılıyor. Mecliste de Kürtçeye karşı ciddi bir tahammülsüzlüğün olduğunu görüyoruz. Genel Kurulda Kurmanci ve Zazaki başta olmak üzere temsil ettiğimiz toplumun diliyle konuşmak yasak. Allah'ın ayeti dahi Kürtçe okunsa Kürtçe karşıtlığı hemen kendini göstermektedir. Ülkenin 2'nci, Orta Doğu'nun 4'üncü, bazı araştırmalara göre de dünyanın 8'inci dili bir anda maalesef "x" oluyor yani olumsuz anlamıyla üzerine bir çarpı atılıyor.

Yine, Meclis matbaasında Kürtçe kartvizit bastırmak istediğimizde de karşımıza paralı bir tarife çıkıyor, hatta bunun parasını ödediğimizde de yine bazı sorunlarla karşılaşyoruz. Örneğin işte Hakkârî'yi "... " (*) diye yazmak istediğimizde buna karşı çıkılıyor, milletvekilini "... " (**) diye yazdığımızda buna karşı çıkılıyor. Bu tarz örnekler her geçen gün maalesef fazlasıyla karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Mardin Milletvekilimiz Sayın Beritan Altın'ın TBMM Genel Kurulu 15'inci Birleşiminin Birinci Oturumunda Mardin'in çok kültürlü ve çok dilliliğine atf yaparak Kürtçe, Türkçe, Arapça, Süryanice ve Zazaca selam vermesi yine Meclisteki bazı gruplar tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Yine, benim verdiğim, tamamıyla Kürtçe yazılan bir soru önergesi hiç işleme alınmadan iade edilmiştir. Yine, Urfa Vekilimiz Sayın Ömer Öcalan'ın bir basın toplantısını Kürtçe yapması gerekçesiyle Türkçe dışında bir dil kullanılmayacağı ifade edilmiş ve kendisiyle ilgili tutanak tutulmuştur. Tabii, biz bu örneklerin her geçen günde maalesef arttığını görüyoruz, buradan karşımıza çıkıyor.

Buradan uzmanlık alanım olan coğrafyayla ilgili bir konuya da değinmek istiyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İlave bir dakika süre vereceğim, tekrar uzatmayacağım.

Buyurun lütfen.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) – Hepiniz bilirsiniz, eğer bir kara parçası üzerinde bir dil varsa, bir dil konuşuluyorsa bir halk da vardır ve o kara parçası üzerinde... Şu an bizim yaşadığımız coğrafyayı biz "kürdistan" olarak ifade ettiğimizde buradan yine onunla ilgili de çok ciddi tepkiler açığa çıkıyor. Sonuç olarak, ilk Meclisin açıldığı yüz üç yıl önce Kürtçe konuşulduğunda bilinmeyen dil muamelesi yapılmadı ama maalesef bugün bu muamele yapılıyor. Coğrafi adlandırmalarıyla Lazistan mebusu da Kürdistan mebusu da vardı önceki Meclislerde.

(*) Bu bölümlerde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

(**) Bu bölümlerde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

Şunu en son ifade edip bitireceğim. Meclis Başkanı başta olmak üzere iktidar ve muhalefetin de konuya tamamıyla insani, vicdani ve pedagojik açıdan yaklaşması gerektiğini ifade ediyorum. Yeter ki niyet güzel olsun, gönül istesin. Bir Kürt atasözünde şu geçiyor "...”(*) yani çobanın canı isterse tekedan bile süt sağa diyorum.

Hepinizi tekrar saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Sayyigit.

Sayın Ağbaba, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Ben öncelikle hem Meclis Başkanımıza hem Sayıştay ve diğer bürokratlarımıza teşekkür ediyorum, bütçelerinin de hayırlı olmasını diliyorum.

Şimdi, haklı olarak Sayın Meclis Başkanımız Filistin’de yaşanan büyük dramla ilgili konuştu. Düşüncelerine katıldığımızı ifade etmek istiyoruz, hakikaten 2023 yılında dünya izliyor, o katliamı izliyor, bebeklerin, masum insanların ölümünü izliyor. Bunu şiddetle kınadığımızı söylemek istiyorum. Her zaman olduğu gibi savaşlar maalesef sivilleri vurmaya devam ediyor. Bunu şiddetle, nefretle kınadığımızı bir kez daha belirtmek istiyorum.

Şimdi, ülkeler tabii diplomasiyle bazı sorunları çözebiliyor. Biliyorsunuz bu Filistin’e İsrail devletinin saldırısı sonrasında Cumhurbaşkanlığı Meclise bir protokol gönderdi, İsveç’in NATO’ya alınma protokolü. Bu İsveç’in NATO’ya alınmasını da hepimiz biliyoruz en çok Amerika istiyor ki NATO’yu kimin yönettiğini de hep beraber biliyoruz. Burada keşke Hükümet ya da Sayın Cumhurbaşkanı bu o sert söylemlerini birazcık gösterebilseydi, bu İsveç’in NATO’ya katılım protokolünü Türkiye Büyük Millet Meclisine keşke göndermeseydi. O Filistinli çocukların ölümünü önlemek için belki bir yol olarak gözükebilirdi. Bunu buradan belirtmek istiyorum. Maalesef siyasetin ya da iktidarın bu konuda izlemiş olduğu durumun da çok samimi olmadığını düşünüyoruz yani biliyorsunuz açıkça bu katliama destek veren bir Amerika Birleşik Devletleri var, İsrail en çok sırtını Amerika Birleşik Devletleri’ne yaslamış durumda. Bu keşke gönderilmeseydi, keşke bir direnç gösterilebilseydi.

Sayın Başkan, tabii, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütün milletvekillerinin Başkanısınız, seçilmiş Başkanısınız dolayısıyla bütün milletvekillerinin itibarıyla da sorumlusunuz. Şimdi, bir iki şey söyleyeceğim. Biraz önce HEDEP milletvekili arkadaşımız da bahsetti... Öncelikle bir şeyi belirteyim: 15 Temmuzdan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinin etrafı tel örgülerle çevrildi. Biliyorsunuz Parlatmentonun açıklık ilkesi var, Parlatmentoda maalesef şimdiye kadar tel örgü yoktu, daha önce güvenlik görevlisi arkadaşlar bekliyordu. Bunun bir değerlendirilmesini sizin takdirinize sunmak istiyorum, bu tel örgülerin kaldırılması meselesini takdirinize sunmak istiyorum -sonuçta, yine güvenlik sağlanıyordu- bunun önemli bir durum olduğunu söylemek istiyorum.

Tabii, milletvekillerinin itibarını milletvekilleri de zaman zaman bozuyor. Milletvekilinin itibarı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin itibarı aslında siyasetin de itibarıyla doğru orantılı. Dolayısıyla birçok arkadaşımız hakkında fezleke geliyor, Meclis konuşmalarımızdan, dışarıdaki başka konuşmalarımızdan fezleke geliyor ancak örneğin geçtiğimiz dönem Meclis...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, Meclis konuşmalarından dolayı geliyor mu?

SEZAL TEMELLİ (Muş) – Geliyor tabii, Mecliste konuşmuşsak dışarıda da konuşuyoruz.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Orada dava açıyorlar Sayın Başkan, tazminat davası açıyorlar.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ama o hakaretse açar, o kendi aramızdaki milletvekili...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Ya, bu tabii, yargı, o hakaret de... Örneğin rahmetli Kamer Genç'e sizin eski bir milletvekiliniz ağza alınmayacak küfürler etmişti, 5 bin lira almıştı. Ben bir milletvekiline bana çok laf atınca "Kalın kafalı." dedim, benden 20 bin lira aldılar. Yani bunun bir ölçüsü yok, bunun bir ölçüsü yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – O kendi aranızdaki ama siyasi görüşünüzden dolayı fezleke gelmez.

VELİ AĞBABA (Malatya) – E, şimdi, örneğin, Selahattin Demirtaş'ın cezaevinde olmasının sebebi sadece dışarıdaki konuşmaları mı yani?

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Burada konuştuğumuz şeyler.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, siz de sanki başka ülkeden bahsediyorsunuz. Bu siyasetçilerin ve milletvekillerinin ya da Can Atalay'ın içeride olmasının, cezaevinde olmasının sebebi acaba ne? Ya, Gezi sizin kimyanızı bozdu, Gezi'yi bir darbe girişimi olarak nitelendirdiniz. Ne zaman nitelendirdiniz? Altı yıl geçtikten sonra. Yani Gezi'nin darbe olmadığını, Gezi'nin birçok baskıya bir isyan olduğunu hep beraber biliyoruz. O Gezi eylemlerine ben de katıldım, onu söyleyeyim yani çok da onur duyuyorum hâlâ Gezi eylemlerine katıldığım için ama onun siyasi olduğunu hepimiz biliyorsunuz. Can Atalay'ın ya da Tayfun Kahraman'ın elinde silah mı vardı, tabanca mı vardı, top mu vardı, tüfek mi vardı? Bunu bir darbe girişimi olarak nitelendiriyorsunuz.

Ayrıca, darbe girişimi var mı bizim geçmişimizde? Vallahi var, en son 2015'te. Örneğin, acaba bu darbe girişiminin önünü açanlara hiç fezleke geliyor mu? Kimi kastediyorum? Sizi kastediyorum, AKP siyasetini kastediyorum. Yani bu FETÖ birden bire devletin içine geldi yerleşmedi ki. Sayın Başkan, Sayın Mehmet Muş hatırlar, beraber milletvekili olduk, bizim 3 kişilik bir Cumhuriyet Halk Partisi Cezaevi Komisyonu vardı, bu Komisyonun tek amacı siyasi davaları izlemektir. Biz o davaları izliyorduk -şimdi İçişleri Bakan Yardımcısı- Sayın Bülent Turan, o bize "Darbeci." diyordu, o davaları niye izliyoruz diye. Bakın, o Ergenekon davalarında, Balyoz davalarındaki hem heyetin tamamı şimdi cezaevinde, bir kısmı yol verdiniz, kaçtı ve o davaların sonucunda cezaevine atılan subaylar cezaevine girdi, önleri açılan Fetullahçı subaylar da geldi, Meclisi bombaladı. Yani bunu hiç... Hadi, Fetullah sızdı devlete de bunu yerleştirenin hiç suçu, günahı yok mu? Bunu da bir sorgulamak lazım, bunu da bir sorgulamak lazım; onu da belirtmek istiyorum.

Milletvekilinin itibarına tekrar gelelim. Geçtiğimiz dönem bir milletvekiliyle ilgili -malum, bir suç örgütü lideri videolar yayımlıyor- işte, bir milletvekilinin boşanma davasıyla ilgili 2,5 milyon dolar söz konusu oluyor ama -tabii, Sayın Kurtulmuş o zaman Meclis Başkanı değildi- bununla ilgili bir adım atılmıyor örneğin, bu yüz kızartıcı suç.

Bakın, ben size söyleyeyim, buradaki milletvekilleri ve hepimiz açısından geçerli. Bir milletvekili milletvekilliği maaşıyla zenginleşiyorsa, e, vallahi başka türlü zenginleşiyordur; buna ben de dâhil, herkes. Yani bir milletvekilinin... Sakın benim şahsınıza bir şey söylediğimi düşünmeyin yani ben sizi çok eskiden beri takip ederim -Sayın Kurtulmuş'u- hem ailenizi de bilirim yani okuduğum için bilirim hem de ben size çok saygı duyarım. Tabii, o HAS Partiden sonra siz de biraz değiştiniz ama ufaktan böyle bir yola, ufaktan keskin bir dönüş yaptı; bir kısmı bize geldi, bir kısmı oraya gitti falan yani böyle bir durum da söz konusu. Hakikaten, bu Meclisin itibarını koruması gereken tabii bizleriz ama Sayın Başkanın da bu konuda duyarlı olması gerekiyor.

Dün de söyledim, burada biz milletvekilleriyle ilgili konuşuyoruz, sonra ardından 400 bin liralık, 500 bin liralık dava geliyor.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Sen de ona göre konuş!

VELİ AĞBABA (Malatya) – Yani Allah için; 2,5 milyon doları nereden buldular örneğin? Bu 2,5 milyon dolar miras mı kaldı, nereden geldi, 2,5 milyon dolar nereden geldi? Sonra öğreniyoruz, tekneler, yatlar, madenler vesaire. Bakın, bu en çok sizin itibarınızı zedeliyor -burada ben hepinizi asla kastetmem, kastedemem de hiçbirinizin günahını da almam ama- bu hepinizin itibarını zedeliyor. Yani AK PARTİ'den üç beş milletvekilinin böyle bir durumu çıkıyor ama AK PARTİ milletvekili sonuçta. Hakikaten Sayın Başkanın bu konuda duyarlı olmasını beklediğimizi söylemek istiyorum.

Bir de tabii, işte, muhalefet ya da sivil toplum kuruluşları, sendikalar, seslerini duyurmaya çalışır bütün demokrasilerde olduğu gibi; örneğin, Amerika'da Beyaz Saray'ın önünde eylemler yapılır. Ya, işte örneğin, baro başkanları geldiler, bizim Meclisin önünde eylem yapmaya çalıştılar -bakın, baro başkanları, illerin baro başkanları- bütün Meclisin etrafı kuşatıldı, biz olmasak -Meclisin yüz karasıdır- vallahi bank vermeyecekler, milletvekili dokunulmazlığımızı kullanarak zorla bank götürdük, çay götürdük vesaire.

Ayrıca, bakın, kadınlar geliyor Meclisin önüne; Sayın Başkan, vallahi, bunun kimseye zararı yok, gelsinler, eylem yapsınlar, kadınlar konuşmasını yapsınlar, baro başkanları konuşmasını yapsınlar; vallahi bir şey olmayacak. Sorun ne zaman çıkıyor biliyor musunuz? Aslında, bizim de hoşumuza gidiyor o eylemler, polis müdahale etmesi -çok çirkin görüntüler- haber oluyor, yoksa başka türlü haber olmuyor. Yani milletvekillerine karşı olağanüstü müdahaleler oluyor, işte ne bileyim...

Çok sert bir müdür vardı, çok sert bir müdür var; solcu görünce gözünden böyle ateş fişkırıyor, böyle nefret fişkırıyor; "Mukadder" diye, "Mukadder."

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) - Meşhur Mukadder!

VELİ AĞBABA (Malatya) – Meşhur Mukadder, evet. Tanıyorsunuz değil mi Mukadder'i? Mukadder'i tanımayan yok, sokağa çıkıp da Mukadder'i tanımayan yok, ben geldiğimden beri tanıyorum. 10 Ekim anmalarında İŞİD'den nefret etmeyen... O, çocuklarını kurban veren ailelerden nefret ediyordu, herkese saldıırıyordu.

Şimdi, biz ismini bilmiyoruz da hatırlayamadım, bu Ankara'da bir suç örgütü lideri yakalandı ya, kim o?

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Ayhan Bora Kaplan.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Onlar daha iyi bilir Vekilim.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Biz bilmiyoruz, siz biliyorsunuz.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Orası bilir!

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Cumhuriyet Halk Partisi biliyor!

VELİ AĞBABA (Malatya) – Ayhan Bora Kaplan'la ilişkisi olduğu için görevden alınmış yani...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba...

Bir saniye arkadaşlar...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, lütfen...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, bir mafyayla ilgili bir parti grubunu...

VELİ AĞBABA (Malatya) – İsmi bilirler, yani çok gazete okuduklarından dolayı...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bakın...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Tanımış olabilirler yani.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Cumhuriyet Halk Partisi biliyor.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Tanıyor olabilirler, ne diyeyim ya! Ben tanımıyorum yani!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Şimdi, neyse...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, bir saniye; değerli milletvekilleri, bir saniye.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Bize soru soruyor Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Kırkpınar...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, söz...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, sürenizi eklerim, bir saniye.

Şimdi, Sayın Ağbaba, mutlaka eleştiriler yapacaksınız ama bir mafyayı, AK PARTİ Grubuna, MHP Grubuna dönüp “Siz...”

VELİ AĞBABA (Malatya) – Hayır, böyle bir şey demedim Sayın Başkan.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Ama soruyorsun!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye değerli arkadaşlar...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Demedim, dedim mi ya?

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Biz bilmiyoruz, siz bilirsiniz!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Kırkpınar... Sayın Ök...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Ben tanımıyorum, belki tanırınız diye sordum ismini, ben de hatırlamadım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, bir müsaade edin.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Arkadan geldi cevap, çok enteresan!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ök...

Ya, Başkan benim, bir saniye arkadaşlar, çözeceğiz işi.

Şimdi, Sayın Ağbaba, bir gruba dönüp yani “Siz tanırınız.” demek doğru bir yaklaşım değil, sizi temiz bir dil kullanmaya davet ediyorum. Ben Parlamentoda hiçbir milletvekilinin bir mafyayla, mafya bozuntusuyla bir ilişkisi, ilintisi olacağını düşünmüyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Ben de demiyorum, lütfen orayı almayın; yani belki ismini bilirler diyorum. Rica ediyorum yani arkadaşlarımıza öyle bir haksızlık yapmayalım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Düzeltelim.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Yok, yok, size asla öyle bir haksızlık yapmam.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Düzeltelim.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

Sayın Ağbaba, devam edin, sürenizi de ekleyeceğim.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Şimdi, değerli arkadaşlar, Can Atalay’la ilgili de Sayın Meclis Başkanımızı duyarlılığa davet ediyoruz.

Bir de Sayın Başkanım, seçim döneminde, daha önce hiçbir seçim döneminde yaşanmayan -hiçbir siyasetçinin de birbirini suçlamadığı- montaj videolar yayınlandı. Bakın, bir tarafta Kemal Kılıçdaroğlu -milletvekili o zaman- diğer tarafta Murat Karayılan. Bu montaj videolarla PKK’nin müthiş reklamını yaptınız. Buradan hem Sayın Şeref Malkoç’a hem de Meclis Başkanımıza söylemek istiyorum: Bu videolarda Kemal Kılıçdaroğlu’yla bir terör örgütünü yan yana göstermek, ahlaksızlıktır;

bu ahlaksızlıktır. Ayrıca, şunu da söyleyeyim, dün de söyledim, her yerde söylüyorum: Kim terörle, teröristle resim vermişse, bir araya gelmişse dün, bugün, yarın Allah onun belasını versin ama bu videoları da yapıp yayınlayanların da Allah bin türlü belasını versin! Ya, bu, hakikaten siyasette yaşanacak bir durum değil ve bu nedenle bizim bu iktidarın meşruiyetini sorguladığımızı belirtmek istiyorum. Bununla ilgili bir adım atılmadı şimdiye kadar, hiçbir şey yapılmadı, onu da söyleyeyim ben size.

Şimdi, önemli bir konu, arkadaşlarımız gündeme getirdi ama Meclis Başkanımızdan danışmanların özel ricası. Sayın Başkanım, geçtiğimiz yıl Sayın Mustafa Şentop bir kanun teklifi vermişti ama o devam etmedi. Şimdi “Çalışanların bütçedeki payı azalıyor.” dedik, maalesef, danışman arkadaşlarımızın da on yılda maaşlarındaki kayıp yüzde 60’ı geçmiş durumda. Geçen seneki görüşmelerde bizzat ben gündeme getirmiştim, Çalışma Bakanı Sayın Vedat Bilgin de o dönem söz vermişti; Sayın Mustafa Şentop kanun teklifi vermişti ama maalesef yürümedi. Geçen seneden bu yana bir seçim geçti, seçimden sonra birçok danışman arkadaş işsiz kaldı; her çalışanın hakkı olan kıdem tazminatı ve işsizlik maaşını alamadılar. Yıllarca burada bizimle gece gündüz, birlikte mesai yapmış arkadaşların hak ettiği kıdem tazminatını...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

VELİ AĞBABA (Malatya) – Başkanım...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, fazlasıyla süre verdim size.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Başkanım, hemen...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Danışmanların meselesi için ilave bir dakika veriyorum ama herkese aynı metni vermiş danışmanlar; ona göre ortak bir çalışma var burada sanki.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Yani hakikaten kıdem tazminatının alınması konusunda sizlerden rica ediyoruz; gece gündüz çalışıyorlar. Biliyorsunuz, 6253 sayılı TBMM İdari Teşkilatı Kanunu’nun 30’uncu maddesinde milletvekili danışmanlarının çalışma kapsamı düzenlenmiş. İdari hizmet sözleşmesiyle çalışan kamu personeli sayılan danışmanlardan memur olmayanların kıdem tazminatı hakkı yok, işsizlik maaşı yok çünkü işsizlik primi kesilmiyor ve uzun çalışma süreleri var ancak fazla mesai hakları yok. Hiçbir güvenceleri yok, milletvekilinin resmen iki dudağının arasında. Meclis tarafından böyle bir sözleşmeye imza attırılıyor ki hak arama kapıları kapatılmış oluyor. Bu, Avrupa Sosyal Şartı’na, ILO’nun 158 No.lu Hizmet Sözleşmesi’ne, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ayrımcılık yasağını düzenleyen 14’üncü maddesine, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun “Ayrımcılık” ve “Ayrı Tutulma” başlığı altındaki eşit muamele görme hak ve hürriyetlerinden yararlanma ilkelerine aykırıdır. Lütfen, Mecliste, 600 milletvekili var, hepsi olsa toplam topu topu 1.800 danışman var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Tamamlayın.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Bitiriyorum.

Bu konunun dikkatinize alınmasını ve devam eden, kangren olmuş bu sorunun sizin Meclis Başkanlığımızda çözülmesi umudunu bütün danışmanlar...

Başkanım, mikrofonu açmamışsınız.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Veli Bey, açınca uzuyor çünkü iş

VELİ AĞBABA (Malatya) – Yok, bitiriyorum.

Ama şimdi, Sayın Şeref Malkoç’a iki laf söylemem lazım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Bu danışmanlar konusunu sizin vicdanınıza havale ediyoruz, başka bir şey demiyoruz yani arkadaşlar konuştun.

Sayın Şeref Malkoç da saygın da bir siyasetçidir, eski Trabzon Milletvekilidir. Yanlış hatırlamıyorsam, Saadet Partisinden veya Refah Partisinden milletvekilliği yapmıştır; kendisi daha sonra AK PARTİ kontenjanından Yüksek Seçim Kurulu üyeliği yapmıştır, sonra da Kamu Başdenetçisi olmuştur. Şimdi, tabii, sadece keşke Sayın Şeref Malkoç olsa; Şeref Malkoç’u uzun yıllardır izleyen bir siyasetçiyim ama maalesef... Örneğin, bu Kurumda Kamu Denetçisi Yahya Akman 2002, 2007 ve 2011 yıllarında milletvekilliği yapmış; Kamu Denetçisi Fatma Benli Yalçın 2015-2018 yılları arasında milletvekilliği yapmış; Kamu Denetçisi Celile Özlem Tuncak’ın kendisi değil ama eşi AKP milletvekilliği yapmış.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – On beş dakika oldu ya! Yüzde 50 artış yaptık yahu!, yüzde 10 herkese söz veriyoruz.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Ya, Başkanım, lütfen...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Tamam da enflasyon oranından bile daha fazla artırdım ya.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Liste uzun, ne yapısın?

VELİ AĞBABA (Malatya) – Bir dakikayı geçmeyecek.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Şimdi, Sayın Başkanım, siz de elinizi vicdanınıza koyun, yani hepimiz bu Denetçilik Kurumuna nasıl güveniniz! Sizin şahsınızla ilgili bir şey demiyorum ama hepiniz AK PARTİ’de siyaset yapmış insanlarsınız. Dolayısıyla hiç olmazsa, arada numune, böyle farklı siyasi görüşlerden insanlar da alırsanız belki o kurumun da itibarı biraz artar diye düşünüyorum.

Ayrıca, geçtiğimiz dönemlerde hep gündeme getirdik. Bakın, sadece bu Cumhuriyet Halk Partililere yapılan haksızlık değil, AK PARTİ’li ailelerin çocuklarına da MHP’li, HDP’li ailelerin çocuklarına da haksızlık yapıyor. Yüksek puan alıp da atanamayan, elenen mülakatta atanamayan insanlarla ilgili lütfen bu konuyu dikkatten kaçırmayın. Çünkü biliyorum ki bu iktidar sağ olsun bir konuda ayırım yapmıyor; AKP’li fakir aileler ile CHP’liler, CHP’li fakir çocuklar, fakir aileler, HDP’li, İYİ Partili fakir aileler arasında ayırım yapmıyor Allah için! Kimi alıyor? Kendi yandaşını, il başkanının, milletvekilinin vesairenin yakınlarını alıyor. Bu konuyu da sizin vicdanınıza havale ediyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

VELİ AĞBABA (Malatya) – Hakikaten büyük mağduriyet var, büyük sorun var; bunu da dikkatine sunuyorum.

Başkanım, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi de Sayın Gürban, sizin söz talebiniz var sanırım.

Süreniz on dakikadır.

Buyurun.

MEHMET MUSTAFA GÜRBAN (Gaziantep) – Sayın Başkan, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Komisyonumuza teşrif eden bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

İsrail’in Gazze’de kadın, çocuk, yaşlı demeden sivilleri hedef alan bombalamaları devam ediyor. Ölen sivillerin sayısı basına yansıyan bilgilere göre 7 bini geçmiş durumda; bunlardan 2.913’ü çocuk, 1.709’u kadın, 101’i sağlık çalışanıdır. Bu rakamlara bakıldığında, açıkça ifade etmek gerekirse İsrail,

savaş suçu işlemektedir; bunun katliamdan bir farkı yoktur. Netanyahu günümüzün Hitler'i olmuştur. Başta Türkiye ve bölge ülkeleri olmak üzere tüm dünya bu katliama "Dur!" demek için gerekli adımları atıp Birleşmiş Milletler Genel Kurulunu toplamalıdır.

Cumhuriyetimizin 100'üncü yıl dönümüne iki gün kalmasına rağmen siyasi iktidar tarafından 100'üncü yıla yakışır şekilde herhangi bir program veya heyecan oluşturulamamıştır. 100'üncü yıl kutlamaları çok daha farklı ve özenli olması gerekirken rutin programlarla geçitirilmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin hazırlamış olduğu program hepimizin maillerine geldi. Hazır Meclis Başkanımız da buradayken sormak istiyorum: Gerçekten, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100'üncü yıl kutlamalarına layık görülen program bu mudur? Bu program için planlanan süre ne kadardır, bir saat mi iki saat mi? Cumhuriyetimizin 100'üncü yılı kutlamalarının yurdun dört bir yanında en az bir hafta büyük coşkuyla kutlanacak programlar tertip edilerek yapılması gerekirken bunun yerine, bir gün önce 28 Ekim'e Filistin'e destek mitingi planlanmıştır. Tabii ki Filistin'e destek mitingi yapalım ama sizce de bu, günü manidar değil mi? Bir hafta önce Filistin'de aynı katliam, aynı vahşet yok muydu veya bir hafta sonra bu miting yapılamaz mıydı? Siz her ne kadar cumhuriyetimizin 100'üncü yılını önemli görmesiniz, halkımızla birlikte cumhuriyetimizin 100'üncü yılına yakışır şekilde coşku ve büyük gururla kutlamalar yapmasanız da biz bunları kendi partilerimiz ve çevremizde yapmayı planlıyoruz; büyük bir şekilde, cumhuriyetimizin 100'üncü yılına yakışır şekilde coşkuyla kutlayacağız. Bu vesileyle, Cumhuriyet Bayramı'mızı kutluyorum, cumhuriyeti bize armağan eden Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü ve aziz dava arkadaşlarını saygı ve minnetle anıyorum.

Meclis faaliyetlerini iki kısımda ele almamız gerekiyor; birincisi yasama faaliyetleri, ikincisi Meclis personelinin yaşamış olduğu sorunlar.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yasama ve denetim faaliyetlerini etkisiz kılmıştır. Bakanlık kuruluş ve teşkilat şemalarının artık Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle düzenlenmesi Meclisin itibarına gölge düşürmüştür. Bunun en açık kanıtı, İYİ Parti Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu olarak verilen 931 soru önergesinin sadece 286'sı cevaplandırılmıştır. Cevaplanan soru önergeleri genellikle son derece yalın, ciddiyetten uzak şekilde cevaplanmıştır.

Örneğin, deprem felaketinin ilk iki günü borsada kapatılma kararı alınmamıştır, 3'üncü gün ise öğlen seansı sonrası borsa kapatılıp sadece 3'üncü gün sabah seansı yapılan işlemler iptal edildi, oysa 1999 Gölçük depremi sonrası Borsa İstanbul ivedilikle kapatılmıştı. Depremi Gaziantep'te yaşamış, haftalarca bölgede mücadele etmiş bir milletvekili olarak... Maalesef, deprem bölgesindeki borsa yatırımcılarının iki günde kaybı tahmini olarak 56 milyar TL'dir. Felaketin yaşandığı ilk üç gün deprem bölgesinde hemen hemen hiç kimse Borsa İstanbul'da işlem yapamamıştır; tabiri caizse böyle bir acı yaşanırken, vatandaşlarımız enkaz altında hayatlarıyla mücadele ederken borsada işlem gören varlıkları Borsa İstanbul'da âdeta yağmalanmıştır. Böyle bir elim hadiseyi soru önergesiyle Hazine ve Maliye Bakanımız Sayın Mehmet Şimşek'e sordum. Gelen cevap ise konunun ehemmiyetine yakışmayan hatta cevap bile olmayan, sadece bir soru önergesi adı altında yazışmadan ibaret kaldı. Aslında bu cevaptan benim çıkarttığım mana şu: "Millet iradesiyle seçilen vekillere değil, ben hesabı saraya veririm." demektir. Hesap verilebilirlik, şeffaflık olmadığı sürece toplumsal menfaat değil, şahsi ve keyfi yönetim ve karar mekanizması gelişmektedir.

Türkiye'de yasama faaliyetleri maalesef etkinliğini kaybetmiştir, Meclis yeterince sağlıklı bir ortamda yasama faaliyetlerini sürdürememektedir. Şahsen, Meclis Başkanı Sayın Numan Kurtulmuş ve Komisyon Başkanımız Sayın Mehmet Muş'un torba kanunlarla alakalı tavrını çok anlamlı bulmuştum

ilk başta. Âdeta iktidar tarafından bir gelenek hâline getirilen, genelde birbiriyle bağlantısı olmayan çok sayıda maddenin birleştirilip kanun hâline getirilmesi yasama faaliyetlerine ilişkin ciddiyeti de gözler önüne sermektedir. Ülkemizle alakalı alacağımız kararları bu kadar basite indirgememeliyiz.

Sayıştay, ülkemizin en güzide ve en önemli kurumlarından bir tanesidir; Sayıştayın, faaliyetlerini sürdürürken müdahale edilmeden bağımsız ve tarafsız kalması sağlanmalıdır; Sayıştay, benim nazarımda tüyü bitmemiş yetimin hakkını gözeten, sahip çıkan kurum olmalıdır; Sayıştay, her türlü siyasi baskıdan uzak tutulmalıdır. Bütün kamu kurum ve kuruluşlarımız tek bir kuruşun dahi hesabını Sayıştaya verebilmelidir. Sayıştayın elindeki denetleme gücünü alırsak veya kısıtlarsak usulsüzlüklerin, yolsuzlukların önüne geçemeyiz.

Bir diğer önemli husussa Mecliste çalışan personelin sorunlarıdır. Sözleşmeli ve geçici statüde çalışanların kadroya geçişi sağlanmalıdır, yıllarca büyük bir fedakârlıkla çalışan, ülke siyasetine katkı sağlayan, kamuda çalışmayan parti grubu ve milletvekili danışmanlarının iş sonu tazminat hakkı olmalıdır. Sözleşmeli kamu ve belediye personeli kadroya geçirilmişken aynı uygulama Mecliste çalışan sözleşmeli personel için de uygulanmalıdır.

Mecliste çalışan 4/B personeli arasında maaşlarda eğitim farkı vardır. Bildiğimiz kadarıyla 4/D personeline bu uygulama yok. Aynı şekilde 4/D personeli arasında da eğitim farkı olmalıdır. Bilindiği üzere, kurumlarda görevde yükselme sınavları olmaktadır. Yine, yanlış bilmiyorsa 4/D personelimizin görevde yükselme olanağı da yoktur; bunun da giderilmesi gerekmektedir.

Başka kamu kurumlarında 4/D personeli milletvekili danışmanı olarak çalışabilirken Mecliste 4/D'li personelimize bu hak tanınmamaktadır. Bu durum Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırıdır.

Başbakanlık kapatıldıktan sonra Başbakanlıktan Meclise gelen personel ile aynı işi yapan ve kadrosu aynı olan Meclis personelinin maaşları eşit değildir. Bu durum, eşit işe eşit ücret ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Bu hususlar, iş ortamındaki huzursuzlukları giderilecek şekilde, yasal düzenlemelerle hayata geçirilmelidir. Meclisimizin, esasında, bir ayna olması gerekmektedir. Muhakkak personelimiz eğitim almaktadır. Affınıza sığınarak Sayın Meclis Başkanımıza sormak istiyorum: Acaba Meclis çalışanları 2023 yılında hangi eğitimleri almıştır? Kurum yönetmek orkestra şefliğine benzer, ekibin kalitesini yükselten, ahenk içinde çalıştıran yöneticilere ihtiyacımız var. Biz milletvekillerine düşen sorumluluk ise hizmet aldığımız ve almaya devam ettiğimiz personelimize ve yöneticilerimize karşı akılcı, sabırlı ve şefkatli olmalıyız. Sendikalar aracılığıyla gündeme getirilen konuları, itirazları isyan olarak görmeyip meselelere duyarlı ve sakin bir şekilde yaklaşmalıyız. Özellikle, sürekli üzerinde durduğumuz adalet, eğitim ve özgürlüklerle alakalı güzel gelişmelerin olduğunu öncelikle Meclisimizde göstermeliyiz. Aksi takdirde vatandaşlarımız sadece bize olan inançlarını değil, geleceğe olan inançlarını da kaybedeceklerdir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Aksu, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) - Teşekkür ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Saygıdeğer Başkanı, Sayın Başkan, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayın Sayıştay Başkanı, Kamu Başdenetçisi, kıymetli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Meclis Başkanımıza ve kurum başkanlarına sunumları için teşekkür ediyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, ordular kurup yöneten, Millî Mücadele'yi zaferle taçlandıran, 15 Temmuzda işgalcilere direnen ve istila emelleri karşısında devleşen Gazi bir Meclistir.

Türk milletinin tam bağımsız yaşama iradesinden doğmuş olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi ve hukuki altyapısının hazırlandığı dönemin de başlangıcı olmuştur.

29 Ekim 1923'te kurulan cumhuriyet, millî birlik içinde 100'üncü yılına ulaşmıştı. Bu vesileyle, pazar günü idrak edeceğimiz cumhuriyetimizin 100'üncü yıl dönümünü, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nı şimdiden kutluyor; cumhuriyetimizin kurucusu, Meclisimizin ilk Başkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere tüm millî mücadele kahramanlarını, şehit ve gazilerimizi, Meclisimizin merhum üyelerini ve aziz ecdadımızı rahmet ve saygıyla anıyorum

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluş döneminin ardından çok partili hayata geçildikten sonra yetmiş iki yıl uyguladığı parlamenter sistemden 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan halk oylamasıyla Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçmiştir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle yasamanın etkinliği artmıştır, kanun teklif etme yetkisinin münhasıran milletvekillerine verilmesi, yürütmenin bütçe teklifi dışında kanun tasarısı verme yetkisinin olmaması ve kanun hükmünde kararname müessesesinin kaldırılması Anayasa'nın 7'nci maddesindeki "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez." hükmünün tam manasıyla hayata geçirilmesini mümkün kılmıştır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi asli fonksiyonlarına dönmüş, etkinliği artmıştır. Meclisin rolü hem yasama hem de denetim işlevi bakımından güçlenmiştir. Nitekim, yasama ve denetim faaliyetlerine ilişkin uygulama sonuçları bunu teyit etmektedir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, Türkiye'ye özgü, diğer başkanlık sistemlerine göre rasyonelleştirilmiş Türk tipi bir başkanlık modelidir.

Sayın Temelli'ye cevap olsun diye söylemiyorum ancak bu genel anlamda da eleştirilen bir konu dolayısıyla bu meseleyi deve veya kuş ikileminde değerlendirmenin doğru olmadığını biz düşünüyoruz; tam tersine, başka başkanlık sistemiyle yönetilen ülkelerde rasyonel olmayan, bize göre yanlış olan bazı düzenlemelerin, bazı uygulamaların bize uygun hâle getirilmesinin doğru olduğunu düşünüyoruz.

Başkanlık sistemi, yapısı gereği doğrudan demokrasiyi öne çıkaran, katı kuvvetler ayrılığına sahip bir sistemdir. Yeni sistemin hukuken ve fiilen uygulanmaya başlandığı 9 Temmuz 2018 tarihinden sonra Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine uyum düzenlemeleri Meclisimizde genel olarak yapılmış, teşkilatlanma başta olmak üzere idarenin işleyişine dair hususlar ayrıca tanzim edilmiştir. Birinci dönemi tamamlanan yeni sistemin önümüzdeki döneminde sistemin tamamlayıcı unsurlarına ilişkin düzenlemelerin yapılmasına devam edilmesi gerekmektedir. Bunlardan özellikle ikisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ve Meclis Teşkilat Kanunu Meclisimizle doğrudan ilgilidir. Daha evvel de ifade ettiğimiz gibi Meclis İçtüzüğü'nün Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle bütünüyle uyumlu hâle getirilmesi gerekmektedir. Yasama kalitesi ve etkinliğinin artırılması, yasama-yürütme ilişkisinin uygulamada netleştirilmesi, kesin hesap komisyonu oluşturulması, komisyon odaklı bir yasama faaliyeti yapılması ve komisyon çalışmalarında katılımın daha etkin hâle getirilmesi gibi hususların yer alacağı iç tüzük düzenlemesinin yapılması ihtiyacı hâlen devam etmektedir. Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi idari kapasitesinin yeni sistemin doğasına uygun olarak güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla bazı adımlar atılmış, iç düzenlemeler yapılmış olsa da hem personel hem de teşkilat yapısının buna uygun olarak düzenlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu doğrultuda 6253 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı İdari Teşkilatı Kanunu'nda yapılacak değişikliklerle kanun yapma ve kanun

teklif etme kapasitesini arttırmak için milletvekillerinin verecekleri kanun teklifleriyle ilgili sağlıklı bir etki analizi sunabilecek, Bütçe Komisyonuna tarafsız ve teknik raporlama yapacak bir birimin oluşturulması amaca hizmet edecektir.

Diğer yandan, bize göre, sizin de sunumunuzda açıklıkla ifade ettiğiniz gibi, cumhuriyetimizin yeni yüzyılına katılımcı, kapsayıcı, yeni, sivil bir Anayasa'yla girerek bu sürecin taçlandırılması 28'inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinin nihai hedefi olmalıdır. Milliyetçi Hareket Partisi olarak Cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemini kurumsallaştıracak yeni bir Anayasa yapılmasını gerekli görüyoruz, Türkiye'nin demokratik, yeni bir Anayasa için uygun bir iklime sahip olduğunu değerlendiriyoruz. Nitekim partimizce Cumhuriyetimizin 100'üncü yılında 100 maddelik yeni anayasa çalışması tamamlanarak 4 Mayıs 2021 tarihinde Genel Başkanımız Sayın Devlet Bahçeli Bey tarafından kamuoyuna duyurulmuştur.

Bir başka önemli konu da siyasetin, siyasetçinin ve tümüyle devlet düzeninin saygınlığını geliştirmek için siyasi etik kurallarına uygun davranan bir Parlatentonun tesis edilmesi, bu amaçla siyasi etik yasası çıkarılması ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde siyasi etik komisyonu oluşturulmasıdır. Parlatentonun en önemli görevlerinden biri kamu harcamalarının denetlenmesi yani bütçe hakkı yetkisidir. Mali harcamaların denetiminin etkin ve sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için daimî ihtisas komisyonların yeniden yapılandırılmalı, bu çerçevede Bütçe Komisyonu ödeneklerin tahsisıyla görevlendirilirken denetim işi daimî bir ihtisas komisyonu olarak kurulacak olan kesin hesapları inceleme komisyonu tarafından yapılmalıdır.

Sayın Başkanım, önceki yıllarda da gündeme getirdiğimiz, burada da çeşitli milletvekili arkadaşlarımızın gündeme getirdiği personele ilişkin bazı meseleler var. Bunların aslında birçoğu -geçtiğimiz dönemlerde dile getirdiğimiz problemler- çözüldü, çözüme kavuşturuldu ancak bu, danışmanlar meselesi önemli. Kuşkusuz, danışmanların bir memur hukukuna tabi olması beklenemez, böyle bir şey doğru da değil, kesinlikle yanlış olur çünkü statüsü belirleyen birtakım unsurlar var; bunların başında da memuriyete, kamuya, giriş gelir. Biz eğer herhangi birisini istediğimiz gibi danışman olarak alabiliyorsak bunu diğer memuriyetten ayıran farklılıklar da olmalıdır çalışma şartları itibarıyla ama burada eksik olan bir tane husus var, o da görev sonunda bir iş sonu ödentisinin verilmiyor olmasıdır. Bu, iş hukukunun evrensel normlarından biridir. Dolayısıyla bence sadece bu eksikğin giderilmesi bu meselenin halli açısından yeterli olacaktır diye düşünüyorum.

Değerli milletvekilleri, Sayıştay, Anayasa'nın 160'ıncı maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi adına kamu idarelerinin ve sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını denetlemek ve kesin hükme bağlamakla görevlidir. Bütçe hakkının kullanılması, kamu mali yönetim sisteminin belirlenen usullere uygun şekilde denetlenmesi sorumluluğunu da beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda, Sayıştay, kamu menfaatlerini koruma ve idarenin denetim yoluyla geliştirilmesini temin bakımından son derece önemli bir fonksiyon ifa etmektedir. Bu kapsamda kurumlarla yapılan iş birliğiyle kamu idarelerinde tespit edilen bulgu rakamları bir önceki yıla göre yüzde 34 oranında azalmıştır. Ayrıca 2021 yılına ait bulguların yüzde 70'inin 2022 yılına ait raporlarda yer almamış olması önemli bir gelişme olmuştur. Bunun yanı sıra raporlarda bulgu konusu yapılan hususlara bakıldığında muhasebe kayıtlarında yapılan hatalar başta olmak üzere personel mevzuatına ilişkin iş ve işlemlerde yapılan hataların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kapsamda önümüzdeki dönemde kalkınma planında da ifade edildiği gibi kamuda yapay zekâ uygulamalarının geliştirilmesiyle sistemsel bir yapı kurulmasının mali risklerin tanımlanmasına ve azaltılmasına yardımcı olabileceğini düşünüyoruz.

Diğer yandan, özellikle, İhale Kanunu'na aykırı işlem yapıldığı hâlde bulgu olarak bunların sadece ifade ediliyor olmasının da bir nedeni ve bir açıklamasının olması gerekir diye düşünüyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Aksu, ilave bir dakika süre veriyorum.

Buyurun lütfen.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Çünkü yine sizin hazırladığımız raporların özetinde bunlar bulgu olarak ifade edilmiş ciddi konular gibi görülüyor ama bunların bir soruşturmaya konu edilmediği anlaşılıyor.

Kamu Denetçiliği Kurumu hakkında da birkaç şey söylemek istiyorum. 2012 yılında 6328 sayılı Yasa’yla kurulup 2013 yılından beri faaliyetlerini sürdüren Kurum on yıl sonunda önemli bir mesafe katetmiş görülmektedir. Geçen yıllarda dile getirdiğimiz iki temel konudan biri kamuoyunda Kurumun farkındalığının artırılması, ikincisi de kurumların kararlarını uygulama oranının artırılmasıydı. Geldiğimiz noktada bu konularda önemli ilerleme kaydedildiğini görüyoruz. Sizin bir toplantıdaki ifadelerinizden anladığımız kadarıyla bu oranın yüzde 80’e çıkmış olduğunu görüyoruz; bu da memnuniyet verici.

Kurulmasını Türkiye’de gündeme taşıyan ilk siyasi partilerden biri olarak faaliyetlerinizin hak arama bilincinin artmasına, idari uyumsuzlukların azalarak uygulamanın istikrar kazanmasına ve yargı yükünün hafiflemesine katkı sunduğunu düşünüyoruz. Bununla birlikte tecrübeler ışığında Kurumun amaçlarına daha iyi hizmet etmek amacıyla ilave mevzuat düzenlemelerinin yapılmasının da mümkün olabileceğini değerlendiriyoruz.

Bu düşüncelerle, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve kurum bütçelerinin ülkemize, milletimize ve kurumlarımıza hayırlı olmasını diliyorum, sizleri saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Aksu, teşekkür ediyorum.

Şimdi de Sayın Türel, size söz vereceğim.

Buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Türkiye Büyük Millet Meclisimizin Değerli Başkanı, Değerli Sayıştay Başkanı, Kamu Başdenetçisi, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, iki gün sonra cumhuriyetimizin ilanının 100’üncü yılını kutlayacağız ve bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçesini görüşüyoruz. Yüz üç yıl önce Ankara’da kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi, o zamanki adıyla Büyük Millet Meclisi hem Ulusal Kurtuluş Savaşı’nı başarmış hem de aynı zamanda cumhuriyeti ilan etmiş bir Meclistir. O yüzden Türkiye’de Parlatentonun, Türkiye Büyük Millet Meclisinin önemi çok büyüktür, her şeyden de önemlidir. Bunun, bu önemin gereğini yerine getirmek de hepimizin, bizlerin milletvekili olarak ve sizlerin de Türkiye Büyük Millet Meclisinin yöneticileri olarak sorumluluğudur diye düşünüyorum ki biraz önce yüz üç yıl önceden bahsettim, o Gazi Meclis bütün yetkileri kendinde toplamıştır ve literatürde “meclis hükümeti” denilen bir sistemle bu başarıları elde etmiştir.

Ben, cumhuriyetimizin 100’üncü yılında, Ulusal Kurtuluş Savaşı’mızı başaran ve cumhuriyetimizi kuran başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk, silah arkadaşları, Gazi Meclisimizin üyeleri, bu uğurda canını veren şehitlerimizi ve kahraman gazilerimizi saygıyla ve minnetle anıyorum.

Şimdi, tabii, konuşurken aslında, burada, Plan ve Bütçe Komisyonunda yaptığımız toplantılarda sık sık bu hükümet sistemine geliyor konu. Şimdi, şöyle: 3 tane hükümet sistemi var literatürde; başkanlık sistemi, parlamenter sistem ve yarı başkanlık sistemi. Onun dışında başka bir sistem yok.

Bugün Türkiye'nin uyguladığı sistem bu 3 sistem de değil, tamamen kendine özgü -âdetâ, biz ona çoğu zaman ucube bir sistem diyoruz- bir sistem. Güçler ayrılığının olmadığı, yasama, yürütme ve yargının tek bir kişinin şahsında birleştiği bir sistemle Türkiye yönetiliyor. Buna kesin ve net bir biçimde karşıyız. Bazen arkadaşlarımız "Türkiye başkanlık sistemine geçti." diyorlar ama şunu hatırlatmak isterim; başkanlık sisteminde katı güçler ayrılığı vardır; hem başkanın hem oradaki parlamentoların seçilmeleri, seçilme tarihleri, seçilme usulleri, çalışmaları, görev ve yetkileri ve birbirleri üzerindeki denetimleri açısından baktığımız zaman, başkanlık sistemi son derece katı bir kuvvetler ayrılığını ortaya koymaktadır fakat bizim sistemimizde, dediğimiz gibi, böyle bir ayrılık yok, bütün güçler, baktığımız zaman, âdetâ bir kişinin şahsında birleşmiştir; bu son derece yanlış bir sistem.

Diğer taraftan, şunu söylemek gerekir: Türkiye'nin tarihsel deneyimi, Türkiye'deki siyasi partilerin yapısı, Türkiye'nin siyasi kültürü ve gelenekleri de parlamenter sistem içinde şekillenmiştir. Yaklaşık yüz elli yıla dayanan, Birinci Meşrutiyet'ten başlayan bir parlamenter sistem geleneği vardır. Bu parlamenter sistemi güçlü tutmak, Parlamento'yu etkin kılmak bu açıdan çok önemlidir diye düşünüyorum ve yapılan kanunların, Parlamento içinde kanunların, kanun yapım süreçlerinin, görüşülmesi, yasalaşması süreçlerinin de çok daha etkin bir biçimde yapılmasını gerekli kılar.

Biz "güçlendirmiş parlamenter sistem" diyoruz. Oradaki "güçlendirilmiş"ten kastımız şu, İç Tüzük'teki bir kısım değişikliklerle muhalefetin yetkilerinin, söz hakkının artırıldığı bir sistemi söylüyoruz. Daha katılımcı, daha çoğulcu bir demokratik modele geçmek Türkiye'nin önündeki en büyük hedef olmalıdır diye düşünüyorum. Bugün, baktığımız zaman, dünyada da zaten parlamenter sistemin, temsili demokrasinin krizi yaşanıyor. Bu anlamda da bu sistemi daha demokratik kılmak, kanun yapım süreçlerine sadece Parlamentodaki siyasi partilerin değil, onun dışındaki toplumsal kesimlerin de katılacağı bir yapıya dönüştürmek Türkiye'nin geleceği açısından son derece önemlidir. Bu yüzden, bugün, Türkiye'de uygulanan sistemin ne başkanlık sistemi ne de yarı başkanlık sistemi olduğunu belirtmek isterim.

Şimdi, tabii, işin başka bir tarafında da -zamanımıza da bakıyorum Sayın Başkan, herhâlde tolerans göstereceksiniz- parlamento hukuku konusu var. Sonuç itibarıyla, Ulusal Kurtuluş Savaşı'mızı da başaran ve öncesinde de yaklaşık yüz elli yıllık geçmişi olan Parlamentonun bir kısım temel metinleri var. 1877 tarihli Heyet-i Ayan Nizamname-i Dâhilisi, 1927 tarihli TBMM Dâhili Nizamnamesi ve en son, şu anda da yürürlükte olan, meri olan 1973 tarihli İç Tüzük var. Ayrıca da yazılı hukuk kurallarının dışında, Meclisin gelenekleri, teamülleri var ve buna göre, Meclis, Parlamentoda kanun yapım tekniklerini belirlemiş, şekillendirmiş.

Bununla birlikte, özellikle son yıllarda, bu Meclisin çoğunluğunu oluşturan AKP iktidarlarının, parlamento hukukunun temel kurumlarını ve kurallarını ciddi anlamda aşındırdığını söylemek istiyorum. Buna ilişkin birkaç uygulamayı da vermek istiyorum. Mesela, bunların en başında gelen, torba kanun uygulamasıdır Sayın Başkan. Bu, torba kanun uygulaması son derece yanlış bir uygulamadır. Birbirleriyle ilgisiz olan birçok kanun maddesinin getirildiği, hatta Komisyonda görüşüldüğü zaman verilen birtakım önergelerle bunların iyice genişlediği ve bunların hepsinin bir bütünlük içinde görüşülmesini zorlayan bir sistem. Biz buna karşıyız, yıllardır da karşıyız. Aslında baktığımız zaman şunu görüyoruz geçmiş dönemlerde: Ben 24'üncü Dönem milletvekiliydim, orada da gene o dönemki Başkanımız, sonraki dönemlerde de hep izledim, konuşulduğu zaman "Torba kanun uygulamasına karşıyız." deniyor ama ne hikmettir torba kanun uygulaması devam ediyor. Daha on gün-on beş gün önce gene bir torba kanun geldi içinde daha çok turizmle ilgili bir kısım maddelerin var olduğu, temel anlamda normalde de başka bir komisyona gitmesi gereken bir kanun Plan ve Bütçe Komisyonuna geldi. Bu torba kanun uygulaması şu açıdan da yanlıştır, şunu söyleyelim, hem ülkemizde hem dünyada kanun teknikleri

açısından iki tip kanun var: Kod kanun ve çerçeve kanun. Kod kanun kendi içinde bütünlüğü olan bir görüşme sistematığıdır, aynı konuyla ilgili maddeler birliktedir; çerçeve kanun ise birbirleriyle ilişkisiz olan kanunlardır. Bu ikisi bir kere hiçbir şekilde bir araya gelmez, oysa bize en son gelen ve iki gün önce, üç gün önce Genel Kurulda da yasalaştırdığımız torba kanunda hem kod maddeler vardı -ki yaklaşık 7 maddeydi- hem de toplam 33 madde, geri kalan 26 madde de bu çerçeve kanunundan oluşuyordu. Böyle bir kanun sistemi yok, yani mevzuatımızda da yok, Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'e de aykırı fakat ilginç biçimde Parlamento bu uygulamaya devam ediyor. Bu konuda da Meclis Başkanı olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yönetimi olarak bundan sonra torba kanun uygulamalarına izin vermemenizin önemli olduğunu düşünüyorum. Ayrıca şunu da söylemek gerekiyor: Parlamento hukukunda Türkiye legalistik yani mevzuat eksenli sayılan ülkelerden biri, bu açıdan da baktığımızda bugünkü uygulamanın aslında hukuki bir temeli de yok.

Diğer taraftan, ciddi bir sorun da bu esas komisyon-tali komisyon sorunu. Bakın, gene en son gelen kanun bize esas komisyon olarak geldi, hâlbuki konunun bizimle ilgisi yoktu. Burada yapılırken, sevk edilirken kanunlar sonuç itibarıyla bu Komisyona geldi, hatta burada da tartıştık. Sonuçta İç Tüzük buna cevaz veriyor, TBMM İçtüzüğü'nün 34'üncü maddesi diyor ki: "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dâhilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir." Yani aslında İç Tüzük'ümüz bir sürü şeyi almış, içermiş fakat ne yazık ki uygulamada bu kanuni hükümlere, İç Tüzük hükümlerine uyulmuyor. Nasıl Türkiye'nin Anayasası varsa Meclisin anayasası da Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'dür, fakat ısrarla uyulmadığını ve buna ilişkin kuralların ihlal edildiğini görüyoruz.

Gene başka bir problem: Tali komisyonların çalışmaması. Örneğin son gelen torba kanun bizimle ilgili olmamasına rağmen bize geldi asli komisyon olarak, tali komisyon olarak da Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonuna gitti fakat ilgili komisyon, tali komisyon çalışmadı. Hâlbuki Meclis İçtüzüğü'nde tali komisyonların çalışmaması diye bir şey yok, İç Tüzük'ün 23'üncü maddesi ve 37'nci maddesi son derece açık fakat çalışmadılar. O zaman Meclisteki ihtisaslaşmanın ne önemi kalıyor? O zaman neden komisyonları kuruyoruz? O zaman bütün komisyonları lağvedelim, bir tek Plan ve Bütçe Komisyonu olsun. Buradaki amaç ihtisaslaşma, konunun uzmanı insanların, o konuyla ilgili milletvekillerinin o komisyonda olması; komisyonda çalışanların, uzmanların, komisyon kadrosunun, personelinin de gene o konuyla ilgili hem hafızaya sahip olmuş olması hem de o konuda gerekli bilgi ve birikime sahip olmasıdır ve sonuç itibarıyla bunun için komisyonlar var. E, bu komisyonları, uymadığımız zaman buna, dediğim gibi ya asli komisyon olarak gitmemesi gereken komisyona gittiğinde, tali komisyon olarak görüşülmesi gerekirken görüşülmediği zaman bu olmuyor. Hâlbuki şu olabilir, ne var sonuç itibarıyla...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türelî, ilave süre veriyorum size.

Buyurun lütfen.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Hâlbuki ne acelemiz var, önemli olan kanunların hızlı yapılması değil; tabii ki belli bir hız olacak, elbette geciktirme olmamalı ama sonuç itibarıyla onların doğru bir biçimde çıkmasına ihtiyaç var. Ama biz şunu görüyoruz, geçmiş dönemde de gördük: Bir kanun çıkıyor, arkasından gene başka bir torba kanunda o kanunla ilgili maddeler geliyor, "Ne oldu, daha yeni konuştuk?" diyoruz. Diyorlar ki bize: "Biz unutmuşuz birtakım şeyleri, bunları, şimdi unuttuklarımızı ekledik." Ya da son dönem olduğu gibi,

son torba kanunda da olduğu gibi normalde Parlamentonun yapması gereken kanunlar Cumhurbaşkanını kararnemeleriyle düzenlendiği için Anayasa Mahkemesinin iptal kararları var, Şimdi o iptal kararları yerine getiriliyor. Bu kadar verimsiz bir çalışma sistemi olmaz.

Bakın, parlamento hukuku Şu anda dđnyanın her yerinde de ders olarak okutuluyor, bizde de lisans, yüksek lisans ve doktora dersi olarak okutuluyor yani o parlamento hukukunu anlatırken tabii ki bizim Anayasa'ya ve İ Tüzük'e bakıyorlar.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bitireceğim Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Onları temel ders notları olarak izliyorlar. Oraya baktığı zaman başka, uygulama başka. Yani bu açıdan Parlamentonun itibarının yeniden sağlanması son derece önemli.

Son bir sıkıntı da yine, aşağıda, Genel Kurulda, özellikle torba kanun formatında gelen kanun tekliflerinin temel kanun olarak görüşülmesi. Temel kanun olarak görüŐmenin kendi içinde bir bütünlüğü olur, bölümler hâlinde oluyor, biliyorsunuz, maddelerde konuŐulmuyor ancak önerge verdiğinizde konuşuluyor. Arkadaşlarımız bölüm üzerine çıktığı zaman, neyi konuŐacaklarını ŐaŐırıyorlar çünkü birbiriyle ilgisiz o kadar çok düzenleme var ki bunun içinde. Bu anlamda, Parlamentonun görevini en iyi biçimde, en liyakatli biçimde yapmasına ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türelî, teşekkür ediyorum.

Sayın Erdem, buyurun lütfen.

Süreniz on dakikadır.

ORHAN ERDEM (Konya) – Çok Değerli Büyük Millet Meclisi Başkanım, Komisyon Başkanım, çok değerli milletvekili arkadaşlarım, Sayıştay ve Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanım, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Bütçe görüŐmelerimiz hayırlı olsun.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımızın her zaman vurguladığı yeni anayasa konusunu çok önemsiyorum bir milletvekili olarak, sizlerin de milletvekili olarak çok önemsediniğini biliyorum. Allah bize bir yüzyılı tamamlayan bir cumhuriyetin ve yeni bir yüzyıla girecek Parlamentonun milletvekilleri olarak bir Şans verdi. Gelin, bu dönemin sivil anayasasını da hep birlikte yapalım, Türkiye Büyük Millet Meclisini çalıŐtıracak, daha iyi çalıŐacak koŐullara getirecek bir İ Tüzük'ü de hep birlikte yapalım; bu hepimizin boynunun borcudur diye düşünüyorum. Siyasi fikirlerin, görüŐlerin hepsinin çok önemli olduğu ortak bir masada -ben eminim ki- birçok maddede hiçbir problem olmadan karar verileceğini düşünüyorum. Bu konuda ben de bu duyarlılığa katıldığımı belirtmek isterim.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetimdeki iki kanadına, Sayıştaya ve Kamu Denetçiliği Kurumuna da hizmetlerinden dolayı teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, Türkiye Büyük Millet Meclisinin itibarını yükseltmek Türk milletinin itibarını yükseltmektir. Bu konudaki hassasiyetinizi de biliyorum. İnşallah, önümüzdeki günlerde çok daha iyi çalışmalara vesile olacaktır.

Filistin'de, Gazze'de yaŐananlar konusunda hepimiz adına attığınız adımları, yaptığınız uluslararası görüşmelerde de mücadelelerinizi izliyoruz; teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, cumhuriyetin yeni bir yüzyılına gireceğiz ama eskiyi de unutmuş değiliz. Bu önceki, içinde olduğumuz yüzyılın son yirmi bir yılında önemli hizmetlerimiz var. Yatırımda, demokratikleşmede en parlak dönemi, önemli hizmetler yaptığımız bir dönemi geçirmişken onu da unuttuğumuz söylenemez. Ne yazık ki uzun süre Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarının yaptıklarının arkasına sığınarak cumhuriyet kutlandı. Hepimiz Onuncu Yıl Marşı'nı "On yılda 15 milyon genç..." "Demirağlarla ördük..." marşlarını söylerken, bunların arkasına sığınırken Türkiye demiryollarında trenler çalışmıyordu, bekleme müziğinde "Kara tren gecikir, belki hiç gelmez." şarkısı çalıyordu. O günlerden hızlı trenlere, bütün hatları yenilenmiş ve yeni kalkınma planında da...

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli hazırun, lütfen hatibin insicamını bozmayalım.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Hatip çok güzel konuşuyor. Eskiden İstanbul'da köprü yoktu, vapur yoktu; sandallarla geçiyorduk. Yangınları tulumbayla söndürüyorduk Sayın Başkan.

ORHAN ERDEM (Konya) – Sayın Ağbaba, ben öyle bir şey demiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Erdem, bir müsaade edin bana.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Yangını tulumbayla söndürüyorduk.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, şimdi siz bir tablo çizdiniz. Nihayetinde bakın şöyle: İktidar da...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Onlar bana laf atmadı mı Sayın Başkan?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ama onlara da müdahale ettim.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Atmadık.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Kırkpınar, bir müsaade edin.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Yok, çok attınız, insicamımı bozdunuz benim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bir müsaade eder misiniz bana.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Erdem'i çok severiz, biliyorsunuz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Biliyorum Sayın Ağbaba.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Katkıda bulunuyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Mutlaka.

Şimdi, Sayın Erdem'in birikimiyle pek böyle katkıya ihtiyacı yok diye görüyorum ben, biz bırakırsak...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Allah AK PARTİ'yi var etsin, buzdolabı yoktu, çamaşır makinesi yoktu(!)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Eyvallah.

ORHAN ERDEM (Konya) – Estağfurullah.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi...

ORHAN ERDEM (Konya) – Lütfen Başkanım...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, lütfen insicamını bozmayalım.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Merdaneli çamaşır makinesiyle çamaşır yıkıyorduk Sayın Başkan.

ORHAN ERDEM (Konya) – Sayın Ağbaba, ben...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, lütfen insicamını bozmayalım.

İlave sürenizi ekleyeceğim Sayın Erdem, buyurun lütfen.

ORHAN ERDEM (Konya) – Lütfen yanlış anlamayın, bu ülkeye hizmet eden herkese minnettarız, dönem dönem çok büyük işler yapıldığını da biliyoruz. Ben bir kesitten bahsediyorum ve laf atan, milletvekillerinin sözünü kesen bir kişilik de değilim, hepimize her zaman çok saygıyla yaklaşırım. Fikirlerimi söylüyorum; kabul edilen olur, edilmeyen olur.

Dediğim gibi, vesayetçi bir yapıdan, Parlamentonun da vesayet demokrasisinden özgür bir demokrasiye kavuştuğu bir yeni yüzyıla giriyoruz. Ben şimdi sizlerin içinizden... Belki yapı olarak hepimiz biliyorsunuz ama hani bunu bir kahvede söyleseniz kaç kişi bilecek, sormak isterim ki bazen bunu yapıyorum, gittiğim yerde diyorum ki: Biz yollar yaptık, okullar yaptık, köprüler yaptık ancak çok önemli bir şey yaptık; bunu hepimiz unuttuk, bu ülkede korkunç bir vesayet ortamı vardı. Şimdi, gittiğiniz bir yerde sorun, deyin ki: “Bu ülkenin Genelkurmay Başkanının ismi ne?” Kimse bilmiyor. Kara Kuvvetlerini, Danıştay Başsavcısını, Yargıtay Başsavcısını, Anayasa Mahkemesi Başkanını, YÖK Başkanını soruyorum ben, hiç kimse bilmiyor, diyorum ki: Ben 2000’li yıllarda gelsem, desem ki 1’inci Ordu Komutanı kim; hepimiz bilirdiniz, komutanların hepsini bilirdiniz, YÖK Başkanı Kemal Gürüz’ü, Nuh Mete Yüksel’i hepimiz bilirdiniz. Türkiye artık bunları unuttu, herkes görevini yapıyor, yapmakla sorumlu ama sorumluluk Parlamentoda, milletin yetki verdiği iktidarda. İşte, şimdi, bugünlere geldik, bu da bu yüzyılın en önemli kazanımlarından biri.

Diğer bir husus da... Şimdi konuşmalarımı lütfen Sezai Temelli, grubu yanlış anlamasın, kendileriyle yeni bir tartışma başlatmak için yaptığımı lütfen düşünmesin; tekrar diyorum, hiç öyle birisi değilim. Ama dün de bugün de her konuşmada “Kürt sorunu” deniyor. Eğer bir kimliğin reddi, siyasi ve hukuki, sosyal, ekonomik alanlarda baskısı varsa sorun vardır. Ben Orta Anadolu Kürtlerinden bir milletvekiliyim, Konyalıyım. Konya’nın Yunak’ından Akşehir’e ailem taşınmış, ben de Akşehir’de doğdum ama Kürt bir anne babanın evladıyım ve Konya’da seçtiğim bölgede Kürt nüfus yüzde 3-5 bile değil, 4 dönemdir Parlamenteoya geliyorum. Bu milletin Kürt-Türk diye bir sorunu yok, biz kardeşiz, ümmet olarak bakıyoruz, birbirimize de öyle sarılıyoruz. Konya’da 2 dönem Halil Ürün -Kürt bir başkan- Büyükşehir Belediye Başkanlığı yaptı, orada Kürt nüfus yüzde 5 bile değildir.

Şuna gelmek istiyorum: Eğer bir problem varsa, bu vesayetçi rejimlerden doğan sıkıntılar varsa bunları yine AK PARTİ çözdü. Biz iktidara geldiğimizde bu ülke olağanüstü hâl kapsamı içindeydi. Olağanüstü hâlde doğmuş, ömrünü bu hâl içinde geçirmiş 30 yaşında insanlar vardı. Gelir gelmez kaldırdık. Kürtçe isim haklarını hemen verdik; köy, mahalle isimlerini verdik. Kürtçe televizyon, radyonun açılmasını sağladık. Yine, 2013’te Cumhurbaşkanımız “Bu benim siyasi hayatımı da sonlandırsa razıyım.” diyerek açılıma başladık, bir buçuk yıl sürmedi. Düşünün, devletin bütün kurumları hoşgörüsüyle birçok şeyi görmemeye çalıştı ama ne oldu? Bir savcımız arkadan, boynundan kurşunla öldürüldü, 2 polisimiz yatağında öldürüldü ve süreç PKK tarafından sonlandırıldı. Bunun için biz -eksikler vardır, her kesim için yapılacak şeyler vardır ama- “Kürt meselesi, sorunu” diyemeyiz, Türkiye’de terör meselesi vardır. Bu ülkede vesayetçi rejim her kesimle bir dönem kavgalı olmuştur, sadece Kürt veya başka kesimler değil; düşünün, sağcı-solcu diye yıllarca terör, sonra irtica veya başörtüsü adında birçok insanın haklarının ihlal edildiği bir ülkede yaşadık, Kürtler de sorunlar yaşadı. Yine eksliğimiz de vardır, bunu biz birlikte çözebiliriz. İyi niyetle Millî Eğitimde Kürtçe seçmeli ders konuldu, üniversitelerde bölümler açıldı, enstitüler...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İlave süre vereceğim Sayın Erdem.

Buyurun lütfen.

ORHAN ERDEM (Konya) – Kürtçe öğretmenlerinin ataması yapıldı, yeterli değildir ama yapıldı. Söylemek istediğim, çok önemli adımlar atıldı ve güneydoğu gerçekten yollarıyla, havaalanlarıyla, hastaneleriyle, batıdan hiç eksik edilmeden güzel bir yapıya, şehirlere döndürülmeye çalışıldı.

Ben sizden şunu rica ediyorum: Çok birikimli bir Başkansınız, ekibinizde de böyle kişi çok; gelin, gerçekten bu terörü bitirelim. Ama bir yolculuğumda vekilinizle epey tartıştık, geldiğimiz noktada dedim ki: “Ya, İrlanda, İspanya bunu nasıl çözmüş? Gelin, biz de çözelim ya, el atın.” Çok üzerine gidince dedi ki: “Ama Orhan Bey, onlarda önce siyasi parti kurulmuş, sonra terör eylemleri olmuş, onun için.” deyip kesti ve bir durgunluk oldu.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ORHAN ERDEM (Konya) – Haklıydı. Şimdi, sizleri de ben bu noktada mazur görüyorum çünkü Mardin kökenli bir vekilin Muş’tan yazıldığı, İzmirli bir arkadaşın Şırnak’a gönderildiği bir parti ve büyükşehirlerde seçilen bir başkanın yanına dağla bağlantısı olan bir temizlik işçisini eş başkan yapabilen bir yapıya dönüşmüş durumda. Bu bakımdan da bir çaresizlik olduğunu biliyorum ama sizlerin kabiliyeti ve gücü bunu yenebilecek noktadadır. Gelin, geldiğimiz noktayı daha ileriye taşıyalım, yeni yüzyıla girerken yıllarca ülkemizin ayağına bağlanan bu prangalardan, terör belasından kurtulalım.

Hepinize teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Erdem, teşekkür ediyorum.

Söz taleplerini karşıladım.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, söz vereceğim.

Sayın Kavuncu, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Ama hemen vermeniz gerekiyor, soğutmaya gerek yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, söz vereceğim.

Sayın Kavuncu rica etti, yani bildiğim şeyler var.

Buyurun Sayın Kavuncu, devam edin lütfen.

MEHMET SATUK BUĞRA KAVUNCU (İstanbul) – Değerli Başkan, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi görüşmelerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi üzerine söz almış bulunuyorum. Herkesi saygıyla selamlıyorum.

Hepinizin bildiği gibi, cumhuriyetimizin 100’üncü yılını birkaç gün sonra kutlayacağız ancak cumhuriyet kutlamalarına dair, maalesef, 100’üncü yıla özel neredeyse hiçbir çalışma göremedik. Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün ve cumhuriyeti kuran Türk milletinin iradesinin yansıtıldığı organizasyonlar, şöenler, paneller ve yayınlar maalesef gündeme bile alınmamış durumda. Üstelik cumhuriyetimizi anlatacak ve tarihi meselelerde haklılığımızı ortaya koyacak uluslararası bir çalışmanın veya organizasyonun da yine, maalesef, hazırlanmadığını görüyoruz. Cumhuriyetimizin bu anlamlı süreçte basit törenlerle kutlanmasının millet iradesini temel alan bu yönetim modeli için ne kadar yetersiz olacağını da takdirlerinize sunuyorum. 5 bin yıllık birikimiyle Türk devlet ve millet hayatının son noktası olan Türkiye Cumhuriyeti’nin ilelebet var olması için var gücümüzle mücadele edeceğimizi bir kez daha vurgulamak istiyor, hepinizin 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı’nızı şimdiden kutluyorum.

Bugün aslında bir bütçe konuşacağız ama maalesef ekonomik parametreleri rasyonelliğe ve bilimin gerekliliğine dayanmayan bu ülkede neyi, nasıl konuşacağız, ondan pek emin değilim. Çünkü Türkiye’de bildiğiniz gibi “Faiz sebep, enflasyon sonuç.” gibi kaynağı belirsiz bir söylemle ekonomimizin geleceği heba edildi. Bundan iki yıl önce başlatılan faiz indirimi politikasıyla yüzde 19’dan yüzde 8,5’a kadar düşen faiz son dört ayda yüzde 35’lere yükseltildi. Az önce sayın vekil “Türkiye vesayetten kurtuldu.” dedi, doğrudur ama ben hiçbir zaman bir faiz oranının veya faiz politikasının tek bir kişinin ağzından çıkan cümleyle yönetildiğini görmedim. Bu kadar büyük vesayeti bu ülkenin yaşadığına da inanmıyorum. Sayın Cumhurbaşkanı “Bu yolda ben faizi savunanla beraber olamam, olmam. Bu görevde olduğum sürece faiz ve enflasyonla mücadelemi sonuna kadar sürdüreceğim. Bu konuda nas ortada. Nas ortadayken sana bana ne oluyor?” demişti. İki yıl boyunca çok katı bir şekilde uygulanan ve vatandaşın her anlamda âdeta ezilmesine sebep olan bu politika ve bugün yaşanan keskin dönüş Türkiye’nin acaba kaç yılına mal oldu? Böyle bir ülkede keyfi bir yönetim anlayışıyla ekonomiye yön verilirken burada bütçe konuşmanın gerçekçi bir tarafı var mı? Bu da bana göre açıkça sorulması gereken bir konu.

Sayın Başkan, değerli vekiller; bütün bu konuştuklarımızın arka planında elbette Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi var. Neredeyse bütün yetkilerin tek elde toplandığı, herkesin Sayın Cumhurbaşkanının ağzının içine baktığı böyle bir sistemde sağlıklı ve rasyonel bir ekonomiyi konuşabilmek, bütçeyle ilgili gerçekçi ve verilere dayalı konuşabilmek mümkün gözüküyor. Türkiye’de yasama, yürütme ve yargı arasındaki keskin ayrım ortadan kalkmışken, cumhuriyetin 100’üncü yılında bir başsavcının mektupla kendi adliyesini şikâyeti kamuoyuna yansımışken, her gün onlarca çete ve mafya mensubu sokaklarda yakalanıp bu zamana kadar bu mafya ve çete mensupları ellerini kollarını sallayarak sokaklarda nasıl gezmiş soruları akıllara gelirken bugün rasyonel ve yalnızca ekonomi bağlamında bir bütçeyi konuşmamızın ne kadar sağlıklı olacağı... Sanırım konuşmaya buradan başlamamız gerekiyor.

Sayın Başkan, değerli vekiller; çatısı altında bulunmaktan gurur duyduğumuz Türkiye Büyük Millet Meclisi bu ülkenin kurtuluş mücadelesini dahi milli iradeye dayalı olarak katılımcı bir şekilde yürüttü ve ülkemizin olağanüstü koşullarını da bu çatı altında aştı; bundan sonra da aşmaya devam edecek. Yeniden bunu esas alacağımız ve bütçeyi de bu kapsamda gerçekten sağlıklı ve demokratik koşullarda konuşabileceğimiz bir zemini temenni ediyor...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Kavuncu, toparlayın lütfen. Bir dakika daha süre veriyorum.

MEHMET SATUK BUĞRA KAVUNCU (İstanbul) – ...2024 yılı merkezî yönetim bütçesinin ülkemize hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Temelli, sizin bir söz talebiniz oldu, buyurun lütfen.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- *Muş Milletvekili Sezai Temelli'nin, Konya Milletvekili Orhan Erdem'in TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2024 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması*

SEZAI TEMELLİ (Muş) – Evet, kısaca, Sayın Başkan.

Şimdi, her şeyden önce, evet, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine yönelik eleştirileri yaparken bir teşbihte bulduk, teşbihte hata olmaz ama bir sistem eleştirisini ortaya koymak için böyle bir teşbihte bulduk; bunu belirtmek isterim.

İkincisi, Kürt sorununun çözümü meselesi üzerine konuşmamda çok önemli bazı konuların altını çizdik. Kürt sorunu Kürtlerin yarattığı bir sorun değil, bir halkı sorun olarak görmek zaten kabul edilebilecek bir şey değil. Bir sorun var, bu sorunu Türkiye halkları yaratmıyor, Türkiye’de Türkiye toplumu yaratmıyor, bu sorunu emekçiler, kadınlar yaratmıyor, bu sorunu bizzat sistem yaratıyor; vesayetten bahsetmemizin nedeni işte tam da bu. Bu sorun çözümsüz kaldığı sürece Türkiye demokratikleşemiyor. Türkiye, önüne koymuş olduğu siyasi özgürlükler anlamında, toplumsal barış anlamında hiçbir yolu katedemiyor. Şimdi, bu sorunu doğru tariflemek lazım; kaldı ki bu sorunu sadece biz tariflemedik, siz de tariflediniz, böyle yola çıktınız zaten. Kendi tarihinizi unutmuş olamazsınız. Dolayısıyla ben konuşmamda özellikle zaten bu referansları vererek konuştum. Dolayısıyla bir inkâr üzerinden değil bir yüzleşme üzerinden ancak yol alabiliriz ve hepimizin aslında “demokrasi” diye bir derdi varsa, “toplumsal barış” diye bir derdi varsa, “siyasi özgürlükler” diye bir derdi varsa, bunca siyasetçi bugün cezaevindeyse, gazeteci cezaevindeyse, bu ülkenin çok çok önemli sayıda ili kayyumla yönetiliyorsa demek ki artık bir sorun var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İlave bir dakika daha veriyorum Sayın Temelli.

Buyurun.

SEZAI TEMELLİ (Muş) – İkinci olarak, Sayın Erdem bakan, bir ithamda bulundunuz. “Seçilmiş belediye başkanının yanında birilerinin gönderdiği...” filan gibi bir şey söylediniz. İşte, Sayıştay burada, işte, Sayıştayın raporu burada. Bir tane bununla ilgili bulgu var mı, bir tane soruşturma var mı, bir tane yolsuzluk var mı, bir tane mahkeme kararı var mı? Böyle bir şey yok, bu tamamen ithama dayalı bir şey. Kayyumları atama bahaneleri bu. Yargı sürecinde “iltisak” diye bir şey uyduruldu ve bu iltisaktan dolayı şimdi önüne gelen “iltisaklıdır” diye bir şey yazıyor ama bu aslında adalet sistemini çürüten bir şeye dönüşmüş durumda.

Ayrıca, bizim nereden seçileceğimize de kurumlarımız karar verir, halkımız karar verir. Türkiye bizim için bir bütündür; Muş da aynıdır, İzmir de aynıdır. Bu anlamda yerelcilik filan da yapmıyoruz, bunu da bilmenizi isterim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi (Devam)

b) Kamu Denetçiliği Kurumu (Devam)

c) Sayıştay Başkanlığı (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Kadim Durmaz, buyurun.

Süreniz beş dakikadır.

KADİM DURMAZ (Tokat) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, Sayın Meclis Başkanım, Komisyonumuzun çok değerli üyeleri milletvekillerimiz, Komisyona düşüncelerini ifade etmek üzere gelen kıymetli milletvekillerimiz, Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanımız, Sayıştay Başkanımız, kıymetli bürokratlar, basınımızın değerli temsilcileri; hepimizi sevgi, saygı ve muhabbetle selamlıyorum.

Bugün, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100'üncü yılını kutladığımız haftanın son iki gününde Türkiye Büyük Millet Meclisinde bütçe görüşmeleri başladı ve Gazi Meclisin, Kurtuluş Savaşı mücadelesinin mimarı Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçesini görüşüyoruz.

Sayın Başkanım, Parlamentoya geldiğimiz dönemden bu yana zatalinizle birlikte 4'üncü Başkanınızsınız. Devraldığınız görev çok saygın ve kutsal ama miras Türkiye Büyük Millet Meclisinin itibarı noktasında iyi değil. 3 Başkan gerçekten de Türkiye Büyük Millet Meclisine saygınlığı ve itibarı noktasında maalesef olumsuzluklarıyla anılıyorlar. Sizin bu eleştirileri önemseyip, yeniden millî iradenin tecelligâhı Meclise katkı sunup Türkiye Büyük Millet Meclisine yeniden kayıplarını düzeltme noktasında adım atacağımızı murat ederek sözlerime başlıyorum.

Tabii, burada, ülkemizin ekonomik kriz ve AK PARTİ'nin hesap verme noktasındaki güç zehirlenmesiyle kamu kaynaklarının verimsizce ve geri dönüş olmadan ya da kısa sürede bu aziz milletin hazinesine geri dönmeyen harcadığını içimiz acıyarak seyrediyoruz. Gerek Mecliste gerek komisyonlarda bu konuda sık sık yapıcı eleştirilerimizi de yapıyoruz ama AK PARTİ iktidarının bunlardan bir ders almadığını, her geçen gün bir eksiğini ve hatasını düzeltme noktasındaki vicdani mesuliyetten de çok uzak olduklarını içimiz acıyarak görmekteyiz.

Şimdi, bakıyoruz, ülkemizde kalkınma ajansları var; kalkınma ajanslarının büyük bir bölümünü Sayıştayın denetlemekten imtina ettiği AK PARTİ'li belediyeler kullanmakta. Amaç dışı kullanım ve denetimsiz bir şekilde bu kaynakların nerelere gittiğini de içimiz acıyarak görmekteyiz.

Yine, belediyelerin, özel idarelerin... Türkiye'de yaklaşık olarak 51 vilayetin özel idare bütçeleri kıt kaynaklı bütçeler ama yine de bunların verimli olması noktasında Sayıştayın üzerine düşen yükümlülüğü yeteri kadar yerine getirmedeğini görüyoruz yani Cumhuriyet Halk Partili belediyeleri denetleme noktasındaki şahin oluşunu ama AK PARTİ'li ve Milliyetçi Hareket Partili belediyeleri denetleme noktasında yeteri kadar görevini yapmadıklarını görüyoruz.

Yine, ülkemizde bulunan devletin İŞKUR kurumunun, AK PARTİ ilçe örgütlerinin, milletvekillerinin, il yönetimlerinin partililere iş sağlama kurumlarına dönüştüğünü görmezden gelişini içimiz acıyarak izliyoruz.

Sayın Başkanım, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, geldiğimizde yüce Meclisin kıymetli günlerini yâd eden çok önemli sembolik ürünlerini bulduran bir satış mağazamız vardı. Şu anda Vakko'nun eşarplarını satıyor, birkaç da kravat ve bir şey. Bu konuda yeniden o Millî Saraylarda üretilen, Mecliste sembol olmuş... En basit bir örneğini vereyim: yani bir tabağı yeniden o satış mağazasında buldurmanın, Atatürk'ü koruyan o sembolik saatin orada bulunmasının ne mahzuru var? Ve bunun gibi onlarca ürün gamı, eski kataloglar benim şahsımda var. Size bir hayırlı olsun ziyaretinde bulunamadım, bulunduğumda gelip bu konuda da daha uzun uzun bilgiler vereceğim.

Yine, bu Meclisteki danışman arkadaşlarımızın ulusal ve uluslararası yasalardan kaynaklı haklarının düzeltilmesini istiyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Durmaz, bir dakika ilave süre vereceğim, toparlayın sözlerinizi.

KADİM DURMAZ (Tokat) – Yine, Sayın Başkanım, Atatürk cumhuriyetin ilanından sonra sık sık İstanbul'a gider. Tabii, gittiğinde Atatürk'ün kalacak yeri yoktur, bunu etrafındakiler görür. "Sayın Cumhurbaşkanım, Sayın Paşam, millî saraylar var; biz buraları size konut olarak düzenleyip sunabiliriz." derler ve Atatürk aynen şunu der: "Biz Gazi Meclis olarak millî iradenin tecelligâhı,

bu aziz milletin vekaletini alan irade... Saraydan alıp aziz millete vermiştir.” Yani bu millî saraylar Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlanmıştır 1933’te. Yeniden, tüm siyasi partiler bir irade koyup sizin başkanlığınızda bu millî sarayları yeniden hak ettiği yere verme noktasında adım atmanızı bekliyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Durmaz.

KADİM DURMAZ (Tokat) – Toparlıyorum, son cümlem Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Durmaz, teşekkür ediyorum.

KADİM DURMAZ (Tokat) – Cumhuriyet Bayramı’nı kutluyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Durmaz, gerçekten, ilave süre veriyorum ama sırada arkadaşlar bekliyor; toparlayın lütfen.

KADİM DURMAZ (Tokat) – Peki, toparlıyorum.

Bütün olumsuzluklara rağmen 2024 yılı bütçesinin aziz milletimize hayırlı uğurlu olmasını diliyorum. Cumhuriyetimizin 100’üncü yılını kutluyorum ama Gazi Meclisimizin de 100’üncü yıla yaraysın bir hazırlık yapmadığını içim acıyarak ifade ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi de Ayyüce Türkeş Taş.

Buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) – Teşekkürler Başkan.

Sayın Meclis Başkanım, Sayıştay Başkanı ve kıymetli hazırım; hepinizi saygıyla selamlıyorum sözlerime başlamadan önce.

Hepimizin bildiği üzere sayıştaylar esas yapıları itibarıyla denetim kurumlarıdır. Kamu gelir ve giderlerinin verilen yetkilerle uyumlu ve hukuk kuralları çerçevesinde harcanıp harcanmadığını izleyerek sonuçları hakkında parlamentolara raporlar sunmaktadırlar. Yürütme organının hazırladığı kesin hesaplar ile diğer mali rapor ve tabloların doğruluğu, güvenilirliği ve samimiliği konusunda sayıştayların vereceği güven bildirimi, bunların parlamentolar ve diğer ilgili mercilerce değerlendirilmesinde birinci önceliğe sahiptir.

Bizim ülkemizde de Sayıştay, bir taraftan devletin gelir gider ve mallarını Meclis adına bağımsız ve tarafsız olarak denetleyen, sorumluların hesap verebilmesini yargı yoluyla kesin hükme bağlayan ve bu amaçla devletimiz içinde meydana gelen yolsuzlukları, usulsüzlükleri ortaya çıkaran anayasal bir kurumdur. Sayıştay raporları, Meclisimiz tarafından yalnızca bütçe görüşmeleri esasında ele alınmaktadır. Sayıştay denetim bulgularına ve tavsiyelerine ilişkin olarak Meclisimizin denetim yetkilerinin artırılması gerekmektedir. Bütçenin, kesin hesap kanunu teklifinin ve Sayıştay denetim raporlarının ayrı ayrı tartışılması ve kamu kurumlarının performansını ve harcamalarını görüşmeye yönelik ayrı bir mekanizmanın da hayata geçirilmesi gerekmektedir. Dünyada birçok devlet yasama, yürütme ve yargı organları üzerinden yüksek denetim kurumlarının hazırlamış olduğu denetim ve performans raporlarını dikkate almakta ve hazırlanan raporlar doğrultusunda gerekli mercileri harekete geçmeye davet etmektedir ancak ülkemizde bu durum ne yazık ki böyle bir hâlden uzak işletilmektedir. Sayıştay tarafından hazırlanan ve kamuoyuyla paylaşılan birçok rapor kamuyu zarara uğratma, rant, rüşvet ve yolsuzluk ve usulsüzlük içermesine rağmen rafa kaldırılarak adli yargılamadan

uzak tutulmaktadır. Dahası, bu raporların milletimize maliyetleri de oldukça ağır olmaktadır. Sayıştay üzerinde baskı oluşturarak denetimin zorlaştırılması kabul edilebilecek bir husus değildir. Hukukun üstünlüğüne inanan her yönetim hesap verebilir ve denetlenebilir olmayı mecburi görmelidir. Kamu gücünü ve kaynağını topyekün kullanan bir yürütmenin denetimden uzaklaştığında yozlaşmanın artacağını, usulsüzlüklerin, yolsuzlukların tavan yapacağını bilmesi gerekmektedir.

Sayıştay raporları idarelerin yaptığı keyfilikleri iktidarın gölgesi ve baskıları altında tam tespit etmese dahi, ortaya çıkan bulgular, her ne olursa olsun kurumunuzun sorumluluğu bu keyfilikleri tarih karşısında kaydetmeye devam edeceğini göstermektedir. Bulgular, bizlere buz dağının görünen yüzünü gösterse dahi iktidarın kamu kurum ve kuruluşlarımıza ulaştırdığı yozlaşmaya dair ipuçlarını ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, idari faaliyet raporlarında 315 kamu idaresinin 138'inin yaptığı yardımlar raporlarında gösterilmemiş ve tespit yapılmamıştır; bunların 83'ü belediyedir. Bu belediyelerin hangi belediyeler oldukları da merak edilmektedir. “Yardım” adı altında yapılan bu harcamaların hangi belediyeler tarafından yapılip raporlara neden aksettirilmediği hususuna iktidar tarafından cevap verilmemiştir. Yine, 215 idare bütçesi hedef ve sapmalar arasındaki ilişkiyi açıklayamamış ve 70 idarenin yani ülkemizdeki her 5 idareden 1'inin bütçe dışında gelirinin olduğu ancak kayıtlarının tutulmadığı da tespit edilmiştir.

Buna ek olarak, Varlık fonu kuran ülkelere bakıldığında bunların cari fazla veren ekonomiye sahip ülkeler olduğu görülmektedir. Cari fazla veren ülkeler, fazla gelirlerini gelecekte kullanmak için bu fona ihtiyaç duymaktadır. Ne yazık ki ülkemizde Türkiye Varlık Fonu bu amaca yönelik kurulmamıştır. Türkiye Varlık Fonu mevcut kaynakları satmak ve borçlanmak amacıyla kurulmuştur. Dünyadaki örneklerinde fazla gelirlerin gelecek nesillere aktarılması amacı varken, ülkemizde ise gelecek nesilleri dahi borçlandırıp tüm gelirlerin bugünden tüketilmesi amaçlanmaktadır. Sayıştayın Türkiye Büyük Millet Meclisi adına aslen millete ait kamu mallarındaki denetim görevini yerine getirmesi, Varlık Fonu yoluyla engellenmektedir. İktidarın millî servetlerimizi “özelleştirme politikası” adı altında sattığı varlıklarımızdan sonra elimizde kalan bir kısım varlık da Türkiye Varlık Fonuna dâhil edilerek denetimden kaçırılmaktadır. Bu denetimsizlikle kamu malları keyfî ve verimsiz kullanıma açık hâle getirilmiştir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Toparlayın lütfen.

Buyurun.

AYYÜCE TÜRKES TAŞ (Adana) – Denetimin olmadığı yerde liyakatsizliğin, yolsuzluğun, israfın ve hukuksuzluğun olmadığından söz etmek imkânsızdır. Denetimden kaçırılmasının asıl nedeni de bu durumların kamuoyundan gizlenmesi amacını taşımaktadır.

Sonuç olarak denetimsizliği, yönetimsizliği ve amaçsızlığı barındıran bir unsurun Türk ekonomisine zarar vereceği ortadadır ve bu politikadan yol yakınken acilen dönülmesi gerekmektedir.

Sözlerime son vermeden cumhuriyetin 100'üncü yılını da kutluyor, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü ve silah arkadaşlarını rahmetle anıyorum, saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Sibel Suiçmez, süreniz beş dakikadır.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) – Sayın Komisyon Başkanının ve Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının şahsında tüm katılımcıları saygı ve sevgilerimle selamlıyorum.

Benden önce konuşan Cumhuriyet Halk Partisi milletvekillerinin tüm sözlerine aynen katılıyorum. Birazdan yapacağım konuşmayı milletin bir milletvekili olarak değil de milletin ta kendisi olarak yapmak istiyorum çünkü daha önceki konuşmacılar o şekilde konuştular.

Alanda halkla bulduğumuzda sıkça soruyorlar: “Siz Mecliste ne iş yapıyorsunuz?” Düşündüğüm zaman ne iş yapmakta olduğumu, yaptığımı onlara anlatmakta zorlanıyorum. Denetleme görevini mi yerine getiriyoruz, yasama görevimizi mi yerine getiriyoruz? Baktığımda ikisini de hakkıyla yapamadığımızı görüyoruz. Hukukun üstünlüğü, devletin tüm kurum ve kurumlarının hukuka uymasıyla ve denetlenebilir olmasıyla gerçekleşebilir. Peki, kim denetleyecek? Elbette yürütme ve yasamayı yargı; yürütmeyi de yasama olarak bizler denetleyeceğiz. Peki, bunu yapabiliyor muyuz yani Meclisin duvarına “Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir.” yazmakla bunu gerçekleştirebiliyor muyuz? Şimdi, bir şey söylemek istiyorum. Anayasa Mahkemesi bir milletvekilimiz -cezaevinde tutuklu, hükümlü olan bir milletvekilimiz- hakkında karar verdi ve sadece karar vermedi, gerekçesinde Bilal’e anlatır gibi anlattı yerel mahkemenin ne yapması gerektiğini ama şu ana kadar maalesef hâlâ daha Türkiye Büyük Millet Meclisinin seçilmiş Komisyon Başkanlığı titri kendisine verilmiş bir milletvekili hâlâ cezaevinde bulunmaktadır. O yüzden bizim acaba kendi haklarımızı bile kullanmaktan yoksunken milletin hakkını, hukukunu burada nasıl koruyacağımızı sorusunu sık sık ben de kendime sormaktayım.

Değerli Başkanım, Meclis iradeciyi yansıtabiliyor mu? Hayır. Alanda özellikle emeklilerimize artış verilmediği zaman herkes bize sordu: “Nasıl oluyor bu? Nasıl bu işi beceremiyorsunuz?” diye. Ben de dedim ki milletvekilleri de özgür değil ki. Hani, çok özenerek söylediğiniz Türk tipi model, literatürde de anayasa hukukunda da böyle bir model yok, bu tür bir yapıyla yani Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle milletvekillerinin iradesinin Meclise yansması yani halkın iradesinin Meclise yansması mümkün değildir. Bu açıdan baktığımız zaman, Meclis bu hâliyle işlevsiz hâle getirilmiştir; torba yasalarla yasama kalitesi azaltılmıştır; sağlıklı yasa, işlevli yasa yapmamızın önü kesilmiştir; Sayıştayın raporları artık detaydan uzaklaşmış, ayrıntıdan uzaklaşmış, korumacı zihniyetle yapılmış bir hâl almıştır; araştırma komisyonlarının kurulması artık mümkün değildir; ne dersek diyelim sesimiz duyulmuyor, görülüyor. Dolayısıyla milletin iradesinin Meclise yansması mümkün değildir. Soru önergelerine cevap verilmiş olması yeterli değildir, nitelikli cevap verilmesi gerekiyor, bunu da maalesef görmekten uzağız.

Danışmanların özlük hakları verilmelidir. Çalışanlar arasındaki ücret eşitliği sağlanmalıdır. Üzerine yemin ettiğimiz Meclis yeminine bile sadık kalmaktan uzak durumdayız. Dolayısıyla yapacağımız çalışmaların hepsinde demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olduğumuzu unutmadan bunları yansıtacak şekilde bir çalışma yapmamız gerekiyor.

Şimdi, biraz önce bir milletvekilimiz “Genelkurmay Başkanının adını kimse bilmiyor.” dedi; doğru, kimse bilmiyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SİBEL SUİÇMEZ (Trabzon) – Toparlıyorum, bitiriyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Suiçmez, bir dakika ilave süre veriyorum.

Buyurun.

SİBEL SUİÇMEZ (Trabzon) – Onu bilmiyor ama uyuşturucu patronlarının, mafya patronlarının, fuhuş patronlarının adının tümünü bilir hâle geldi halkımız, milletimiz. Dolayısıyla önümüzde yapacağımız çok büyük işler var ama bir an evvel Meclisimiz iradeleri, milletin iradesini Meclise yansıtacak hâle getirilmelidir.

Buradan pazar günü kutlayacağımız cumhuriyetimizin 100'üncü yılını kutluyor; cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ü, silah arkadaşlarını ve devrim arkadaşlarını saygıyla bir kez daha anıyor, selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, 16.30'da toplanmak üzere görüşmelere ara veriyorum.

Sağ olun.

Kapanma Saati: 16.20

ÜÇÜNCÜ OTURUM**Açılma Saati: 16.35****BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)****BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)****SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)****KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)**

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, 8'inci Birleşimin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin söz taleplerini karşılamaya devam ediyorum. Sonrasında soru-cevap kısmı ve akabinde müzakereleri bitireceğiz ve oylamaya geçeceğiz.

Şimdi, de Sayın Asu Kaya'ya söz veriyorum.

Asu Hanım, buyurun.

Süreniz beş dakikadır.

ASU KAYA (Osmaniye) - Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Sayın Meclis Başkanı, Sayın Komisyon Başkanı ve değerli milletvekili arkadaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben burada yeni bir milletvekiliyim; Osmaniye'nin milletvekiliyim. İlk dönem vekilliğimi aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı Üyeliğiyle birlikte yürüten bir vekilim. Ancak bundan önceki yaşantımda da Osmaniye'de 3 dönem Tabip Odası Başkanlığı yapmış, sağlık alanında mücadele veren tüm sendikalara, sivil toplum örgütlerine hak arama mücadelelerinde destek vermiş. Oda Başkanlığına da kendi meslek alanıma dair her türlü haksızlığa karşı çıkmış bir tıp doktoruyum. Çalışma hayatında hak kayıplarının hiçbir koşulda olmaması gerektiğini de hayatım boyunca savunmuş biriyim.

Lakin Meclise kayıt yaptırmamla beraber birlikte çalışmaya başladığım danışmanımın ve diğer iş arkadaşlarımın yaşadığı hak kayıplarını öğrenince oldukça şaşırđım. Bu yüce Meclis çatısı altında çalışan yüzlerce danışman, çalışma yaşamının en temel hakları olan iş sonu tazminatlarını alamadıkları gibi kadrolu çalışma haklarından da yoksunlar. Bu gerçek ortadayken bu arkadaşlarımızın işe başladıklarında Meclis tarafından imzalatılan sözleşmeyle maaşları dışında bir hak talep etmelerinin de önünün kapatılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca sözleşmelerinin ilgili maddesinin bugünün ekonomik koşullarında geçerliliğinin kalmadığı da hepimizin malumudur. Danışman arkadaşlarımızın aldığı maaşların bugünün ekonomik koşullarında yüksek olduğunu söylemek de gerçekçi değildir. Üstelik yarına dair hiçbir garantisi olmadan çalışan arkadaşlarımızın yaşadıkları tam bir hak ihlalidir. Meclis gibi ülkemizin en prestijli kamu kurumunda böyle bir ihlal yaşanmamalıdır Sayın Başkan. Burada önceliğimiz tazminat hakkı olmadan, esnek, güvencesiz, yıpranma payı almadan ve zaman kısıtları da büyük ölçüde olmadan çalışabilen birçoğu ciddi bir eğitim geçmişine sahip uzman, kalifiye eleman olan danışmanlarımız yani en yakın çalışma arkadaşlarımız için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması çok önemlidir. Bu bağlamda iş sonu tazminatının özellikle burada senelerdir kesintisiz çalışan danışman arkadaşlarımız için bir an önce yasal çerçeveye ve garantiye kavuşturulmasını bekliyoruz.

Ayrıca sözleşmeli personel maaşlarının göstergelerinde bugünün ekonomik tablosu göz önüne alınarak gerçekçi kriterler çerçevesinde düzenleme yapılarak artırılmasını talep ediyoruz.

Bir diğerk nokta, çalışanlara odenen fazla mesai ureti kanunla güvence altına alınmış bir haktır ama ne yazık ki meslek kanunu olmadan çalışan danışmanlar yasaların verdiği bu haktan da yararlanamamaktadır. Esnek alışma sisteminde mesai ureti almaksızın hafta sonu dâhil çalışan danışmanlarımızın bu hak kaybı da giderilmeli ve fazla mesai ureti hakkı tanınmalı ve bu da yasal çerçeveye oturtulmalıdır. Ayrıca danışman arkadaşlarımızın dışında kalan diğerk Meclis personelinin arasındaki maaş adaletsizliğinin de giderilmesini söylemek lazımdır.

Tüm bu konulara dair kanun teklifinin öncelikli olarak 10 Aralık 2022 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkan Vekillerince verildiğini biliyoruz. Daha sonra da nceki TBMM'nin nceki Başkanı Mustafa şentop tarafından aynı çerçevede sözleşmeli personele iş sonu tazminatı ödenmesini içeren TBMM İdari Teşkilatı Kanunu'nda Değişlik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin 15 Aralık 2022 tarihinde Meclise sunulmuş olduğunu bilmekle beraber bu teklifin kadük hâle geldiğini de biliyoruz.

Sayın Meclis Başkanı, bu dönem aynı kanun teklifini vermenizi ve bu konunun bir an önce sizin tarafınızdan czme kavuşmasını bekliyoruz. En yakın çalışma arkadaşlarımıza, 7/24 ulaşabildiğimiz ekip arkadaşlarımıza hakkını vermek bizim öncelikli görevimiz olmalıdır. Her alanda güvencesiz çalışmaya karşı mücadele eden biri olarak yüce Meclis çatısı altında yaşanan bu güvencesizliğin ortadan kaldırılmasının elzem olduğunu düşünmekteyim.

Kentim Osmaniye'yi temsil eden bir milletvekili ve de Ktip yelik görevini de büyük bir onurla yapan bir kadın milletvekili olarak, Sayın Meclis Başkanımız başta olmak üzere, Başkanlıkta, Genel Sekreterlikte görev yapan arkadaşlarımızdan bizlere kulislerde, odalarımızda destek olan aycı, odacı arkadaşlarımıza kadar Meclis kampüsü içinde tüm alanlarda görev yapan tüm çalışma arkadaşlarımızla birlikte verimli ve başarılı bir dönemi geçirmeyi diliyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

şimdi de değerli milletvekilleri, Ceylan Akça Cupolo, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Numan Bey, Sayın Başkan, ben de eski bir danışman olarak aslında 2015-2019 yılları arasında Parlamentoda danışmanlık yapmış, şimdi de milletvekilliği yapan bir iş arkadaşsınızım, mesai arkadaşsınızım. Aslında, danışmanlık görevine başlamadan önce Ankara niversitesinde yabancı dillerde okutmanlık yapıyordum. Orada, kadrolu arkadaşlarıma nazaran onların yarısı kadar maaş alıp 2 katı çalışmak zorunda kalıyordum; Meclise gelince bu ihlalin, bu haksızlığın giderileceğini, böyle bir Şeyle uğraşmayacağımı düşünüyordum ama danışmanlıkta da 31 Aralık gecesi işten çıkarılıp 1 Ocak günü tekrar alındığımı fark ettim. Danışman arkadaşlarımla bu mağduriyetini giderebilecek iradeye ve iyi niyete sahip olduğunuzu düşünüyorum. Sayın şentop'un başlattığı bu çalışmayı nihayete erdireceğinizi umuyorum.

İkinci olarak, beş aydır milletvekilliği yapıyorum, beş aydır 5 ayrı Őehirde polis şiddetine maruz kalıyorum, İstanbul'da ve Ankara'da özellikle. İstanbul, Ankara ve İzmir'de hakaret ve fiziki şiddet yaşıyorum. Sadece ben değil diğerk vekil arkadaşlarımla da bunu yaşıyor. Hatta, bir basın açıklamasında, polisin çıkardığı o arbede sırasında köpek tarafından da ısırıldım. Bir milletvekilinin itibarından bahsediyorlardı, bu itibarın korunması için yine sizin devreye girmenizi, bu basın açıklamalarında neredeyse milletvekili dövmenin bir terfi gerekçesi olacağını düşünen polis amirleri konusunda ilgli

temasları yapmanızı umuyorum. Biliyorsunuz, “Hanifi” isimli çok meşhur bir amir vardı, neyse ki gönderildi artık, basın açıklamalarında kendisini görmüyoruz ama bununla ilgili sizden aktif bir şekilde adım atmanızı bekliyorum.

Mecliste özellikle -Sayın Genel Sekreter alınmasın, mutlaka ki liyakatlidir ama- yönetici pozisyonlarında daha çok kadınları görmek istiyoruz, onların da bu masalarda olmasını istiyoruz, ön sıralarda oturabilecekleri yerlerde olmalarını diliyoruz.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Ön sırada oturuyor yeni Genel Sekreter Yardımcımız.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – 1 yetmez, 1’den fazla umuyoruz, daha çok bekliyoruz.

Buradan Sayın Şeref Malkoç’a yönlendirmek istediğim sorular var aslında. Şimdi seçim bölgem olan Diyarbakır için Kamu Denetçiliği Kurumuna 2 başvuru yapmıştım. Birincisi, kayyum atanan belediyenin ildeki bazı kuyumcular aracılığıyla içinin boşaltılması, kasasının boşaltılmasına dair bazı başvurularda bulunmuşum. Aynı zamanda kayyumun ve kayyumun getirdiği kişilerin karıştığı ihlallerle ilgili Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurmuşum çünkü mevcut iç hukuktaki yolları tüketmemin mümkün olmayacağını ve geri dönülemez zararların yaşandığını ve bununla ilgili Kamu Denetçiliği Kurumunun aktif bir şekilde, hızlı bir şekilde adım atmasını talep etmişim. 2 başvuru yaptım. Birinde de Diyarbakır kentine yönelik uçuşların adil bir şekilde dağıtılmadığını, özellikle yazın neredeyse sadece 2-3 uçuşun olduğunu, diğer illere nazaran çok az uçuşun olduğunu... Kopyalarını getirdim, size ileticeğim; bunu tekrar incelemenizi rica ederim çünkü bana “İncelenemez.” diye bir bildirimde bulunmuşunuz.

Yine, Kamu Denetçiliği Kurumundan aslında beklediğimiz çok önemli işler var. Ben 2019’da Meclisten ayrıldıktan sonra insan hakları alanında çalışmaya başladım. Hem uluslararası hem de yerel sivil toplum örgütleriyle çalıştım ama hiçbir defa yani bu dört yıl içinde hiçbir kez Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından hiçbir toplantıya davet edilmedim; bulunduğum hiçbir sivil toplum kuruluşu da davet edilmedi. Bu faaliyet raporunda sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde olduğunuzu söylemişsiniz. Bu listenin genişletilmesi gerektiğini, herkesi, her kesimi kapsayacak şekilde onların da sürece dâhil edilmesi gerektiğini size hatırlatmak istiyorum. Yine, bu dosyanızda bilgilendirme bürosunun olduğunu yani bir telefon numarası olduğunu, insanların KDK’ye ulaşarak bilgi alabileceğini söylemişsiniz. Buradaki bu erişimin cezaevlerinde bulunan insanlara da sağlanması gerektiğini size hatırlatmak istiyorum. Böyle bir çalışmanız var mı diye sormak istiyorum. Aynı zamanda cezaevlerinden KDK’ye yapılacak başvurular için posta ücreti alınmaması için bir çalışma yapıyor musunuz, var mı? Çünkü posta ücretlerinin çok pahalı olduğunu söylüyorlar. Deprem bölgesi için KDK bir çalışma yaptı mı, deprem bölgesindeki insanların başvurularını kolaylaştırmak için? Yine, dün, biliyorsunuz, bir mahkemede gördük; Ezidi bir kız çocuğunun İŞİD’li tarafından Ankara’da tutulduğu öğrenildi, bu aileye teslim edildiği öğrenildi. Şimdi, bu “sevgievleri” isimli, işte kamuya ait kurumlarda bu çocuklar barındırılıyor. Mülteci çocuklar var, onların ana dillerinde size başvurabilecekleri bir mekanizma oluşturduunuz mu, onlar size kolayca erişebiliyor mu?

“Filistin için bildiri yayınladık.” demiştiniz. Rojava için yayınlayacak mısınız? Türkiye’nin, biliyorsunuz, hâlâ Cenevre Sözleşmesi’ne göre işgal altında tuttuğu yerler var, Türkiye’nin desteklediği silahlı güçler var. Bunların karışmış olduğu hak ihlalleriyle ilgili KDK’ye nasıl ulaşabileceklerini biliyor musunuz?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Bir dakika daha istiyorum. Toparlayacağım Sayın Başkan.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI(Devam)

2.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Diyarbakır Milletvekili Ceylan Akça Cupolo'nun TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2024 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye Sayın Hatip.

“Türkiye'nin işgali altında tuttuğu yerler...”

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Cenevre Sözleşmesi'nden bahsediyorum, Türkiye de taraftır. Burada “işgalci güç” diye geçer.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir müsaade eder misiniz. Değerli arkadaşlar, bir müsaade eder misiniz.

Ben Komisyon Başkanı olarak çok müdahalede bulunmuyorum hatiplere ancak bazı konularda kullanılan ifadeler Türkiye Cumhuriyeti devletinin Anayasa'dan kaynaklanan haklarıyla alakalı ithamlar olduğu zaman Komisyon Başkanı olarak ben taraf oluyorum, tarafım. Dolayısıyla...

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Ben hukuka aykırı hiçbir terim kullanmadım. Türkiye'nin taraf olmadığı hiçbir sözleşmeden...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir müsaade ederseniz ben...

Türkiye kendi ulusal güvenliğini sağlamak adına sınır ötesi operasyon hakkını kullanmaktadır, bu da uluslararası hukukta mevcuttur. “Sıcak takip” dediğimiz, bu saldırıları önlemek için tampon bölge, dışarıda terörü karşılama, orada mücadele etme adına yürüttüğü faaliyetler vardır. Tamamen kendi ulusal güvenliğine kendi ulusal birliği için yaptığı çalışmalardır, sürdürdüğü faaliyetlerdir ve bunun hukuki meşruiyeti ve zemini de vardır. Oradaki bu mücadeleyi sürdüren Silahlı Kuvvetlerin tezkeresi buradan, Meclisten verilmektedir ve uluslararası hukuk çerçevesinde bunu yapmaktadır. Türkiye'nin bu faaliyetlerini, ulusal güvenliği için yapmış olduğu faaliyetleri “işgal” diye tanımlamak doğru değildir. Bunu Komisyon olarak ve Komisyon Başkanı olarak kabul etmediğimizi özellikle belirtmek isterim.

Şimdi size bir dakika süre vereceğim ve sözlerinizi tamamlamanızı isteyeceğim.

Buyurun lütfen.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi (Devam)

b) Kamu Denetçiliği Kurumu (Devam)

c) Sayıştay Başkanlığı (Devam)

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – Yani tabii, Türkçesi rahatsız ediyorsa ben İngilizce terimi de “occupying power” olarak tanımlayarak devam edebilirim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – O zaman, “hot pursuit” diye sıcak takip var, ben de onu size hatırlatıyorum.

CEYLAN AKÇA CUPOLO (Diyarbakır) – “Occupying power” olarak Türkiye’nin... Afrin’de bu 2023 Martında bir aile “Nevroz” kutladığı için öldürülmüştü. O aile hâlâ hukuki bir başvuru yapmak için kanallar arıyor. Bunun için bir şey yapacak mısınız Şeref Bey, onların buraya erişimiyle ilgili bir şey yapacak mısınız?

Ve son olarak bitirirken AİHM kararları var 2 tane, Büyük Dairenin çıkardığı Demirtaş ve Kavala kararları, bunlar hâlâ uygulanmıyor. Bununla ilgili bir adım atacak mısınız? Kamu Denetçiliği Kurumunun başındaki kişi olarak sizden daha fazla, daha aktif rol almanızı bekliyorum. Kamu Denetçiliği Kurumunu çok kıymetli buluyorum, çok değerli buluyorum, başarabileceği çok yüksek bir misyon olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi de değerli milletvekilleri, Sayın Abdurrahman Tutdere’ye ve sonrasında Sayın Ömer Faruk Gergerlioğlu’na söz vereceğiz ve diğer milletvekillerimizle devam edeceğiz.

Sayın Tutdere, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

ABDURRAHMAN TUTDERE (Adıyaman) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Meclis Başkanım, Komisyonumuzun çok Kıymetli Başkanı, Sayıştay Başkanımız, Başdenetçim, Değerli Komisyon üyeleri, sevgili hazırım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlar, insanlık tarihine baktığımızda, parlamentoların tarihi insanlık tarihinde özgürlükler tarihidir aynı zamanda. Bu konuda parlamentolar özgürlüğün yuvasıdır, evidir. Bizim Parlamentomuz da şanlı bir tarihe sahip. Bugün bu şanlı tarihe sahip, geçmişe sahip Parlamentomuzun bütçesini konuşuyoruz. Bütçenin şimdiden hayırlı olmasını diliyorum.

Tabii, Parlamentonun -Başkanım, siz de sabahki konuşmanızda söylediniz- Anayasa gereği de en büyük görevlerinden bir tanesi millet adına denetim görevini yapmaktır. Denetim görevi konusunda özellikle 2017 Anayasa referandumu ve 2018’de yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin Meclisimizin millet adına denetim görevlerini gerçekten törpülediğini, zayıflatıldığını üzümlere görmekteyiz. Yine, biz bu sonuca -sabahki konuşmanızda- özellikle mevcut Anayasa’ya göre milletvekillerinin en temel denetim silahı olan yazılı soru önergelerine verilen cevap oranına da baktığımızda yüzde 50’lik bir orana cevap verilmediğini ancak yüzde 30 oranında bir cevap verildiğini görüyoruz; bu üzücü. İktidardaki kimi milletvekili arkadaşlar AK PARTİ iktidarları döneminde vesayet organlarının yok edildiğini söylediler. Doğrudur, birtakım vesayet organları, vesayet odakları yok edildi ama üzümlere belirtelim ki son dönemlerde yeni vesayet odakları oluştu. Bu, gerçekten ülkemizin demokrasisi için, hukuku için çok korkunç bir şey. Buna örnek olarak da şunu söyleyebiliriz: Bugün Anayasa Mahkemesi bir parlamenter hakkında bir karar verdi ve bir hak ihlali tespiti yaptı ancak yerel mahkeme bu hak ihlali kararının gereğini yerine getirmiyor ve milletvekili şu anda tutuklu bulunuyor. Dolayısıyla, yeni vesayet odaklarının oluşmaması için de Parlamentonun ve Hükümetin yapması gereken işler var. “Anayasa’yı değiştirdik, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçtik, her şey güllük gülistanlık.” diyemeyiz. Bu konuda Meclisimizin de Hükümetin de yapması gereken işler var.

Değerli arkadaşlar, Sayın Meclis Başkanım; bir konuda özellikle sizden bir ricada bulunacağım. Depremde yıkılmış bir kentin milletvekiliyim. Deprem sonrası, 27’nci Yasama Döneminde tüm partilerimizin ortak önergesiyle bir Meclis Deprem Araştırması Komisyonu kuruldu. O Komisyon raporu da yanımda. Ben bu raporu gerçekten çok önemsiyorum ve gerçekten herkesin de baş ucu kitabı yapması gerekiyor. Uzmanları dinlediğimizde Türkiye’de yeni depremlerin olacağı, bir İstanbul

depreminin olacağı da aşikâr, öyle görünüyor. Biz çok can kaybı verdik; 11 ilde yaşanan depremde çok insanımızı yitirdik. Sayın Meclis Başkanım, Sayın Bakanım da o tarihte Adıyaman'a gelmişti, biz şunu gördük: Kurumlar arası koordinasyon eksikliğini gördük, mevzuattaki eksikleri gördük ve bu eksiklerin insanların hayatına mal olduğunu üzülenek gördük. Bu raporda Sayın Meclis Başkanım, tüm kurumların yapması gereken işleri tek tek çok güzel ayrıntılı yazmışlar, burada Meclisimizin de yapması gereken işleri özellikle mevzuat boyutuyla belirtmişler. Burada yaklaşık 27 başlık altında Türkiye Büyük Millet Meclisinin sorumluluğunda olan işleri de saymışlar. Ben özellikle bu konunun gündemimize gelmesini ve bu konuda gerekli yasal çalışmaların yapılmasını bekliyorum, milletimiz de bekliyor.

Siz sabah gerçekten Kanunlar ve Kararlar Dairemizin çok yetenekli uzmanlardan oluştuğunu söylediniz. Evet, ben de bunun şahidiyim; 27'nci Yasama Döneminde çok güzel işler de çıkardılar ama özellikle bunlardan birkaç tanesini söyleyeyim. Bu raporda önerilenler arasında, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yapması gereken kanunlar arasında fay kanunu mutlaka çıkarılmalı, afet risk azaltma kanunu çıkarılmalı, yeni bir imar kanunu çıkarılmalı, kentsel dönüşüm ve yenilenme kanunu mutlaka çıkarılmalı. Yapı üretim ve denetim kanunu, inşaat mühendisliği konusunda, diğer teknik konularda 27 başlık var Sayın Meclis Başkanım. Eğer siz Türkiye Büyük Millet Meclisi adına, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak bu raporun gereğini yaparsanız inanım ki önümüzdeki süreçte biz ülkemizi büyük felaketlerden, insanlarımızı büyük felaketlerden kurtarmış oluruz, bu kadar insan kaybımız da olmaz. Burada hepimize iş düşüyor. Bu raporu siz -ben sormuştum- bütün kurumlara da göndermişsiniz, belediyelere de göndermişsiniz ancak rapor rafta kalsın, başta biz Meclis olarak kendi tespitlerimizi, yaptığımız işlerin gereğini yapalım, Meclisimizi bu konuda çalıştıralım.

Sayın Başkanım, yani Meclis 1 Ekimde açıldı -ben Meclisi takip eden bir milletvekiliyim- uluslararası sözleşmelerle günlerimiz geçti ama inşallah önümüzdeki süreçte, kısa süre içerisinde biz bu yasal çalışmaların yapılmasını bekliyoruz, milletimiz de sizden bekliyor. Tabii, Meclis, Parlamentomuz bilmiyorum dünya...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ABDURRAHMAN TUTDERE (Adıyaman) – Toparlayacağım Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İlave bir dakika veriyorum Sayın Tutdere.

Toparlayın lütfen.

ABDURRAHMAN TUTDERE (Adıyaman) – Yani Meclisimiz gerçekten çok çalışıyor, biz bunun şahidiyiz. Çok kanun yapıyoruz, aslında bir fabrika gibi sürekli kanun yapıyoruz ama ne hikmetse sorunlar bitmiyor. Burada bir arıza var, artık oturup bu arızayla yüzleşmemiz lazım. Bu kadar çok çalışan, gece geç saatlere kadar çalışan bir Parlamento var ama halkın sorunlarının bir türlü bitmediği bir gerçeklik var. Dolayısıyla ya yaptığımız yasalarda bir sorun var ya da yeteri kadar biz yasaları tartışmadan çıkarıyoruz ki benim görüşüm, yasaları, nitelikli kanun çıkarılması konusunda yeteri kadar tartışmıyoruz, konuşmuyoruz, yürütmeye ne getiriyorsa buradan öyle geçiyor. İnşallah bu dönem, sizin Başkanlığınız döneminde komisyonları daha çok çalışan bir Parlamento çalışması yaparız. İç Tüzük'ümüz gerçekten bazı konularda yetersiz kalıyor. Aslında bizim, halkın sorunlarını çözecek yasaları yapmadan önce kendi Meclis çalışmalarımızı daha düzgün, daha işler, sonuç odaklı hâle getirecek bir Meclis İchtüzüğü'nü de hazırlamamız lazım.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Tutdere.

ABDURRAHMAN TUTDERE (Adıyaman) – Bağlayayım, teşekkür edeceğim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

ABDURRAHMAN TUTDERE (Adıyaman) – Bu konuda -siz de konuşmanızda belirttiniz- inşallah bu dönem hem çoğulcu, demokratik bir İç Tüzük hem de çok daha nitelikli kanunları hep birlikte yaparız.

Ben şimdiden bütçenin her 3 kurumumuz için hayırlı olmasını diliyorum, tüm arkadaşlarıma da teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Gergerlioğlu, süreniz beş dakikadır.

Buyurun lütfen.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Kurtulmuş, size daha önceki Başkanlara da hatırlattığım bir hususu hatırlatayım ve 600 milletvekili mağdur olmaya devam etmesin lütfen çünkü biz soru önergeleri veriyoruz ve “Kaba ve yaralayıcı ifade var.” diye geri çevriliyor fakat ben bunu ayrıntılı araştırdım. Geri çeviren hata yapıyor, biz yapmıyoruz çünkü bu maddenin ruhu, vekilin kaba ve yaralayıcı ifade kullanması fakat biz soru önergelerimizde mesela kötü muamele ve işkence gören vatandaşın durumunu iletiyoruz. Vatandaş işkenceyi nasıl kibarca ifade etsin yani makatına cop sokulmuş, işkence, darp, bunları anlatıyor “Kaba ve yaralayıcı ifade” deniliyor. Meclise yakışmıyor bu. Lütfen, bu maddeyi, Tüzük’ü araştırın ve bürokratlarınız bunları geri çevirmesin.

İkincisi, geçen seneki dönemde, Adalet Bakanlığıyla ilgili ve tüm bakanlıklarla ilgili verdiğim soru önergeme bir cevap vermişsiniz; bakanlıklar hangi oranda bize cevap vermiş? Cevabınızdan örnek veriyorum: Orada bir bakanlık çok dikkat çekiyor; en çok cevap vermeyen bakanlık kim biliyor musunuz? Adında “adalet” olan bakanlık; 9.931 soru önergesi sormuş vekiller -ya, el insaf- 8.235’ine cevap vermemiş. Ya, bırakın, “adalet” kelimesini Adalet Bakanlığı çöpe atmış. Siz, neden uyarmanız Sayın Başkan veyahut da bundan sonra uyarılacak mı? Bunu soruyorum.

Yine, ben de aslında bütün bu... Ayrıca, İnsan Hakları ve Dilekçe Komisyonlarıyla ilgili de bir vurgu yapmak istiyorum: Niye bu komisyonları Meclis Başkanları denetlemiyor ve uyarıyor? Yine, size sorduğum soru önergesindeki rakamlardan yola çıkarak bir uyarı yapacağım: 27’nci Dönemde, 26’nci Döneme göre bu komisyonlara giden dilekçelerde 6 kat artış var, ihlal başvuruları var ve bu ihlallere müdahale hakkı var bu komisyonların ama inceledik -sizin de cevabınızı inceledim- bürokratlar ve komisyon başkanları sadece ilgili kuruma bir yazı göndermiş, onun dışında herhangi bir hak ihlali var mı, yok mu, araştırmamış, hiçbirinde; sıfır. Bakın, 20 bine yakın başvuru var, sıfır hak ihlali mi olur ya? Ya, 26’nci Dönemde bile 6 kat az başvuru var, 20 civarında suç duyurusu yapılmış; 27’nci Dönemde, İnsan Hakları Komisyonu ve Dilekçe Komisyonundan sıfır suç duyurusu yapılmış. Yani güllük güllüştük bir memleketteyiz arkadaşlar! Hayret ediyor insanlar. Burası Meclis, milletin hakkını biz savunuyoruz.

Yine, bakın, ben kendimle ilgili bir şey söyleyeyim Sayın Başkan: Kendimle ilgili bu husus hakkında sizinle 2 kez görüşmek istedim, sekretaryanıza görüşme talebimi ilettim, dönüş olmadı. Buna da üzülüyorum ve üçüncü kez burada bu talebimi de söylüyorum ve en azından yine sizden bir dönüş beklediğimi söyleyeyim. Şimdi, TÜRKPA komisyonu üyesiyim ve yurt dışı gezilerime gidemiyorum. Neden? Yurt dışı yasağım var. Neden var? Biliyorsunuz, ben haksız, hukuksuzca Meclisten çıkarılan bir milletvekiliyim, hukuksuzca verilen bir ceza geçen dönem Sayın Şentop tarafından, Anayasa Mahkemesi kararı beklenmeden okutuldu bu Mecliste. Meclis tarihine utanç verici bir sayfa açtı Sayın

Şentop ve ardından ben Mecliste adalet nöbeti tutarak direndim ve beni Meclisten çıkarmak için yine ikinci bir utanç sayfası açarak, sahte bir tutanak düzenletti söylemediğim sözleri söylemişim gibi; hıyileyle, yalanla ve darbedilerek bu Meclisten çıkarıldım.

Şimdi, Can Atalay mevzusu var ve sizi aslında bu noktada takdir ediyorum çünkü bir aydır, Yargıtay kararı açıklanmasına rağmen siz bunu uygulamadınız, vekilliğini en azından düşürmediniz, Anayasa Mahkemesi kararını da beklediniz ama önceden, Sayın Şentop beklemedi ve bana ve bu halka, bu topluma bunu yaşattı. Milletvekili olarak gönderilen bana bunlar yaşatıldı ama sadece bana değil, tüm topluma bu yaşatıldı. Ben şunu söylemek istiyorum: Bakın, TÜRKPA üyesi olarak ne yaşadım biliyor musunuz? üçüncü bir ihlal daha yaşadım; Anayasa Mahkemesi hakkımda ihlal kararını ne zaman verdi? 1 Temmuz 2021'de. O gün ne oldu biliyor musunuz?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gergerlioğlu, bir dakika ilave süre vereceğim. Toparlayın lütfen.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Sayın Başkan, biraz daha isteyeceğim çünkü Sayıştaya da soracağım. Lütfen, çok önemli.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gergerlioğlu, toparlayın lütfen. İlave sürenizi vereceğim.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Sayın Başkan, Anayasa Mahkemesi hakkımda 1 Temmuz 2021'de ihlal kararı verdi. Ne oldu biliyor musunuz? Aynı gün, başka bir gün değil, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı hakkımda yurt dışı yasağı kararı aldı. Neden korkuyorlarsa, nedir, anlamak mümkün değil. Bundan dolayı, ben üyesi olduğum TÜRKPA'nın yurt dışı gezilerine gidemiyorum. Bu da bir utanç sayfasıdır. Lütfen bunları düzeltiniz, şu Ankara Başsavcılığının yaptığına bir müdahale edin. Ben, Anayasa Mahkemesindeyim, Ankara Başsavcılığının şu yaptığından dolayı ve hâlen Meclisinizin bir vekili olarak mağdurum.

Yine, Sayın Sayıştay Başkanımıza 3 sorum var: Ben dün bu soruları Sayın Cevdet Yılmaz'a da sordum Cumhurbaşkanlığı Sayıştay tetkikleriyle ilgili fakat tatminkâr cevap alamadım; Sayın Sayıştay Başkanımızdan en azından beklerim tatminkâr cevaplar. Üç yıldır bu, eleştiri konusu, yardım veren kurumlar açıklanıyor da yardım alan dernekler, vakıflar niye açıklanmıyor? Niye...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Bir dakika Sayın Başkan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gergerlioğlu, herkese aynı uygulamayı yapıyorum, lütfen toparlayın.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Tamam, bitiriyordum zaten.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İlave bir dakika verdim herkese, tekrarlamayacağım bir daha.

Buyurun lütfen.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (Kocaeli) – Tamam, olur.

Neden bu uyarıyı yapmadınız Cumhurbaşkanlığı faaliyet raporunda?

İkincisi, niye ikinci derece detay ekonomik yerine dördüncü detay ekonomik araştırma yapmadınız ve talep etmediniz ve uyarmadınız? Çünkü birçok harcamanın böyle üstü örtülüyor.

Üçüncüsü, yıllardır kadim bir gelenektir “görev zararı” ifadesi kullanılır faaliyet raporlarında ve birtakım şeylerin üstünü örtmek için “görevlendirme gideri” ifadesi kullanılmaya başlandı bu faaliyet raporlarında Bütçe Strateji Başkanlığı tarafından. Niye uyarmıyorsunuz Sayıştay olarak? Burada birçok harcama, devleti zarara uğratan birçok hususun üstü kapatılıyor. “Görev zararı” işte apaçık, niye “görevlendirme gideri” diyerek iş makyajlanıyor ve hafif kılınıyor, bunu sormak istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gergerlioğlu, teşekkür ediyorum.

Şimdi de diğer milletvekillerimizin söz taleplerini karşılamaya devam edeceğim.

Hakan Şeref Olgun, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

HAKAN ŞEREF OLGUN (Afyonkarahisar) – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri, Sayın Meclis Başkanımız ve kıymetli bürokratlar; Meclisimizin giderler ve gelirler üzerindeki denetiminin kaynağı bütçe hakkıdır. Bütçe hakkı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yürütmeye karşı sahip olduğu önemli bir fren mekanizmasıdır. Ancak bu hakkın kullanılması süreci 2017 yılında yapılan Anayasa referandumuyla tek kişinin idaresine ve iradesine bağımlı bir noktaya ulaştırılmıştır. Cumhurbaşkanı tarafından teklif edilen bütçenin Meclis tarafından kabul edilmemesi durumunda Cumhurbaşkanı bir önceki senenin bütçesini kullanmaya devam edebiliyor. Bu durum Meclisimizin bütçeyi onaylayıp veya onaylamaması durumunu geçersiz ve etkisiz kılmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesine baktığımızda süreklilik arz etmeyen gelir kalemindeki artışlar ileriki dönemler açısından bütçe dengesinde olumsuz etki yaratabilmektedir. Bütçe dengesinin korunmasında önemli olan, bütçe giderlerinin vergi gelirleriyle karşılanma oranının yüksekliğidir.

Yasama faaliyetlerinin en önemli unsuru kuşkusuz müzakeredir. Toplumun tümünün temsili ve devletimizin etkin işleyişi açısından istişare ve müzakere etmenin önemi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin aritmetiğine bakıldığında dikkatle değerlendirilmesi gereken bir husustur. Ülkemizin mevcut şartlarının da göz önünde bulundurulmasıyla kanun tekliflerinin komisyon görüşmelerinde müzakeresine yeterince imkân sağlanmaması, uzmanlardan ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerinden yeterince bilgi alınmaması, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin en önemli iddialarından biri olan güçlü milletvekili ve kanun yapımının yeri olan Türkiye Büyük Millet Meclisi algısının çöktüğünün kanıtıdır. Gazi Meclis fonksiyonsuz hâle getirilmeye çalışılarak itibar suikastı düzenlenmektedir. Milletlin vekillerince hazırlanması gereken kanun teklifleri tek adam rejiminin sarayı olan Külliye’de hazırlanmakta, milletlin vekillerine imzaya gönderilmektedir. Bütçe disiplinine önem verilerek mali yönetimin etkin, verimli ve gerçekleştirilebilir olmasına özen gösterilmesi sorumluluğu her iktidarın dikkat etmesi gereken bir misyonu olmalıdır.

Değerli Komisyon üyeleri, bütçe teklifinin mal ve hizmet alımları yani yolluk, temsil, ağırlama, akaryakıt ve 03 kodunun altındaki giderler 567 milyon 251 bin TL iken 1 milyar 71 milyon 171 bin TL’ye yükseltilmiş olup artış oranı yüzde 90 civarındadır. 06 kod örneği kısmında yer alan sermaye giderleri ve taşıt alımları 145 milyon 95 binden 328 milyon 662 bin TL’ye yükseltilmiş olup artış yüzde 126’dır. Örneklendirilen bu artışlar enflasyon tahminlerinin üzerindedir. Bu noktada kaynağı sorgulamak gerekmektedir. Kaynak nedir? Kaynak olarak vergiler mi artırılacak, yine her zaman yaptığımız gibi vatandaşın sırtına mı yükleyeceksiniz?

Değerli arkadaşlar, kısaca Türkiye Büyük Millet Meclisinin sorunlarına değinmekte fayda var. Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev yapan milletvekili danışmanları ile siyasi parti gruplarının danışman ve büro görevlisi kadrosunda bulunan personelin maaş ve özlük haklarıyla ilgili sorunları

devam etmektedir. Aynı personel, Türkiye Büyük Millet Meclisinde açıktan sözleşmeli olarak görev alıp herhangi bir iş güvencesine sahip değildir. 27'nci Dönemde sözleşmeli personel için kadroya geçiş sağlanmış olsa da söz konusu personel bu kapsamın dışında tutulmuştur. Bu süreçte kıdem tazminatı ve işsizlik ödeneği alabilmeleri için düzenleme yapılacağı gündeme gelse de Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Şentop tarafından Aralık 2022 tarihinde sunulan kanun teklifi hükümsüz kalmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, o dönemki Meclis Başkanının kanun teklifini dahi gündeme alamamıştı. Danışman ve büro görevlisi kadrosunda görev alan personel için iş güvencesine yönelik bir adım atılması, çalışılan süreye bağlı olarak iş sonu tazminatı ödenmesi ve işsizlik ödeneğinden yararlanabilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması büyük önem arz etmektedir.

2018'den bu yana yaşanan yüksek enflasyon sonucu Türkiye Büyük Millet Meclisinde görevli kadrolu personel toplu sözleşme hükümleri ve kanunla belirlenen artış oranlarının yanı sıra yolluk, harcırah ve benzeri kalemler üzerinden ilave zam yapılarak reel gelir korunmaya çalışılmıştır. Bu uygulama, danışmanlar ve büro görevlileri için yapılmadığından reel gelirden önemli bir kayıp yaşanmıştır.

Konuşmama son verirken, şu anda bürokrat sıralarında oturan Afyonkarahisar'ın çalışkan Vali Yardımcısı Sayın Kübra Teymur'u bu göreve getirmesinden dolayı Sayın Meclis Başkanımıza teşekkür ediyor ve Afyonkarahisar olarak kendisiyle onur duyuyoruz.

Yine, cumhuriyetin 100'üncü yılını kutluyor, Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarını rahmetle anıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, sayın milletvekilleri; Ömer Faruk Hülakü, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli basın emekçileri ve değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Kamu harcamalarının kapsamı, niteliği ve Sayıştay denetiminde revizyonu hesap verilebilirlik açısından her ülke için zorunludur. Sayıştay, kamu harcamalarının şeffaf bir şekilde sağlanmasını denetlemek için var olan bir kurumdur; siyasetin hiçbir rengine taraf olamaz ve hükmü altına giremez, kamu kurumlarını her yıl düzenli olarak denetleyerek ortaya çıkan sonucu açık ve şeffaf bir şekilde açıklamak zorundadır. Bugün, bu ülkede, geline nokta ise Sayıştay denetçilerinin görevleri bir anlamda sınırlandırılarak sadece kamu iradesinin koyduğu politikaya göre denetim yapabilen, TSK dâhil hiçbir kurumu hedeflerinin gerçekliği konusunda sorgulamayan bir noktaya getirilmiştir. Sayıştay, bugün görevini mali tabloların doğrultusunda sınırlamış durumda, yolsuzluğun bulgularına ise raporların “diğer bulgular” başlığı altında yer veriliyor. Sayıştayın denetim yetkisi neredeyse elinden alınarak Sayıştay içi boş bir kurum hâline getirilmiştir. Hiçbir kurum özellikle iktidarın yönettiği hiçbir belediyeyi denetlemiyor; “iktidarın” derken “kayyumların” demek istedim, iktidarın da dâhil tabii.

Mesela, Bingöl İl Özel İdaresi ve AKP'li Bingöl Belediyesi 2019'dan bu yana Sayıştay tarafından denetlenmemiş. Denetlenmeme gerekçelerini öğrenmek için yönelttiğimiz soru önergelerine Bakanlık tarafından cevap olarak “Denetleme gereği duyulmamıştır.” denildiği hâlâ kayıtlarda duruyor. Bunca yolsuzluğun, rantın ve talanın döndüğü bir dönemde ranta ve yolsuzluğa en açık kurumlardan bazıları olan bu iki kurumun denetlenmeme gerekçeleri bu kadar basit bir şekilde geçiştirilemez. Sayıştayın

denetim mekanizmasının en fazla işlemesi gereken dönemde maalesef Sayıştay pasif ve itibarsız bir kurum hâline getirilmiştir. Kısacası, Sayıştay bugün iktidarın, yolsuzluklarını örtmek için kullandığı bir protez kol hâline gelmiştir.

Diğer bir mesele ise Mecliste Kürtçe'ye karşı tahammülsüzlük ve Kürt kimliğine karşı çelişkili yaklaşımdır. Meclisin bütün faaliyetlerinde Kürtçe'ye karşı gösterilen bir tahammülsüzlük söz konusudur. Meclis Başkanlığının yasama Genel Kurulu konuşmaları ve Meclis İçtüzüğü yazışmalarında Kürtçe'ye karşı tahammülsüzlüğünü, iktidarın Kürtlere, Kürt kimliğine karşı geliştirdiği inkâr politikasının bir parçası olarak görüyor ve bu tavrı kabul etmiyoruz. Kürdistanı “kürdistan” dememiz, kürdistan illerini gerçek isimleriyle belirtmemiz; mesela, “Çevlik” ya da “Amed” dememiz sizi korkutmasın.

Ben ilk, vekil olduğum zaman bir kartvizit bastırılmıştım. Burada Çevlik vekili olarak -Çevlik parlamenterleri olarak- kart basmıştım ama partimizin adı değişti, bugün tekrar yeni bir kart basımına başvurduğumda bize “Çevlik yazamazsınız.” diye bir şey söylediler. Şimdi, az önce Meclis Başkanımız da 12 Eylüldeki haksızlıklardan, parti kapatmalarından bahsetti. Bizim de partimiz sürekli kapatıldığı için biz her zaman 12 Eylülü yaşıyoruz, her zaman 12 Eylülde kalmışız. Daha önceki konuşmalarında da Meclis konuşmamda da bunu dile getirdim, AKP'li vekiller arasında da birçok Kürt milletvekili var ve seçim çalışmalarında bütün seçim propagandalarını Kürtçe yaptılar, seçim otobüsünün üstünde Kürtçe konuştular, tüm köylerde seçmenlerinden Kürtçe oy istediler ama her ne hikmetse Ankara'ya geldiklerinde gerçekten bu dili unutuyorlar ve Kürtçeyi hiçbir şekilde konuşmuyorlar.

Şimdi, sizin TRT Şeş'i dile getirdiğinizi hep duyuyoruz. Biz Meclisteki konuşmalarımızda Kürtçe konuştuğumuzda kesiliyor ve bilinmeyen bir dil olarak geçiriliyor. Bizim konuşmalarımızı TRT Şeş'ten izleyen bir kişi o kanalı Kürtçe izlemesine rağmen bizim Kürtçe konuşmalarımızı dinleyemeyecek, kanalın tamamı Kürtçe konuşuyor ama bizim Meclisteki konuşmamız TRT Şeş'te yayımlandığında kesiliyor; bu tamamen kendinizle çeliştüğünüzün göstergesidir.

Yine, bir yandan Kürtçenin seçmeli ders olarak verilmesini desteklediğinizi, bunun önünü açtığınızı övünerek söylerken diğer yandan da Kürtçe verdiğimiz önergelere cevap vermiyorsunuz, tarafımıza geri gönderiyorsunuz. Bu kadar çelişkinin içinde hiçbir şey olmamış gibi davranmayı nasıl kabul edip içinize sindiriyorsunuz? Bu çelişkilerle siyaset yapmanın zorluğuna nasıl katlanıyorsunuz? Bunları anlatmakta gerçekten güçlük çektiğimizi belirtmek istiyor ve bu tutumdan bir an önce vazgeçmenizi diliyoruz. Eğer Meclis Başkanlığı bu konuda samimi ve şeffaf bir tavır ortaya koyarsa ve cesur davranırsa belki de bazı sorunlar kısa sürede çözülecek ve bu düşmanca tutum son bulup yaşadığımız coğrafyanın karanlığını aydınlığa çıkarabileceğiz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Bitti zaten Başkanım.

Teşekkürler.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARINI (Devam)

3.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, Bingöl Milletvekili Ömer Faruk Hülakü'nün TBMM, KDK ve Sayıştay Başkanlığının 2024 yılı bütçeleri üzerinde yaptığı konuşmasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, burada bir açıklamada bulunmak istiyorum. Anayasa'nın 3'üncü maddesi: “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.” Parlamentonun dili de Türkçedir. Siz burada İngilizce bir önerge verseniz, aşağıda İngilizce konuşsanız, Fransızca konuşsanız da...

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Başkanım, bu ülkede 40 milyon Kürt yaşıyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir müsaade eder misiniz. Değerli arkadaşlar, müsaade eder misiniz.

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Tabii.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Herkes kafasına göre hareket ederse curcuna olur değerli arkadaşlar. Anayasa'nın açık maddesidir dolayısıyla siz kendi kafanıza göre “Ben böyle tanımlayacağım.” diyemezsiniz. Burada hukukçu kimliğiniz var, o zaman hukuka uygun hareket etmek zorundasınız. Şimdi, yüz sene önce Osmanlı İmparatorluğu vardı, yıkıldı, yerine Türkiye Cumhuriyeti kuruldu, yeni bir Anayasa'yla idari yapılanması var, dolayısıyla yeni illeri var, tanımlamaları var; buna göre hareket etmeniz gerekir.

İkinci konu değerli arkadaşlar, bu Parlamentodaki dil meselesi. Buranın dili Türkçedir değerli arkadaşlar. Şimdi, siz İngilizce bir şey söylemeniz de kayıtlara “...”(*) diye geçer, Fransızca bir şey gelip söylemeniz de kayıtlara “...”(*) diye geçer. Türkçenin dışında kullanacağınız hangi dil olursa, yazılı veya konuşma olarak, hepsinde aynı durumla karşı karşıya kalırsınız. Dolayısıyla bu Kürtçeyle alakalı bir mesele değildir. Şimdi, burası devletin ilgili kurumlarının, Anayasa'nın ve yasaların çizdiği çerçevedir. İnsanlar kendi hayatlarında konuşabiliyor, dışarıda konuşabiliyor, anlaşabiliyor, şarkı dinliyor; bunlarla alakalı Anayasa'mızın, yasalarımızın bir yasaklanması, bir kısıtlaması söz konusu değildir. Bunu özellikle belirtmek isterim.

Bir söz vermeyeceğim size tekrar. Dolayısıyla Türkiye'nin idari yapılanmasıyla alakalı kullanacağımız ifadeleri Anayasa'ya ve yasalara uygun şekilde kullanmamız gerekir. Osmanlı Dönemi'ndeki tanımlamaları Türkiye Cumhuriyeti'ne uyduramazsınız, artık yeni bir Anayasa'mız ve kanunlarımız var.

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Sayın Başkan, 21 Anayasası'nda kendi kimliğimizle bu Meclise girdik, Kürt mebuslarıyla girdik.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, şu an...

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Anayasa değişikliği... Az önce Başkanımız bunu söyledi, herkese eşit bir şekilde yapılan bir Anayasa'dan bahsetti.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Hülakü, 1982 Anayasası var. Benim görevim Anayasa, kanun ve İç Tüzük'e göre burayı yönetmektir ve buna göre tavır ortaya koymaktır. Dolayısıyla siz de hukukçusunuz, hukukçu kimliğinizle bu yasaları okuduğunuz zaman gayet iyi şekilde bunların ne anlama geldiğini anlayabiliyorsunuz. Dolayısıyla olayı farklı şekilde çarpıtmanın bir manası yok, hepimiz bunlarla bağlıyız.

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Çarpıtmıyorum Başkanım. Keşke cevap verebilseydik bu dediklerinize.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ben yasaları okudum size.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleleri (Devam)

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi (Devam)

b) Kamu Denetçiliği Kurumu (Devam)

c) Sayıştay Başkanlığı (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, şimdi diğer milletvekillerimizle devam edeceğim.

Sayın Öztürk, buyurun lütfen.

Süreniz beş dakikadır.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Meclis Başkanım, Değerli Komisyon üyelerimiz; 2024 bütçesinde 8 trilyon 437 milyar lira gelir, 11 trilyon 89 milyar gider öngörüyorsunuz yani 2024 yılına daha girmeden 2 trilyon 652 milyar lira bütçe açığıyla başlayacağız. Bu bütçe açığı şu anlama geliyor: Yıl içinde her şeye zam, zam üstüne zam, mevcut vergilere zam, ek yeni vergiler vesaire. Bu bütçe açığı, milletimizin sırtına daha fazla yük yükleyeceğiniz anlamına geliyor; bu bütçe açığı, milletimizin zaten zor olan hayatını daha da zorlaştıracağınız anlamına geliyor.

Sorun ne biliyor musunuz arkadaşlar? En büyük sorun; iktidarın plansız programsız, hesapsız kitapsız hareket etmesi. Kıyaslamayı her vatandaşın anlayabileceği tarzda yapmak gerekirse; bir vatandaş düşünün, yaptığı iş ne olursa olsun, o da yıllık kendi bütçesini hazırlasın, her yıl ev ekonomisi açık versin. Ne yapmak zorunda kalır? Önce atadan babadan kalan herhangi bir arsa, tarla vesaire varsa bunu satar, iki üç yıl bununla idare eder, o da bittiğinde bankalardan kredi alır, üstüne bütçeye faiz gideri eklenir. Hâlâ devam ederse açık, bankalar da kredi vermez hâle gelir. Eninde sonunda bölgesindeki tefecinin eline düşer. Sonuç mu? Böyle devam ederse dükkânını kapatır. Hiçbir vatandaş böyle bir duruma düşmek istemez. Dolayısıyla, hesabımı kitabımı bilen ya tasarruf yapar ya gereksiz olan harcamalarından vazgeçer ya da daha çok çalışır, daha çok üretir ki bütçesi ekside kalmasın, bütçesini tamamlayabilsin. Ama ne yazık ki yıllardır bütçemiz hep açık veriyor. Bir vatandaş bile kendi çapında bunu planladığı hâlde, yıllardır sizler bu planlamayı yapamıyorsunuz.

Diğer bir sorun da iktidarın, projeleri hayata geçirirken bu projeleri ihtiyaçlara göre değil, propaganda malzemesi olabilmelerine göre yapıyor ve planlıyor olması. Bunu nereden mi anlıyoruz? Örnekleriyle açıklayalım: 2024 yılı Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçe teklifi 9 milyar 536 milyon 586 bin lira. Teklifin detayına baktığımızda giderlerin büyük bir kısmını personel giderleri oluşturuyor, yüzde 70'e yakını. Tamam, kabul.

Peki, soru sormak gerekirse yaklaşık 10-12 tane soru soracağım. 28'inci Dönem milletvekili genel seçim sonuçlarına göre Türkiye Büyük Millet Meclisine kaç milletvekilinin geleceğini bilmiyor muydunuz ki TOKİ'ye yeni milletvekili odası yaptırıyorsunuz? 28'inci Dönem başladığında kaç milletvekiline uzun bir süre oda tahsisi yapamadınız? Oda tahsisi yapamadığımız için Türkiye Büyük Millet Meclisi binalarında ne gibi değişiklikler yaptınız? Bu değişiklikler için ne kadar para harcadınız?

Geçmişte eski halkla ilişkiler binasının alelacele yıkılmasının gerekçesi neydi?

Milletvekili, bürokrat ve personel sayısı belliyken yeterli otopark yapamamanızın sebebi ne? Hele ki dışarıdan gelen misafirler oldukça sıkıntı daha da artıyor. Neden yeni otopark yapma ihtiyacımızı bütçenizde planlıyorsunuz?

Türkiye Büyük Millet Meclisi kampüsü dışında kurumun kaç hizmet binası var? Meclis dışındaki hizmet binalarında çalışan personel sayımız kaç? Son beş yıl içinde istisnai kadroyla işe alınan personel sayısı kaç?

Sözleşmeli olarak çalışan danışmanlarımıza sözleşme bitiminde kıdem tazminatı vermenizi kim ya da kimler engelliyor? Devletimizin parası mı yok?

Kadrolu çalışan sayısının çok çok altında lojman mevcut. TOKİ'yle protokol yapıp Meclisin kadrolu çalışanlarına ilave lojman yapmak, çalışan personelin memnuniyetini artırmak hiç mi aklınıza gelmiyor? Yaklaşık 240 lojman var, aktif çalışmayan, istisnai kadrodan geçmiş, Meclis Başkanlarının vasıtasıyla çalışıyormuş gibi görünen kişiler bu lojmanları işgal ederken Meclisin kadrolu çalışanı olduğu hâlde... Dışarıda kira bedelleri bu kadar fahiş artmışken ek lojman yaptıramaz mısınız? Hâlâ TRT'ye katkı payı veriyorsunuz ki -tek televizyon döneminden kalma, siyah beyaz televizyon döneminden kalma- bütçenin yüzde 2,8'ini, 267 trilyon lirayı burada harcıyorsunuz, bu paraıyla lojman yapmak daha vicdani değil mi? Gibi sorular uzar gider.

Bu sorulara muhatap olmanızın ana nedeni öngörüsüz, plansız ve programsız olmanız. Bir projeyi hayata geçirirken, o projenin muhataplarının ve uzmanlarının görüşlerini almıyorsunuz; bırakın görüş almayı, fikirlerini sormuyorsunuz bile. Sonra da "Bu sorularla neden muhatap oluyoruz?" diye bizlere kızılıyorsunuz. Ne yapalım, sebep olduğunuz kamu zararının hesabını sormayalım mı?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Öztürk, toparlayalım; bir dakika veriyorum size, toparlayın.

YASİN ÖZTÜRK (Denizli) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Hata riskini en az tutmanın yolu belli arkadaşlar. AK PARTİ'si, dışarıdan gelen fikirlere de eleştirilere de açık olun. Görüş almak, soru sormak ayıp değil, bir eksiklik hiç değil. Eksik ya da hatalı yapılan bir işin düzeltilmesi inanın hem çok zor hem de daha masraflı. "Ben yaptım, her şeyin en iyisini biz biliriz." demekten artık vazgeçin diyorum.

Bugün, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçesini görüşüyoruz, önümüzdeki günlerde diğer kurumların bütçelerini görüşmeye devam edeceğiz. Amacımız açıklarımızı bulup sizi küçültmek değil, bir tek amacımız var; milletimizin layık olduğu güzel günleri görebilmesi. Bizler milletin umudu olmak için geldik. Her şeyi bildiğini sananlar mutlaka yanılırlar. Siz hata yaptıkça bedelini tüm Türkiye ödüyor. Bu sorumluluğu artık lütfen hatırlayın ve asla unutmayın diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi de değerli milletvekilleri, Sayın Ahmet Baran Yazgan.

Buyurun.

Süreniz beş dakikadır.

AHMET BARAN YAZGAN (Edirne) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, kıymetli hazırım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sözlerime başlamadan önce cumhuriyetimizin 100'üncü yılını kutluyor, başta Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere cumhuriyetimiz için canını vermekten dahi çekinmemiş tüm kahramanlarımızı saygı ve minnetle bir kez daha anıyorum.

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, değerli bürokrat arkadaşlar; sükûneti tesis edebilir miyiz.

AHMET BARAN YAZGAN (Edirne) – Gönül isterdi ki iktidarınız 100'üncü yıla yaraşır bir coşkuyla günler, haftalar süren etkinlikler düzenlesin. Ancak üzülmeye başlıyoruz ki iktidar kanadında cumhuriyet kutlamalarına dönük olarak âdeta bir gönülsüzlük hâkim.

Değerli hazırun, Türkiye Büyük Millet Meclisi 2024 yılı bütçesini görüşmek ve bence daha da önemlisi yasama ve denetim faaliyetleri işleyişinde yaşanan aksaklıkları görüşmek ve değerlendirmek üzere toplandık. Milletten verdiği vekâlet görevini yerine getirmek üzere yine milletten oylarıyla seçilmiş milletvekilleri olarak vatandaşlarımızın sorun ve taleplerini iletme için buradayız fakat 28’inci Döneme haksız ve hukuksuz bir şekilde cezaevinde tutulan Can Atalay olmadan başladık. Bakın, kararın hükmü kısmında Anayasa Mahkemesi açıkça “tahlisenin sağlanması” ve “yeniden yapılacak yargılamada durma kararı verilmesi” ifadelerini kullanmış. Bu durumda 13. Ağır Ceza Mahkemesinin Anayasa Mahkemesi kararına uymak dışında bir seçeneği kalmamıştır. Anayasa gereği millet adına yargılama yapması gereken mahkeme, umarım AKP yargısı olarak değil, milletten yargısı olarak görevini yerine getirir. Çünkü Anayasa Mahkemesinin verdiği hak ihlali kararına rağmen Can Atalay’ın hâlen milletvekilliğine başlayamamış olması Meclisin hakkına ve hukukuna halel getirmektedir, aynı zamanda Meclis Başkanlığını da güçsüz göstermektedir. Can Atalay’ın, Yargıtay, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları doğrultusunda, seçmenlerin iradesi doğrultusunda yasama görevini yerine getirmesi demokratik hukuk devletinin gereğidir.

Maalesef, yüce Meclisimizin işleyişine dair tek sorun yasama dokunulmazlığına yönelik ihlallerden oluşmamaktadır. Anayasa’mızın 98’inci maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Meclis araştırması, genel görüşme, Meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme, denetleme yetkisini kullanır. Yazılı olarak en geç on beş gün içerisinde cevaplanmak üzere, milletvekillerinin yazılı sorularına cevap verilir. Anayasa hükmü gayet açık ve yürütme üzerinde bağlayıcıyken bilgi edinme faaliyetleri kapsamında verdiğimiz soru önermeleri ilgili bakanlarca görmezden geliniyor. Şöyle ki: 28’inci Dönemde verilen 5.518 önergenin sadece 1.540 tanesi cevaplanmış yani verdiğimiz soru önermelerinin sadece yüzde 27,91’ine tekabül etmektedir. 3 Bakan -ki bunlar diğer hatiplerin de belirttiği üzere Adalet Bakanı, İçişleri Bakanı ve Kültür ve Turizm Bakanı- kendilerine iletilen 1.762 yazılı soru önergesinin hiçbirine zamanında cevap vermemişler. Ha, tabii, şimdi, hakkını da yemeyelim İçişleri Bakanımız Sayın Yerlikaya 719 önergeden sadece 1’ine süresi geçtikten sonra da olsa lütfedip cevap vermiştir.

Bu meselenin nicelik boyutu, bir de nitelik boyutu var. Sorularımıza aldığımız cevapların büyük bir çoğunluğunda geçiştirme ve muğlak ifadeler bulunmaktadır. Zaten Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi dediğiniz tek adam rejimiyle, Meclisin yürütme karşısında denetim ve bilgi edinme faaliyetleri tek tek budanmıştı. Şimdi, geldiğimiz bu noktadaysa Meclisin bu alandaki yetkileri yürütme tarafından fiilî olarak yok sayılmaktadır. Gelin, Başkanlık Divanı veya her partinin temsilci verdiği bir heyetle, tek adam rejimi altında kaybedilen yasama saygınlığını korumak için bir heyet oluşturalım. Gerekirse bakanlarla tek tek görüşüp millet adına yaptığımız bu denetim faaliyetlerinin işlevselliğini geri kazandıralım.

Anayasal bir kurum olan Sayıştay, denetimlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi adına yapar. Sayıştay raporlarına baktığımızda, neredeyse her bakanlık ve kurum raporunda Sayıştayın denetim bulgularının yer aldığını da görüyoruz. Bu noktada, Sayıştay denetçilerimizin görevini layıkıyla yerine getirdiğini söyleyebiliriz ancak üzücü olan şu ki çoğu raporda Sayıştay aynı eksikleri üst üste birkaç yıl boyunca dile getirmiş olsa da yürütme kanadında bu eksikleri düzeltmeye yönelik bir adım atılmıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Yazgan, sözlerinizi toparlamanız için size bir dakika veriyorum.

AHMET BARAN YAZGAN (Edirne) – Teşekkür ederim.

Yine, az önce dile getirdim, heyet, Sayıştayın tespit ettiği bulguların, eksiklerin giderilmesi için etkin bir rol oynamalıdır ve gereği yapılmalıdır. Umarım, gelecek seneki bütçe konuşmamda bu talep ve eleştirilerimizin yerine getirildiğini görür ve size teşekkürlerimi de sunabilirim.

Sizleri saygıyla selamlıyorum, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Elvan Işık Gezmiş? Yok.

Nurhayat Altaca Kayışoğlu? Yok.

Değerli milletvekillerimiz, tüm söz taleplerini karşılamış bulunuyoruz.

Şimdi, on beş dakika süreyle soru sormak isteyen milletvekillerimizin taleplerini karşılayacağız, akabinde görüş, öneri, eleştiri ve sorulara cevap vermek üzere Sayın Meclis Başkanımıza otuz dakika süre vereceğiz ve Kurum Başkanlarımıza, Sayıştay Başkanımıza ve Kamu Başdenetimimize de talep etmeleri hâlinde beşer dakika vereceğim, etmemeleri hâlinde kendilerine gelen soru ve eleştirilere on gün içerisinde yazılı olarak cevap vermelerini beklediğimizi ifade etmek isterim.

Şimdi, öncelik sırasına göre sözlü soruları alacağım.

Değerli arkadaşlar, ilk olarak Sayın Sayyigıt...

Buyurun lütfen.

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Kürt illeri, Roboski katliamı gibi yasaklı kavramları veya önerelerde kullanılan dilin kaba ve yaralayıcı olup olmadığı konusundaki ölçütleri kim, kimler ve neye göre belirlemektedir?

Milletvekillerine şiddet uygulayan devlet görevlileri hakkında bugüne kadar açılmış herhangi bir soruşturma var mıdır? Meclis Başkanlığının milletvekillerine yönelik bu fiillere yönelik tutumu ne şekilde olmuştur?

Kürtçe önergelerin ve konuşmaların tutanaklara “x” ya da “bilinmeyen dil” olarak geçtiği ayrımcılık pratiğinin son bulması için TBMM bünyesinde Kürtçenin çevirisi için bir tercüman kadrosu oluşturulması yönünde çalışmalarınız olacak mıdır, olmayacaksa gerekçesi nedir?

Milletvekili danışmanları ve Meclis çalışanlarının özlük hakları ve kıdem tazminatıyla ilgili herhangi bir çalışma yapmayı öngörüyor musunuz?

Teşekkürler Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Şimdi, Sayın Bakırlıoğlu...

Buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Benim sorum Sayıştaya olacak. Şimdi, son yıllarda Sayıştayın bulgularında çok ciddi bir azalma var. Bu azalmanın sebebi, bu bulguları gerektiren olayların ortadan kalkması mıdır? Mesela, EPDK 2017 ile 2020 arasındaki Sayıştay raporlarında, ısrarla Kurumun sektöre kestiği cezaların yüzde 90'ını tahsil edemediği bulgusu vardı. Son iki yılda bu bulgu yok. Yani bizim hesabımıza göre, EPDK'nin bu dört yıl içerisinde tahsil edemediği tutar 4 milyar liralık bir tutardı. Bu bulgu olmadığına göre EPDK'nin bu 4 milyar tutarındaki cezayı tahsil ettiği anlamı çıkar mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, sistem üzerinden başka soru talebi gözükmüyor.

Şimdi, Meclis Başkanımıza cevap hakkı için otuz dakika süre vereceğim.

Öncesinde kamu kurum ve kuruluşlarımızın, Sayıştay ve Kamu Denetçisinin söz talepleri olacak mı? Beşer dakika söz verme durumum var. Eğer talebiniz varsa onu karşılayacağım, sonra Meclis Başkanımıza geçelim.

SAYIŞTAY BAŞKANI METİN YENER - Yazılı cevaplayacağız.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yazılı...

Kamu Başdenetçimiz?

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Yazılı olarak vereceğiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Siz de yazılı olarak vereceksiniz, o zaman doğrudan Meclis Başkanımıza söz vereceğim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – 1 tane soru var, o da yazılı mı olacak?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Efendim?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – 1 tane soru var, yazılı mı cevap verecekler ona?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yazılı verir.

Sayın Türelî'nin bir söz talebi var.

Sayın Türelî, buyurun.

IV.- AÇIKLAMALAR(Devam)

2.- İzmir Milletvekili Rahmi Aşkın Türelî'nin, bütçe görüşmelerinde görsel basın görüntü alması ve canlı yayın konusunun yeniden gözden geçirilmesini talep ettiklerine ilişkin açıklaması

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, biliyorsunuz biz bu dönem başladıktan sonra, ilk andan itibaren Plan ve Bütçe Komisyonundaki bütün görüşmelerin bütçe görüşmelerinin -ki bu sene plan geldi- plan görüşmesinin ve diğer kanun teklifi görüşmelerinin kayda alınmasını istedik.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Kayda almıyor ki.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hayır, görsel basın açısından, buna ilişkin talebimiz de reddedildi yani canlı yayın olarak.

Şimdi, tabii, baktığımız zaman, sabahleyin, işte, bugün Sayın Meclis Başkanı konuştu, diğer zamanlarda, işte, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı konuştu, bakanlar konuşacak yani böyle bir yöntem var; burada yapılan işlerde sadece konuşmaların alındığı... Mesela, şimdi de yine soru-cevapta geldi. Hani, o zaman soruda da gelseydi yani bu ciddi bir usul değil, bu gayriciddi bir usul yani birdenbire arkadaşlar koştur koştur geliyorlar, buradaki yetkili olarak kamu kurumunun en üst yöneticisinin...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Böyle bir usul yok. O zaman şunu yapalım: Hani, ilk başta, tamam, alındı. Biz aslında hepsinin alınmasını istiyoruz ama eskiden böyle soru-cevap işinde de böyle tekrar, yeniden kayda alınma usulü yoktu; Sayın Başkan, yani bunlar şey değil. Eğer böyle olacaksa o zaman sorularda da alınır, soru-cevap şeklinde değinelim yani bir sistem olsun, işleyen bir sistem ve bunun da bir mantığı, bir rasyoneli olsun altında. Yani bizim konuşmalarımızın, soruların bir önemi

yok ama sunuşun ve cevapların önemi var yani bu açıkçası Parlatentonun itibarını da, Plan ve Bütçe Komisyonunun itibarını da ayaklar altına almaktır; son derece yanlış buluyoruz bunu ve bu konunun yeniden gözden geçirilmesini talep ediyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türeli, teşekkür ediyorum.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A) KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/276) ve 2022 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/274) ile Sayıştay tezkereleri (Devam)

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi (Devam)

b) Kamu Denetçiliği Kurumu (Devam)

c) Sayıştay Başkanlığı (Devam)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Meclis Başkanımız, otuz dakika süreniz var.

Buyurun.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; bugün, aslında, ben bütün arkadaşlarımızın aşağı yukarı söylediği her şeyi not aldım; fevkalade verimli, son derece seviyeli bir tartışmaya şahit olduk, bu da Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Türkiye'nin geleceğiyle ilgili önemli bir fonksiyon icra edeceğinin göstergesidir.

Müsaade ederseniz, sorulan çok sayıda şey var, onların bir kısmına en azından cevap vereceğiz vakit darlığı dolayısıyla. Ama bunlara başlamadan evvel bu tartışmalar çerçevesinde önemli gördüğüm üç dört konunun altını çizmek isterim: Bunlardan bir tanesi, Anayasa yapma yetkisi ve süreciyle ilgili tartışmalardır. Şunu çok açık ifade etmek isterim ki Mecliste ilk seçildikten sonra yaptığım teşekkür konuşmasında da dile getirdim, önümüzdeki 28'inci Dönemde, 28'inci Dönem milletvekillerinin cumhuriyetin 2'nci asrına dönük yeni bir anayasa düzenlemesi yapması boynunun borcudur ve tarihî bir sorumluluğudur fikrine bugün de sahip olduğumu ifade etmek isterim. Bu tartışmaları, inşallah, ümit ederim ki önümüzdeki süreçte daha zenginleştirilmiş bir şekilde başka platformlarda da tartışırız ama sonuçta, bunu ben de siyasi hayatının tamamında, siyasete girmeden önceki akademik hayatında da hep Anayasa meselesiyle, Türkiye'nin Anayasa meselesiyle -konum olmamasına rağmen- siyasi olarak ilgilenmiş ve aşağı yukarı Türkiye'de Anayasa değişiklik talepleriyle ilgili müktesebatın tamamına bir şekilde vâkıf olmuş birisi olarak Türkiye'de hemen hangi meseleyi tartışsak bunun arkasında Anayasa'yı ilgilendiren bir tartışma konusunun olduğunu da bilen birisiyim. Dolayısıyla, burada, benim sizlerin şahsında, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri şahsında Türkiye'de, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki bütün siyasi partilerden beklentim şudur, şahıs olarak söylüyorum, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı olarak söylüyorum: Hiçbir ön yargı olmaksızın, hiçbir art niyet olmaksızın sepetlerimizdeki bütün bilgileri ortaya koyarak, iyi niyetle ve doğru bir zeminde yani Parlamento zeminini esas alarak Türkiye'de 85 milyonu ilgilendiren çok kuvvetli, çok güçlü bir Anayasa yapım sürecini bu Meclisin yürütebileceği, böyle bir birikime sahip olduğu, böyle bir siyasi tecrübeye sahip olduğu kanaatindeyim. Bunun en başlangıcında... Hepimizin, her partinin, hatta her parti için de birden fazla Anayasa teklifinin olması mümkündür ama anayasalar partilerin ya da bir parti grubunun, partiler grubunun teklifi olmaz; anayasalar milletin teklifi olur, milletin anayasası olur. Dolayısıyla, bu anayasanın milletin anayasası olabilmesi, en geniş konsensüsle, en geniş bir kabulle çıkması için hepimizin üzerimize düşen sorumlulukları yerine getireceğimiz kanaatindeyim. Hiç

kuşkusuz, dünyanın en iyi metnini bile hazırlasanız, hiçbir metnin yüzde yüz mutabakat sağlaması mümkün olmayabilir. Dolayısıyla, biz mutabakat sağladığımız konularda ilerleyerek yeni bir anayasa, güçlü bir anayasa yapma meselesine bu Meclis olarak eğilebiliriz ve benim gördüğüm, Mecliste siyasi partilerle yürüttüğüm müzakerelerden, resmî, gayriresmî görüşmelerden aldığım intiba bunun yapılabileceği yönündedir; böyle bir iyi niyetin olduğunu, talebin ve ihtiyacın olduğunu görüyorum. Şimdi, bu salonda 6 siyasi partinin temsilcileri var yani hangi birimizin, kendi siyasi partilerimiz arasında konuştuğumuz zaman mevcut Anayasa'dan hiç şikâyetimiz yok "Mevcut Anayasa çok iyidir ve bu, Türkiye için yeterlidir." diyebiliyoruz? Bunun için ben samimi bir müzakere sürecinin kurulmasının sonuç almaya yeterli olacağını düşünüyorum.

Burada kategorik olarak kabul etmeyeceğimiz bir şeyin altını çizmek isterim: Bu Meclis Anayasa yapmaya muktedir değildir, mezun değildir." şeklindeki bir anlayışın tamamıyla antidemokratik olduğunun altını çizerim. Bu Meclis, Türkiye Cumhuriyeti'nin 28'inci Dönemini oluşturan Türkiye Büyük Millet Meclisi, aynen kendisinden önceki Türkiye Büyük Millet Meclisleri gibi yeni bir anayasa yapmaya da Anayasa'da bazı değişiklikler yapmaya da muktedirdir ve mezundur, millet tarafından yetkilendirilmiştir. Ama "Bu Meclis, bir kurucu meclis değildir, bu Meclisten anayasa çıkmaz." gibi bir tartışmanın konusu, aslında "Bu memlekette anayasa askerin dipçığıyle yapılır."la aynı manaya gelen antidemokratik bir anlayışın sonucudur. Bunu samimiyetle bir kere daha bu tartışmalar çerçevesinde dile getirmek isterim.

İkinci mesele, bazı arkadaşlarımız da ifade etti, Türkiye'de yıllar içerisinde birtakım siyasal tartışmaların, toplumsal tartışmaların içerisinde geçtik, ne yazık ki zaman zaman çok büyük bedeller ödeyerek de bu noktaya geldik. Dolayısıyla, artık, Türkiye'nin özellikle bölgemizdeki ve dünyadaki gelişmeler çerçevesinde kendi toplumsal bütünlüğünü sağlaması ve ortak toplumsal değerler etrafında bütünleşmesi mecburiyeti vardır. Sadece işte, Balkanlardaki gerilimi, Karadeniz'de Rusya-Ukrayna arasındaki çatışmanın esasında sadece Rusya-Ukrayna çatışması değil Rusya ile Batı arasında topyekûn bir çatışma olduğunu, Kafkaslardaki gerilimi, hemen güneyimizde devam eden gerilimleri, ta Yemen'e kadar olan bölgedeki çatışmaları ve en son Filistin-İsrail çatışmasıyla birlikte Doğu Akdeniz'in ve tarihçilerin "Bereketli Hilal" dediği bu coğrafyanın yeniden bir ateş çemberine döndürülmesi çabalarını iyi okumak mecburiyetindeyiz. Bu coğrafyada güçlü bir şekilde ayakta durmaktan başka şansımız yoktur. Siyasi görüşümüz ne olursa olsun, dünya görüşümüz ne olursa olsun, hangi öncelikleri Türkiye'nin geleceği için kendimizce öncelik olarak kabul ediyorsak edelim, sonuçta bu memlekette 85 milyon olarak bir ve beraber olacağız ve hep beraber ayaklarımızı sağlam bir şekilde yere basacağız. İnanın ki Türkiye'nin iç çatışmaları içerisinde kendi emperyal hedefleri için kendisine birtakım kapıları aralamak isteyen çok sayıda gücün olduğundan herhâlde hepimiz haberdarız. Dolayısıyla, temel meselelerimizde birleşerek, bütünleşerek temel değerlerimiz etrafında topyekûn bir araya gelmek mecburiyetindeyiz. Bunlardan bir tanesi cumhuriyet değerleridir. Cumhuriyet kimsenin babasının malı değildir, cumhuriyet değerleri kimseye de kendi ailesinden miras kalmamıştır; cumhuriyet değerleri 85 milyon vatandaşımızın özümsemiği, benimsediği ve herkesin sahip olmak durumunda olduğu ortak değerlerdir. Dolayısıyla, cumhuriyet değerlerinin üzerinden bir siyasal ayrışmayı fevkalade yanlış ve sakıncalı bulduğumu ifade etmek isterim. Cumhuriyete, cumhuriyetin bize sağlamış olduğu demokrasi, fikir özgürlükleri, insan hakları gibi, ilerleme gibi, kalkınma gibi birtakım hususlara hep beraber sahip çıkmamız herhâlde Türkiye için en önemli hassasiyetlerimizden biri olmalıdır. Hele hele cumhuriyet değerleri ile bu milletin büyük çoğunluğunun sahip olduğu inanç değerleri arasında sanki bir ayrılık ve aykırılık varmış gibi ortaya koymak bu millete yapılacak en büyük kötülüktür. Bu millet bu anlamda hem inanç ve medeniyet değerlerine hem millî değerlerine sahip çıkmış hem de cumhuriyet değerlerini sonuna kadar saygı duyarak sahiplenmeyi başarmıştır.

Müsaade ederseniz, bu konuyla ilgili ben kendi, kişisel aile öykümden bir anekdot aktarmak isterim. İsmi taşımaktan şeref duyduğum merhum binbaşı, İstiklal Harbi Gazisi Numan Kurtulmuş bir Osmanlı subayıydı; 6 cephede savaşmış, vücudunda 3 tane yara -ben kendisini görmedim, benden yedi sene evvel vefat etmiş- en son, Sakarya Meydan Muharebesi'nde bir tepeli Yunanlılardan alırken, askerlerinin en önünde savaşırken kalça kemiğine isabet aldığı bir kurşunla, tüfek kurşunuyla yaralanmış, hatta öldü diye bırakmış askerleri, ordu devam etmiş, geriden gelen bir sıhhiye "Bu adam nefes alıyor." diyerek almış -öldürmeyen Allah öldürmez- ve hastanede bir müddet yattıktan sonra, o günkü ameliyat teknikleri gereği -maalesef, bugünkü gibi değil- ayağı 15 santim kısalma zorunda kalmış ve 39 yaşında binbaşı rütbesiyle ordudan emekli olmuş bir kahraman, bir gazi ve bir Osmanlı subayı olduğu gibi, cumhuriyetimizin kurucu unsurlarından birisi, gazilerden birisi ve bu ülkenin bağımsızlık mücadelesinde yer almış, kanıyla bedelini ödemiş kahramanlardan birisidir.

Şimdi, eğer ben dedemin hayatını Osmanlı dönemi ve cumhuriyet dönemi diye ayırabilirsem ya da dedemin hayatını değerleri üzerinden ayırmayı başarabilirsem cumhuriyetin değerleri ile İslami değerleri de birbirinden ayırabiliriz. Dedem aynı zamanda 39 yaşından sonra Kur'an-ı Kerim'in hafızı olmuş. Bizden önceki nesiller çok iyi biliyor, Türkiye'de, cumhuriyet tarihinde Latin alfabesiyle yazılmış ilk ilmihâl kitaplarından biri olan "Âmentü Şerhi"ni de yazarak binlerce, on binlerce insanın bir şekilde İslami temel bilgilere kavuşmasını da sağlamış birisidir. Şimdi, siz, merhum Numan Kurtulmuş'un hayatını hangi değerler üzerinden tanımlayacaksınız? Bu tartışma yanlış, sakat ve millete karşı yapılan büyük bir kötülüktür. Kimse ne cumhuriyetin sahibi olmaya kalkmasın, kimse de bu milletin millî manevi değerlerinin kendi tekelinde olduğunu zannetmesin.

Değerli kardeşlerim, bu çerçevede şunu da ifade etmek isterim: Bugün Orta Doğu'daki gelişmeleri anlamak için... Detayına girmeyeceğim yeni bir tartışma açmamak için ama bugün burada da karşılaştığımız tartışmaların temelinde yatan mesele Orta Doğu'nun yakın siyasi geçmişini çok iyi kavramamızla alakalıdır. Bugün bu bölgede, bu coğrafyada siyaset yapan herkesin ne olup bittiğini anlayabilmesi için şimdiye kadar ne olup bittiğini çok iyi anlaması lazım. Şimdi, çok basit bir cümleyle geçiyoruz: "Osmanlı, cihan devleti yıkıldı, yerine cumhuriyetimizi kurduk." Bu ikisi iki ayrı devlet değil, milletin hayatında... Bu da çok büyük yanlışlarımızdan biridir, o başka bir devlet, bu başka bir devlet değildir "devleti ebet müddet" fikriyle kıyamete kadar yaşayacak olan aynı devletin bir safhasıdır, bir safhasından ötekine geçilmiştir.

Bu coğrafyada koskoca cihan imparatorluğu yıkılırken... Balkan Savaşlarıyla en son geldiğimiz nokta arasındaki fark yirmi yıl; ben bir ara haritalar üzerinden bunu anlatmıştım, haritaları şöyle üst üste koyduğunuzda esasında bugünkü, şu an yaşadığımız güncel çatışmaların da haritası ortaya çıkıyor. Sadece yirmi yılda önce Balkanlarda etnik ayrımcılık, arkasından başka bölgelerde etnik ayrımcılıklar, iki temel fay üzerinden koskoca 4,5 milyon kilometrekarelik cihan devleti maalesef parçalanmıştır; bunlardan biri etnik çatışmalar, biri ise mezhep ve meşrep kavgalarıdır. Bunların hepsini Türkiye Cumhuriyeti olarak geride bırakmak, hep beraber bütün etnik farklılıklarımızla, kültürel farklılıklarımızla, bütün mezhep, meşrep farklılıklarımızla, inanç farklılıklarımızla beraber bir bütünlüğü oluşturmak mecburiyetindeyiz. Hatta biraz daha iddialı bir şey söylemek istiyorum, bu coğrafyanın selameti sadece Türk toplumunun, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının kendi aralarındaki sağlam toplumsal yapısı değil, bu sağlam toplumsal yapı üzerinden bölge ülkelerine de örnek teşkil edecek bir dostluk, barış ve kardeşlik iklimini oluşturmaktan geçiyor. Onun için üzerimize çok büyük sorumluluklar düştüğünün farkında olmamız lazım. Bugün karşılaştığımız bölgesel çatışmaların -maalesef, üzülererek ifade ediyorum, her biriyle ilgili hepimiz detaylarını biliyoruz- bu meselelerin hiçbirinin sadece bölgesel çatışmalar olmadığına da altını çizmemiz gerekir. Maalesef her biri küresel yeni çatışma alanlarını oluşturabilme potansiyeline sahiptir.

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları bildiğiniz gibi önce askerî savaşlar olarak başladı, arkasından ekonomik ve siyasi savaşlar olarak devam etti. İkinci Dünya Savaşı fiilen bitti ama arkasından bir kırk beş yıl yani 1945 ile 1990 arasında soğuk savaş şeklinde devam etti. Şimdi, kaygıyla takip ediyoruz ki dünyadaki yeni küresel gerilim önce vekâlet savaşları yani ellerine silah tutuşturulan terör örgütleri üzerinden bölgenin yeniden dizayn edilmesi -sadece bizim bölgemiz için söylemiyorum, ta Afrika'ya kadar söylüyorum, Asya'ya kadar söylüyorum- bu bölgelerin yeni emperyal proje çerçevesinde yeniden dizayn edilmesi, aynı şekilde ekonomik savaşlarla bu bölgelerin, dünyanın allak bullak edilmesi, ticaret savaşlarının olması; şimdi korkarız ki üçüncü adıma geçilmiştir, o da fiilen askerî savaşlar dönemidir. Burada Türkiye'nin uyanık olması, güçlü olması gerekir ve cumhuriyetimizin 2'nci yüzyılına girdiğimiz bu süreçte bütün tehlikeleri bertaraf edebilecek tek kaynağımızın, tek umudumuzun 85 milyon yurttaşımız olduğunu; hep beraber kenetlenmekten başka bir şansımızın olmadığını bilmeliyiz. Onun için ümit ediyorum ki bu süre içerisinde güçlü bir şekilde Türkiye 2'nci yüzyılına gerçekleştirecektir.

Hepimiz geçiciyiz. Bakın, ben Türkiye Cumhuriyeti Türkiye Büyük Millet Meclisinin 30'uncu Başkanım. Benden evvel 29 Başkan geçmiş. Ben de bir gün geleceğim, eski Başkan olacağım. Hatta her birimiz, bu salonda bulunanlar bir müddet sonra eski insanlar olacağız. Mezarlıkların mühim insanlarla dolu olduğunu hiç unutmayalım. Bizim üzerimize düşen bu sorumlulukları, millî ve siyasi sorumluluklarımızı ciddiye almak ve hiçbir günümüzü boş geçirmemek mecburiyetindeyiz. Onun için de milletimize karşı bu sorumluluğumuzun gereği olarak öyle bir hayal içerisinde olalım ki...

Cumhuriyetin ilk yüzyılıyla ilgili ben bir cümleyle geçtim vakit darlığı dolayısıyla. Nice zorluklar, nice yokluklar, nice yoksulluklar, nice yoksunluklar içerisinde çok şükür bugün bir noktaya geldik; bundan dolayı emeği geçen, çabası olan herkesi takdirle yâd ediyoruz. Her bir dönemde bu milletin ferasetiyle hareket edilmiştir. Şimdi, cumhuriyetimizin 2'nci asrından sonra, bizim, sözü güçlü, gücü tesirli bir Türkiye'nin yüzyılı olarak ifade ettiğimiz 2'nci asrından sonra öyle bir Türkiye gelsin ki Türkiye Cumhuriyeti'nin Büyük Millet Meclisinde ya da kurumlarında görev yapan insanlar "Ya, Allah'a çok şükür bize büyüklerimiz, önceki nesiller çok güçlü bir Türkiye'yi bıraktı. Bize de şimdi, sözü dünyada kanun yerine geçen bir Türkiye'yi kurmak nasip oldu." desinler. Böyle bir tarihsel devamlılık içerisinde inşallah bu ülkeyi ileriye doğru, barış içerisinde, demokrasi içerisinde... demokrasinin başlangıcından beri verdiğimiz en büyük savaşlardan biri, mücadelelerden biri hiç şüphesiz cumhuriyetimizi demokratikleştirmektir. Bu demokratikleştirme mücadelesini inşallah sonuna kadar sürdürerek çok daha güçlü bir Türkiye'yi hep beraber kurmaya gayret edeceğiz.

Ne kadar vaktim var Sayın Başkanım?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Başkanım, on üç dakikanız daha var.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Tamam.

Müsaade ederseniz, çok soru geldi, önemli gördüklerimden -hepsi önemli de- bir kısmına cevap vermek isterim.

Şimdi, sondan gelenleri... Yerleşke binası içerisinde otopark yetersizliğine çözüm; inşallah, yeni bir binanın, kütüphane, sergi salonu yapacağımız binanın alt katı mevcut otoparkla da birleştirilecek bir şekilde, orada milletvekilleri için bir kapalı otopark alanı yapılmasıyla ilgili bir tasarımız var. Şu anda henüz düşünce safhasında, inşallah gerçekleşmesi mümkün olur. Yasin Bey sormuştu, Yasin Bey'in sorduğu diğer konular var, onları inşallah kendisine de iletiriz.

Değerli arkadaşlar, ben de milletvekillerimizden gelen soru önermelerini özellikle ciddi bir şekilde incelemeye gayret ediyorum. Tabii, Ömer Faruk Bey -burada yok- sordu. Ömer Faruk Bey'in işkenceyle ilgili sorduğu çok sayıda soru ilgili yerlere iletilmiştir ama bazılarında hakikaten metinde olmaması gereken... Yani evet, işkenceye maruz kaldığı iddiasını birisi söylemiş de onun metinde olmaması daha uygun olur, onu değiştirerek tekrar sorması şeklinde iade edilmiş, yenilenmesi talep edilmiş.

Geçen dönemle ilgili bir rakamı arkadaşlar verdi, Ali Mahir Bey sormuştu; 60 birleşimde 953 madde üzerinde 217 değişiklik yapılmış yani aşağı yukarı 4 değişiklik talebinden 1 tanesi yani -Ali Mahir Bey'in tabiriyle söyleyeyim- Külliye'den gelen 4 tekliften 1 tanesinin değiştirildiğini görüyoruz ki bu da Meclis bakımından önemli bir şey.

Şimdi, değerli arkadaşlar, canlı yayımla burada yayınlanması... Diğer partilerden arkadaşlarla da iktidar partilerinden de muhalefet partilerinden de arkadaşlarımızla bu İç Tüzük meselesini yaz aylarından yani ben göreve geldiğimden itibaren konuşuyoruz. Açıkçası size söyleyeyim, ben de yaz boyunca boş kaldığım zamanlarda İç Tüzük'te nerelerde değişiklik yapılması uygun olur, bunları da yazmaya yani bir kenara not almaya çalıştım. Öncelikle, gerçekten Meclisimizin yeni ve güçlü bir iç tüzüğe ihtiyacı var; hem muhalefetin sözünün güçlü olması hem komisyonlar arasında -ben de o görüşe şahsen katıldığım ifade etmek istiyorum- ihtisas komisyonu, tali komisyon ayrımı yapılmadan bütün komisyonlara ilgili bakan arkadaşlarımızın gelmesi, oralarda bu komisyon çalışmalarını takip etmesi, sorulara cevap vermesi... Tabii, bir teklif olarak şunu söyleyen arkadaşlarımız da olabilir: Bu Komisyondaki çalışmaların sonunda, belki diyelim ki Sağlık Komisyonuna gelen bir kanun teklifiyle ilgili rapor da hazırlanabilir. Sonunda, nihai olarak Plan ve Bütçe Komisyonuna zaten gelecek ama -komisyonlarda bu meselelerin konuşulması, alabildiğince konuşulması hatta komisyondaki konuşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisi Televizyonu tarafından yine ölçülü olmak üzere, işte, komisyon üyelerine belli süreler, komisyon üyesi olmayan arkadaşlara daha az süreler olmak üzere-nihayetinde Meclis, milletvekilleri bütün görüşmelerini, yasa teklifiyle ilgili bütün görüşmelerini komisyonda tamamlasın. İhtisas komisyonları daha güçlü şekilde çalıştırılsın. Hatta İsmail Faruk Bey'in de söylediği gibi, teklif ettiği gibi yeni komisyonlar da kuralım, mesela siyasi etik komisyonu teklifi gündeme getirilebilir. Mevcut komisyonları şöyle ben defalarca okudum, sizler de okumuşsunuzdur, inanın bunlar eski dönemde kurulmuş olan bakanlıkların adlarından esinlenerek kurulmuş komisyonlar, hatta birbiriyle hiç alakası olmayan konular aynı komisyona konulmuş. Dolayısıyla komisyonlar da değiştirilebilir ama sonuçta, komisyonlardaki bu tartışmalar yapıldıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinde daha az süre içerisinde, hızlı bir şekilde... Geçmiş dönemde hepimizin çok üzülerek hatırladığı, hatta bir milletvekilinin -Allah rahmet eylesin- vefatına da neden olan o Meclisteki... Millet, vatandaş işte "Ne iş yapıyorsunuz?" diyor ya, inanın ki onun temel sebeplerinden birisi şu: "Ya, niye orada siz birbirinizle kavga edip duruyorsunuz?" diyemediği için milletvekili arkadaşlarımıza "Siz ne iş yapıyorsunuz?" diyor. Ben bu Mecliste ayağı ısırılan, bir başka milletvekili tarafından ayağı ısırılan milletvekilini hatırlıyorum. Otuz beş saat Meclisin aralıksız çalıştığı günleri arkadaşlar hatırlıyorlar. Bunlar olmaz, bütün bunları değiştirecek irade buradadır, sizdedir, yeni bir iç tüzük yapılması da bunun için önemlidir diye düşünüyorum.

Değerli arkadaşlarım, torba kanun meselesi, bu da işte, İç Tüzük meselesinde... Belki torba kanun meselesini de önleyecek bir mekanizma kurulabilir yeni bir İç Tüzük çalışmasında. Hatta her yasama döneminin başlangıcında "Torba yasa olmasın." diye her siyasi parti, herkes söyler, hepimiz söyleriz. Bunun bir şekilde yeni iç tüzükle birlikte giderilebileceğine inanıyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bunun için iç tüzük değişikliğine gerek yok Sayın Başkan.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Eyvallah, ama yani nihayetinde iç tüzük bunun olmamasını sağlayabilir, onu söylemek istiyorum

Bunları geçiyoruz çünkü çok detaylı şeyler.

Danışmanların özlük haklarıyla ilgili; 6-7 arkadaşımız arka arkaya söyledi. Ben bunu...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Milletvekillerinin hepsi dile getirdi Başkanım.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Hepsi mi getirdi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Hepsi getirdiler yani sağ olsunlar.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Ben not aldım.

Şimdi, ben bunu Türkiye Büyük Millet Meclisi... Zaten bildiğim bir konu ama burada bu kadar üzerinde ittifak olan bir meseleyse ben de Meclis Başkanı olarak bu konuyu kendimle ilgili bir vazife olarak telakki ediyorum.

Şimdi, Şerafettin Can Atalay meselesi... Değerli arkadaşlar, bu konuyla ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisimizin tavrı açıktır. Türkiye Büyük Millet Meclisi milletvekillerinin ant içme gününde Can Atalay'ın ismi okunarak Can Atalay'ın milletvekili listesinde olduğu Büyük Millet Meclisi kayıtlarına geçirilmiştir. Arkasından, Can Atalay'ın özlük haklarının verilmesiyle -hatta bildiğim kadarıyla danışmanlarını da tayin etti- ve danışmanlarının da olmasıyla, bir milletvekili arkadaşımız hangi hakları kullanabiliyorsa Can Atalay'a da o hakları Meclis tarafından verilmiştir; artı, bütün partilerin oluruyla, bütün partilerin ittifakıyla komisyonlardaki bağımsızlara düşen haklar çerçevesinde Can Atalay İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesi olarak da Meclis Genel Kurulunda seçilmiştir. Ancak, baştan beri söylediğimiz şey şudur: Biz, Meclis olarak üzerimize bu bizim Can Atalay meselesinde... Ben şahsi görüşlerimi 2 televizyon programında, bir de Meclisin açılışından evvel burada bütün Ankara temsilcileriyle yaptığım toplantıda çok net bir şekilde ortaya koydum ama bir de kurumsal olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi kendi tavrını, duruşunu ortaya koymuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisinin kendisini mahkeme yerine koyup Can Atalay'ın kararıyla ilgili bir mahkeme kararı çıkarması herhâlde düşünülemez, böyle bir şey beklenemez. Bendeniz Meclis Başkanı olarak şunu yaptım, daha önce yaşanan durumlara karşılaşmamak için: 28/9/2023 tarihinde Yargıtayın kararı onandı, bu karar hemen bir gün sonra yani 29/9/2023'te Türkiye Büyük Millet Meclisine getirildi ve ben bugüne kadar bu kararı Türkiye Büyük Millet Meclisinin Genel Kuruluna sevk etmedim. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin kararı ortadadır, Anayasa Mahkemesinin kararından sonra herhâlde ilgili mahkeme de kendi görüşünü ifade edecek, daha doğrusu kararını verecek ve Meclis de gereğini yerine getirecektir.

Değerli arkadaşlar, bir de Mecliste çalışanlarla ilgili çok spekülasyonlar yapılıyor. Ben şöyle sadece rakamları vereyim: Mecliste kadrolu olarak 3.380 kişi, sözleşmeli olarak 298 kişi, sürekli işçi 922 kişi, sözleşmeli bilişim personeli 23 kişi, milletvekili danışmanları yani personeli 1.674 kişi, grup, Divan, komisyon ve diğer yerlerde personel olarak çalışan 375 kişi -parti gruplarımızda- ayrıca da koruma personeli olarak 836 kişi var yani Türkiye Büyük Millet Meclisinde toplam 7.508 kişi çalışıyor -büyük bir rakam olduğunu ifade etmek isterim- bunların içerisinde AK PARTİ milletvekillerinin -böyle bir soru sorulduğu için bunu da açıklığa kavuşturmak lazım- danışmanlarından 200 kişi Meclise danışman olarak alınmamıştır, böyle bir şey söz konusu değildir.

Şimdi, bir de bunun yanında maaşlarla ilgili düzenleme... Bu yaz ayları içerisinde burada işçi olarak çalışan kardeşlerimizle ilgili olarak sendikanın neredeyse talep ettiğinin bile üstünde Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak maaşlarına... Çünkü hakikaten zor şartlarda çalışıyorlar, onların özlük haklarında bir iyileştirilme sağlanmıştır. Yine, ayrıca, Destek Hizmetlerinde çalıştırılmak üzere, işçi statüsünde çalıştırılmak üzere 250 kişi alınacaktır; bununla ilgili de ilana çıkılacak -henüz çıkmadı-

ilana çıkılıp yıl sonuna kadar bu sürecin bitirileceğini ümit ediyorum yani mülakat vesaire falan olmaksızın, söylediğimiz vasıflara uyanlar içerisinde noter huzurunda kura çekilerek -bu 250 kişinin noter kurusuyla olması- bu şekilde Destek Hizmetlerinin ihtiyacı olan personelle yeniden güçlendirilmesini öngörüyoruz.

Son olarak da şunu söyleyeyim, vaktimin dolmakta olduğunu biliyorum: Şimdi, değerli arkadaşlar, bazı arkadaşlarımız Meclis Başkanlık Divanı için ya da Meclis Başkanı için “Bu sorulara cevap verilsin, doğru dürüst cevap verilsin.” gibi şeyler söylediler. Meclis Başkanlık Divanına verilen sorular bizim İç Tüzük’ümüzde çok açıktır. İç Tüzük’ün 100’üncü maddesinde: “Başkanın, Başkanlık Divanının, Başkanlık Divanı Üyelerinin ve Danışma Kurulunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin faaliyetleriyle ilgili görevleri hakkında, Başkanlıktan yazılı soru sorulabilir.” Yani bizden yazılı istenen soruların, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının faaliyetleriyle ilgili soruların -ben de demin ifade ettim- sadece bir tanesini şu anda cevaplamamışız, onu da süresi içinde cevaplandıracağız. Biz, bize gelen yani Başkanlığımıza gelen soru önergelerinin hiçbirini tutmuyoruz, bunları ilgili bakanlıklara hemen gönderiyoruz. Hakikaten bazıları şimdi, bir bakanlığa... Demin rakamlar verildi, afaki rakam söyleyemeyim ama neredeyse on binlerle ifade edilen sorular var. Bunları yani o bakanlık bütün işini bitirse onun üzerinde cevap vermesi lazım. Burada da biz bakanlıkları sıkıştırıyoruz yani bakanlıklardan taleplerimizi Meclis olarak istiyoruz. Milletvekilinin soru sormak ve böylece denetim fonksiyonuna katkıda bulunmak en temel hakkıdır. Bunun kısıtlanması, savsaklanması, hele hele yani soruyla ilgili olmayan cevapların verilmesi kabul edilemez. Dolayısıyla biz bu anlamda sorulara cevap vermeye gayret ediyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Bütün milletvekili arkadaşlarımıza katkıları dolayısıyla çok teşekkür ediyorum.

Şunu da çok açık söyleyeyim yani Meclis Başkanı olarak milletvekili arkadaşlarımızın tamamı için kim iyi niyetle, samimi, yapıcı, gerçekten “Ya, şöyle bir şey var Başkanım, şunu yapsak iyi olur, Meclisin hayrına olur, faydasına olur.” dediğiniz ne varsa her türlü şeyi dinlemeye hazır olduğumuzu birlikte -yani birlikte yapacağız, dediğim gibi benim şahsi yerim değil burası, sizlerin de değil- hep beraber Meclisin itibarını arttırmak, Meclisin yasama faaliyetlerini, kalitesini yükseltmek için mücadele edeceğiz; Allah yardımcımız olsun.

İnşallah önümüzdeki yıl başarılı bir yasama yılı olarak geçer.

Hepinize hayırlı günler diliyorum ve iyi akşamlar diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Değerli milletvekilleri, Başkanlık Divanı olarak süresi içerisinde cevaplandırılmayan soruların on gün içerisinde yazılı olarak Komisyon Başkanlığımıza iletilmesini özellikle istirham ediyorum. Aynı şekilde burada bulunan hem Sayıştay hem de Kamu Denetçiliğine yöneltilen soruların da on gün içerisinde bize, tarafımıza yazılı olarak gönderilmesi ve biz de bunları soran milletvekillerimize göndereceğiz.

Değerli milletvekilleri, gündemimizdeki kurum bütçeleri üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Değerli milletvekilleri, 4 adet önerge vardır, sırasıyla işleme alacağım.

İlk önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Aşağıda gösterilen değişikliğin gerekçesiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

KURUM: TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YIL: 2024

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
60	1.5	01	01.01	1.000.000.000TL

Gülcan Kaçmaz Sayyigit
Van

Sezai Temelli
Muş

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, Sayın Sayyigit, gerekçe mi, izahat mı?

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) – Gerekçe...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

Tüm emekçilere eşit işe eşit ücret ilkesi uygulanmalıdır. Çalışanların özlük hakları bakımından eşitsizliklere maruz bırakılması kabul edilemez.

HEDEP olarak TBMM’de çalışma barışının sağlanması ve adaletsizliklerin giderilmesi amacıyla TBMM’de çalışmakta olan tüm personelin ücretlerinin iyileştirilmesi, özlük haklarının ve sosyal haklarının genişletilmesi için TBMM bütçesinin 1 milyar TL artırılmasını öneriyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Müteakip önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Aşağıda gösterilen değişikliğin gerekçesiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

KURUM: TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YIL: 2024

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
60	1.5	01	01.02	1.000.000.000TL

Rahmi Aşkın Türelİ
İzmir

Ahmet Vehbi Bakırloğlu
Manisa

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türelİ, gerekçe mi, izahat mı?

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Gerekçe...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

TBMM’de açıktan sözleşmeli çalışan personelinin iş sonu tazminatı olmadan ücret eşitsizliğiyle esnek çalışma koşullarında ve mesai ücreti olmadan, çalışması Avrupa Sosyal Şartı’na, ILO’nun 158 No’lu Hizmet Sözleşmesi’ne, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin ayrımcılık yasağını düzenleyen 14’üncü maddesine ve Türkiye İnsan Hakları Eşitlik Kurumu Kanunu’nun ayrımcılık ve ayrı tutulma ilkelerine aykırıdır.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak çalışma barışının sağlanması ve adaletsizliklerin giderilmesi amacıyla TBMM’de çalışmakta olan tüm personelin ücretlerinin iyileştirilmesi, özlük haklarının ve sosyal haklarının genişletilmesi için TBMM bütçesinin 1 milyar TL artırılmasını öneriyoruz. Bu vesileyle danışmanların iş sonu tazminat hakkı, eşit işe eşit ücret düzenlemesi, fazla mesai ücreti gibi hak kayıpları giderilecektir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Bir sonraki önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Aşağıda gösterilen değişikliğin gerekçesiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

KURUM: TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YIL: 2024

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
60	1.5	01	01.04	10.000.000 TL

Gülcan Kaçmaz Sayyigit

Sezai Temelli

Van

Muş

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Sayyigit...

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) – Gerekçe...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gerekçeyi okutuyorum:

Gerekçe:

Tüm toplumu temsil eden TBMM’de bu coğrafyadaki halkların Türkçe dışında konuştuğu ana dillerine yer verilmemektedir. Bu sebeple çoğu kez özellikle kürsü konuşmalarında ve yasama faaliyetlerinde sorunlar yaşanmakta, Türkçe dışındaki bu toprakların kadim dilleri yok sayılmaktadır.

HEDEP olarak bu sorunun giderilerek TBMM’de bu coğrafyadaki halkların konuştuğu Türkçe dışındaki diğer ana dillerinin de TBMM çalışmalarında yer alabilmesi amacıyla Kürtçe tercüman kadroları ihdas edilebilmesi için TBMM bütçesinin 10 Milyon TL artırılmasını öneriyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Bir sonraki önergeyi okutuyorum:

Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına

Aşağıda gösterilen değişikliğin gerekçesiyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

KURUM: TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YIL: 2024

ÖDENEK (A) CETVELİ

PROGRAM	KURUMSAL	FİNANSMAN	EKONOMİK KOD	ARTIRILAN MİKTAR
60	1.5	01	03.08	50.000.000 TL

Gülcan Kaçmaz Sayyigit

Sezai Temelli

Van

Muş

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Sayyigit...

GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT (Van) – Gerekeçe...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gerekeçeyi okutuyorum:

Gerekeçe:

Çocuklu TBMM personellerinin emzirme ve çocuk odalarına ihtiyacı vardır ancak TBMM kampüsü içerisinde bu ihtiyacın karşılanması için gerekli altyapı bulunmamaktadır. Bu altyapı eksikliği nedeniyle çocuklu TBMM personelleri zorluk yaşamaktadır.

HEDEP olarak dünyadaki ulusal parlamentolarda çokça örneği bulunan personellerin emzirme ve çocuk odaları imkânının TBMM kampüsü içerisinde de sağlanması amacıyla, TBMM’de çalışmakta olan personellerin çalışma ortamının iyileştirilmesi, sosyal haklarının genişletilmesi için TBMM bütçesinin 50 milyon TL artırılmasını öneriyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Bir ihtiyaç dile getirildi, bu da kayıtlara geçmiş durumda. Hem Meclis Başkanımız hem de Genel Sekreterimiz bunu duydu.

Şimdi sırasıyla bütçe ve kesin hesapları okutuyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2024 yılı bütçesini okutuyorum:

(Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2024 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2022 yılı kesin hesabını okutuyorum:

(Türkiye Büyük Millet Meclisinin 2022 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Kamu Denetçiliği Kurumunun 2024 yılı bütçesini okutuyorum:

(Kamu Denetçiliği Kurumunun 2024 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Kamu Denetçiliği Kurumunun 2022 yılı kesin hesabını okutuyorum:

(Kamu Denetçiliği Kurumunun 2022 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayıştay Başkanlığının 2024 yılı bütçesini okutuyorum:

(Sayıştay Başkanlığının 2024 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayıştay Başkanlığının 2022 yılı kesin hesabını okutuyorum:

(Sayıştay Başkanlığının 2022 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, böylece gündemimizde yer alan kamu kurum ve kuruluşlarının bütçe ve kesin hesapları kabul edilmiştir. Hayırlı uğurlu olsun.

Bütün katılımcılarımıza teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, 31 Ekim Salı günü saat 11.00’de toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 18.09